

B I U L E T Y N

Spolecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa

Kraków, grudzień 2003 — Numer 51

SPIS TREŚCI

Od redakcji	3
Naprawdę ciekawa konferencja „Dziedzictwo: Kraków – Polska – Europa” 24 maja 2003 r. – Andrzej Kurz	4
List SKOZK do Jana Pawła II z okazji 25-lecia pontyfikatu	6
Prof. dr hab. Tadeusz Chrzanowski – doktor honoris causa Akademii Pedagogicznej ..	8
Wydział Konserwacji i Rewaloryzacji Dziel Sztuki ASP w procesie rewaloryzacji zabytków Krakowa – Władysław Zalewski	27
Miejskie Biuro Projektów w Krakowie na rzecz odnowy Starego Miasta – Stanisław Załubski	31
Pracownie Konserwacji Zabytków PP – Oddział w Krakowie (1951–1991) – Teresa Małkowska-Holcerowa	48
Przedsiębiorstwo Rewaloryzacji Zabytków w Krakowie – Władysław Dudzik	80
25 lat Biura SKOZK – Tadeusz Prokopiuk	86
Zarządzenie Nr 1/2003 Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	92
Bieżące uchwały Prezydium SKOZK (Nr 4, 5, 6, 7 z 2003 r.)	94
Kronika wydarzeń SKOZK od kwietnia do października 2003 r.	117
Władze, instytucje i osoby odpowiedzialne za ochronę i odnowę zabytków Krakowa .	133
Fotografie	

**BIURO SPOŁECZNEGO KOMITETU
ODNOWY ZABYTKÓW KRAKOWA**

TVP S.A. sprawuje patronat medialny nad 25. rocznicą wpisania przez UNESCO zabytków Krakowa na *Listę Światowego Dziedzictwa Kultury* oraz 25. rocznicą powołania SKOZK.

Redakcja Biuletynu SKOZK:

Andrzej Kurz (redaktor naczelny), Michał Grychowski, Anna Klasa-Kwiatkowska (sekretarz redakcji), Krystyna Łaciak, Leszek Peters, Tadeusz Prokopiuk, Teresa Stanisławska-Adamczewska, Andrzej Zagrodnik, Stanisław Załubski

Autorzy fotografii:

Michał Grychowski, Marian Pasternak, Tomasz Kalarus, Jerzy Doraczek

Wydawca:

Biuro Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa
31-005 Kraków, ul. Bracka 13
tel. 422-69-99, 422-51-66
fax 422-06-77
e-mail: biuro@skozk.krakow.pl
<http://www.skozkrakow.pl>

ISSN 0209-2700

Skład komputerowy:
MarDruk, Marcin Herzog
ul. Mazowiecka 25/203, 30-019 Kraków
tel. (0...12) 294-55-75, 0-602-130-104
[http: www.mardruk.pl](http://www.mardruk.pl), e-mail: biuro@mardruk.pl

Format B5, nakład 400 egz.

Druk: Drukarnia „Patria”, ul. Borsucza 40, Kraków

Zezwala się na przedruk w całości lub we fragmentach wszelkich publikowanych w Biuletynie materiałów pod warunkiem podania źródła

Od redakcji

Nasze rozważania w całym jubileuszowym roku 2003 – związane z utworzeniem przez UNESCO Listy Światowego Dziedzictwa i wpisaniem na nią w 1978 roku zabytkowego Krakowa oraz z powołaniem w tym samym roku Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, a więc i dwudziestu pięciu laty jego działań – poświęcamy przeszłości: przedsięwzięciom, ludziom i instytucjom związanym z odnową Krakowa. Ale także i przyszłości: przygotowaniom do nowych zadań i nowej jakości prac odnowicielskich.

W niniejszym numerze Biuletynu, objętościowo bardzo obszernym, obok stałego serwisu informacji o pracach SKOZK i kroniki wydarzeń w odnowie Krakowa, zamieszczamy więc specjalnie przygotowane materiały historyczne. Oprócz tego opowiadamy o konferencji problemowej zorganizowanej przez SKOZK i Międzynarodowe Centrum Kultury w 25-lecie wpisania Krakowa na Listę Światowego Dziedzictwa. Całość materiałów z tej konferencji, na której referat wstępny wygłosił prezydent RP, Aleksander Kwaśniewski, jest publikowana oddzielnie we wspólnym wydawnictwie SKOZK i MCK.

Przytaczamy też list SKOZK do Jana Pawła II z okazji 25-lecia pontyfikatu.

NAPRAWDĘ CIEKAWA KONFERENCJA: „Dziedzictwo: Kraków – Polska – Europa” 24 maja 2003 r.

Widocznym także w krakowskiej społeczności nieustającym łańcuchu frustracji – uczuć zawiedzionych nadziei i wynikających z tego nastrojów apatii lub agresji – nastąpił w ciągu ostatnich 25 lat, to znaczy w okresie całego pokolenia co najmniej jeden wielki, pozytywny wyłom. Jest nim przywrócenie blasku zabytkowej substancji naszego miasta, która była od wieków i pozostaje narodowym skarbem. I to nie tylko skarbem zamkniętym w narodowym micie, lecz dostrzeżanym i cenionym w całym świecie, nieskłonnym przecież do sentymentów.

25 lat temu wielka światowa organizacja – UNESCO – jedna z najbardziej szanowanych za swą rzeczywistą działalność agend ONZ, ustanowiła światową listę dziedzictwa kultury i natury, na którą postanowiła wpisywać najważniejsze dla tego dziedzictwa miejsca i dzieła zabytkowe, które należy szczególnie chronić i popularyzować jako świadectwa dziejów ludzkości. Wśród pierwszych 12 wpisanych na nią obiektów znalazł się Kraków – a ściślej całe jego zabytkowe centrum z Wawelem, Rynkiem i Kazimierzem, a także kopalnią soli w podkrakowskiej Wieliczce. W tym samym roku został powołany – jako oficjalne ciało ogólnopolskie – Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa, który podjął narodowe zadanie – na miarę powojennej odbudowy stolicy – zatrzymania procesu zagrożenia Krakowa, jego zabytków i jego mieszkańców, katastrofą prowokowaną przez żywiołowy rozwój prymitywnego przemysłu i komunikacji i związane z tym zniszczenie środowiska przyrodniczego i społecznego. Komitet po niewielu latach stał się ciałem niemal urzędowym, powoływanym przez głowę państwa jako jego rada przyboczna i doprowadził do uchwalenia przez Sejm obowiązującej do dziś ustawy o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa. Dało to wszystko początek procesowi tworzenia atmosfery oficjalnego uznania i troski o narodowe dziedzictwo, rozwijania materialnej i intelektualnej opieki nad odnową i zachowaniem zabytków ku pożytkowi teraźniejszości i przyszłości, a także przedsięwzięć prowadzących do odwrócenia niekorzystnych dla Krakowa, a trwających blisko 30 lat, tendencji w procesach industrializacji i urbanizacji. To ostatnie stało się ostatecznie zagwarantowane przez zmiany ustrojowe roku 1989 i lat następnych.

25-lecie wpisania zabytków Krakowa na Listę Światowego Dziedzictwa stało się okazją do zwołania w Krakowie konferencji, której patronował prezydent Rzeczypospolitej, Aleksander Kwaśniewski, a organizowali ją: Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa i Międzynarodowe Centrum Kultury. Konferencja zwołana w siedzibie Międzynarodowego Centrum Kultury – „Domu pod Kruki”, który jest sam w sobie interesującym przykładem współczesnego rozumienia idei odnowy zabytków i ich racjonalnego wykorzystania, odbywana przy symbolicznym udziale ministra gospodarki i opieki społecznej – prof. Jerzego Hausnera oraz ministra kultury – Waldemara Dąbrowskiego, a także gości konferencji, którymi byli przedstawiciele UNESCO, Jean Pierre Boyer i prof. dr Marie Theres Albert, zwołana została w gorących dniach poprzedzających ogólnonarodowe referendum w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Stała się więc zarazem ważnym głosem w tej historycznej doniosłości sprawie. Przyczyniły się do tego także znakomite referaty – prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego pt. „Z dziedzictwem Krakowa we wspólnej Europie” i referat programowy prof. Jacka Purchli oraz krótkie, lecz pełne treści wystąpienie prezydenta Krakowa, prof. Jacka Majchrowskiego i sekretarza generalnego Polskiego Komitetu ds. UNESCO, dr. Tomasza Orłowskiego.

Referat prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego zawarł ważną myśl o kulturze polskiej i jej dziedzictwie jako jednej z głównych, żywych wartości, które wnosimy do europejskiej wymiany i budowania wspólnoty. A już Kraków – z jego dziedzictwem i widocznymi w tym mieście rezultatami wieloletniej, systematycznej o nie troski – jest szczególnym dowodem silnej wiekowej więzi Polski z Europą, kształtowania się proeuropejskich postaw i zachowań Polaków, otwartości na inność, przewycięzania lęku przed odmiennością i obcym. Potencjał Krakowa powinien też zostać najlepiej wykorzystany w odpowiedzi na wyzwanie współczesności i przyszłości, którym jest znalezienie właściwego miejsca Polski w europejskiej wspólnotcie. Szczególną rolę ma do odegrania Kraków i Polska w budowaniu więzi i inicjatyw Europy Środkowej, w otwarciu na wschód i południe Europy – w ramach polityki regionalnej, która jest ważną częścią strategii rozwojowej Unii Europejskiej.

Swoje wystąpienie prezydent RP zakończył żywo przyjętą przez zebranych deklaracją, że jego patronat nad działalnością Społecznego Komitetu i dziełem odnowy zabytków Krakowa nie osłabnie, także w wymiarze materialnym, do końca prezydenckiej kadencji.

Obszerny, bardzo dobrze przyjęty przez zebranych, referat prof. Jacka Purchli ukazał panoramę problemów odnowy Krakowa w skali dziejowej i w wymiarze współczesnym, w którym troska o zachowanie wartości przeszłości i ich najlepszą jakościowo odnowę musi się łączyć harmonijnie i racjonalnie z problemami rozwoju współczesnej metropolii i jej rolą społeczną, ze światłymi metodami gospodarowania i zarządzania dziedzictwem.

SPOŁECZNY KOMITET ODNOWY ZABYTKÓW KRAKOWA

*Jego Świątobliwość
Ojciec Święty
Jan Paweł II
Watykan*

Kraków, 14 października 2003 r.

Umiłowany Ojcie Święty

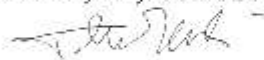
Spółeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa z radością przeżywa jubileusz 25-lecia pontyfikatu Jego Świętobliwości, który głęboko zmienił oblicze Kościoła i w ogromnym stopniu wpłynął na sytuację w świecie, a szczególnie w naszej Ojczyźnie. Jest wokół nas wciąż wiele zł, ale słowa „nie lekajcie się”, którymi Jego Świętobliwość rozpoczął kontakt ze swym ludem, nie tylko pozostają wskazaniem na przyszłość, ale przyniosły i wciąż przynoszą bezcenne rezultaty, wymierne na płaszczyźnie moralności, życia społecznego, a nawet polityki.

Aby z nadzieją patrzeć w przyszłość konieczne jest oparcie się na dziedzictwie przeszłości, jako skarbnicy wartości narodowych, chrześcijańskich czy po prostu ludzkich. Wartościom tym nasz Komitet, działający pod wysokim patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, stara się w miarę swych możliwości służyć, sprawując opiekę nad zabytkami Krakowa, poprzez możliwie najlepsze wykorzystanie środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa, przekazywanych w większości z budżetu państwa za pośrednictwem Kancelarii Prezydenta RP.

Jest dziełem przypadku, że nasz Komitet pod koniec bieżącego roku również obchodzi 25-lecie swej działalności. Jego prace, rozpoczęte w rzeczywistości politycznej i społecznej zupełnie odmiennej od dzisiejszej, ale przez 25 lat prowadzone na podstawie niewiele zmieniających się zasad, stanowią rzadki przykład trwałości działań na rzecz wspólnego dobra. Znaczna część środków Narodowego Funduszu jest corocznie przeznaczona na odnowienie zabytków sztuki sakralnej w naszym mieście, których stan jest obecnie lepszy niż kiedykolwiek w przeszłości. Piętno odnowionej Katedry i Kościoła Mariackiego Jego Świętobliwość miał okazję ocenić w czasie ostatnich pielgrzymek do Krakowa.

Łącząc się ze wszystkimi ludźmi dobrej woli, z okazji jubileusza Pontyfikatu składamy Jego Świętobliwości najserdeczniejsze życzenia zachowania sił na dalsze lata pracy dla Kościoła i Ludzkości. Jednocześnie prosimy o wspomnienie i błogosławieństwo na nasz skromny jubileusz.

*Przewodniczący
Spółecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa*

Prof. Tadeusz Chrzanowski

Profesor dr hab.

TADEUSZ CHRZANOWSKI

**DOKTOR HONORIS CAUSA
AKADEMII PEDAGOGICZNEJ
im. Komisji Edukacji Narodowej**

Kraków 2003

AKADEMIA
PEDAGOGICZNA
IM. KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ
W KRAKOWIE

SENAT

AKADEMII PEDAGOGICZNEJ
IMIENIA
KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ
W KRAKOWIE

UCHWAŁĄ
Z DNIA 29 WRZEŚNIA 2003 ROKU

NADAŁ

Profesorowi doktorowi habilitowanemu

TADEUSZOWI CHRZANOWSKIEMU

Profesorowi Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego,
wybitnemu historykowi i humaniście,
znakomitemu promotorowi kultury polskiej,

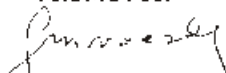
Przewodniczącemu Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa

tytuł

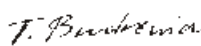
DOKTORA HONORIS CAUSA

Kraków, 14 października 2003 roku

PROMOTOR

Prof. dr hab. Ludwik Mroczka

DZIEKAN
WYDZIAŁU HUMANISTYCZNEGO

Prof. dr hab. Tadeusz Budrewicz

REKTOR

Prof. dr hab. Michał Śliwa

LAUDACJA

Przyjmując wniosek o nadanie najwyższej godności akademickiej doktora honoris causa Profesorowi Tadeuszowi Chrzanowskiemu, Rada Wydziału Humanistycznego powierzyła mi zadanie zaszczytne, ale i niełatwe – zaprezentowania Wysokiemu Senatowi w zwięzłym ujęciu niezwykle bogate dokonania wybitnego uczonego o różnorodnych zainteresowaniach i pasjach, który w znaczący sposób zaznaczył swoją obecność na wielu polach humanistyki, jako historyk i dokumentalista sztuki, literat, tłumacz poezji, publicysta i nieustrudzony opiekun zabytków kultury.

Profesor Tadeusz Chrzanowski pochodzi z rodziny ziemiańskiej, ale krakowianinem jest z urodzenia i zarazem z wyboru, pozbawiony rodzinnych posiadłości przez ówczesne władze, osiadł bowiem w Krakowie dopiero po wojnie, aby poświęcić się studiom najpierw w Akademii Handlowej, a po jej ukończeniu na Uniwersytecie Jagiellońskim na kierunku historii sztuki, z którą zetknął się po raz pierwszy już w domu rodzinnym, w majątku ziemskim na Lubelszczyźnie. Magisterium uzyskał w r. 1952, następnie doktorat (1971), jeszcze szybciej habilitację (1980) i profesurę (1990) na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W pracy zawodowej długi czas pozostawał jednak poza szkolnictwem akademickim. Współpracował więc z Wytwórnią Filmów Oświatowych w Łodzi i jednocześnie pracował na stanowisku fotografa-dokumentalisty w urzędzie konserwatorskim w Krakowie. W latach 1968–1972 był redaktorem *Katalogu zabytków sztuki w Polsce* w Instytucie Sztuki PAN w Warszawie, po czym powrócił do Krakowa, aby objąć stanowisko zastępcy dyrektora do spraw naukowych w Pracowniach Konserwacji Zabytków. Od 1975 r. do emerytury prowadził zajęcia naukowo-dydaktyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.

Swój oryginalny warsztat naukowy zaczął tworzyć już jako fotograf-dokumentalista według przemyślanego porządku: od rozpoznania dzieła sztuki do jego poznania. Rozpoznaniu służyła mozolna inwentaryzacja dzieł sztuki, którą wspólnie z Marianem Korneckim, współtowarzyszem badawczych wędrówek i wielu przedsięwzięć wydawniczych, objął stopniowo 51 powiatów i prowadził przez kilkadziesiąt lat, docierając między innymi na tereny od stuleci pozostające poza granicami kraju. Miała ona bogata tradycję w krakowskim środowisku kulturalnym, wystarczy dla przykładu przypomnieć inwentarz zabytków powiatu jasielskiego Stanisława Tomkowicza czy usilne zabiegi ratowania zabytkowych dzwonów kościelnych, rekwirowanych przez władze austriackie w latach I wojny światowej, ale zaprzyjaźnieni dokumentaliści nadali jej w pełni profesjonalną formę, systematyczny charakter i niebywale rozmiary. Opanowawszy do perfekcji tajniki fotografowania, Tadeusz Chrzanowski osiągnął artystyczny poziom tej dokumentacji. Zdjęcia przeważnie uzupełniał rysunkiem i opisem, przybierającym postać kompletnego opracowania dzieła sztuki, obej-

mującego także uwarunkowania historyczne i geograficzne. Powstała w ten sposób monumentalna seria wydawnicza kilkudziesięciu tomików *Katalogu zabytków sztuki w Polsce*, niezastąpiona w badaniach dziejów sztuki, kultury materialnej i historii regionalnej. Zawiera ona również opisy autentycznych odkryć dzieł i wyrobów artystycznych, np. ośrodka złotniczego w Brodnicy.

Dorobek publikacyjny Profesora jest imponujący. W części powstał w wyniku długiej i twórczej współpracy z niezapomnianym Marianem Korneckim i wyraził się liczbą 21 publikacji, w tym 5 książek: *Sztuka Śląska Opolskiego od średniowiecza do końca XIX wieku*, *Sztuka ziemi krakowskiej*, *Złotnictwo toruńskie*, *Polskie pomniki w świątyniach Rzymu*, *Sztuka Rumunii* (z udziałem R. Brykowskiego). W pełni własne publikacje zamykają się liczbą 130 oryginalnych prac naukowych, w tym kilkunastu książek, wśród których są najmiłsze Autorowi, jak rozprawa doktorska pt. *Rzeźba z lat 1560–1650 na Śląsku Opolskim* (1974), rozprawa habilitacyjna: *Działalność artystyczna Tomasza Tretera* (1975), urzekający wspaniałym językiem literackim zbiór esejów: *Żywe i martwe granice* (1974), erudycyjne i błyskotliwe w formie *Wędrowki po Sarmacji europejskiej* (1988), albumy: *Ottarz Mariacki Wita Stwosza* (1985), *Portret staropolski* (1995), *Cuda Polski* (1997) oraz dwie szerokie syntezы: *Sztuka w Polsce Piastów i Jagiellonów* (1993) i *Sztuka w Polsce od I do III Rzeczypospolitej* (1998).

Znane są wysokie oceny walorów poznawczych i metodologicznych tego bogatego piśmiennictwa; monografia wielkiego okresu sztuki polskiej za panowania Piastów i Jagiellonów jest zaliczana do literatury światowej jako kompletne opracowanie sztuki rodowej (dynastycznej) w rzędzie wielu mu podobnych ujęć, od monarchii karolińskiej poczynając do monografii mecenatu znanych rodów w czasach nowożytnych. Warto więc jeszcze zwrócić uwagę na konsekwentna wykładnię historii sztuki jako organicznej części całej kultury o znaczeniu również wykraczającym poza granice kraju. *Expressis verbis* wyłożona została w pierwszej z wymienionych syntez, ale wiele znaczyła w tekstach wcześniej publikowanych. „Sztukę tworzą artyści – czytamy we wstępie do wymienionej syntezy – i tworzą także pewne kręgi kulturowe, które nie muszą się definiować narodowo”, a więc zazwyczaj i politycznie. Przeciwstawiono się w ten sposób odmiennej od wychodzącej bezpośrednio od twórcy narodowościowej klasyfikacji dzieła kultury, uzasadniając ideę sztuki wielonarodowościowej i ponadnarodowej. Z owych ogólnokulturowych motywacji sztuki wyprowadzono następnie szczególne znaczenie wartości jej oglądu, postrzegania zawartych w niej myśli i idei. Wykładnia ta znacząco ułatwia rozpoznawanie twórczości artystycznej na obszarach różnych kultur etnicznych i przekraczanie rozgraniczeń sztuki od innych dziedzin humanistyki. Uznano ją nawet za zabieg metodologiczny prowadzący do wyzwolenia zjawisk artystycznych od sztywnych ram politycznych, do których je wpisywano w minionym okresie historii. Profesora Tadeusza Chranowskiego zaliczono zaś do grona pionierów, którzy umieli się temu skutecznie przeciwstawić.

Wysiłkom badawczym Profesora towarzyszyła intensywna praca naukowo-dydaktyczna. Wykładał w kraju, a także w Stanach Zjednoczonych i we Włoszech. W macierzystej Uczelni Lubelskiej i na Uniwersytecie Jagiellońskim wypromował przeszło stu magistrów i kilkudziesięciu doktorów. Uczestniczył w kilkunastu przewodach awansowych, recenzując prace doktorskie, wnioski habilitacyjne i profesorskie.

Wielostronne zainteresowania intelektualne, wykraczające poza uprawianą dyscyplinę nauki, i pragnienie doskonalenia formy wypowiedzi towarzyszyły Profesorowi Tadeuszowi Chrzanowskiemu od czasów studenckich. Młody, dwudziestoletni student, został w 1946 r. współzałożycielem pierwszego w powojennej Polsce niezależnego dyskusyjnego Klubu Logofagów, przez który w cotygodniowych spotkaniach w ciągu około dwóch lat jego działalności przewinęła się plejada wielkich nazwisk w dziedzinie kultury, nauki, sztuki i literatury. Rychło też przysłała refleksja literacka, której wyrazem była własna twórczość na niwie poetyckiej. Ma więc w swoim literackim dorobku między innymi trzy samodzielne tomiki wierszy, kilkadziesiąt innych utworów poetyckich rozsianych w czasopiśmie („Tygodnik Powszechny”, „Twórczość”, „Życie Literackie” i in.) i znaczący udział w kilku antologiach. Uzyskał także akceptację jako tłumacz, uczestnicząc w przekładzie dwóch tomów antologii poezji francuskojęzycznej oraz w kilkunastu przekładach z języka niemieckiego, francuskiego, włoskiego i hiszpańskiego arii operowych, ballad i pieśni. Mistrz słowa i obrazu – jak zauważa Profesor Jan Ostrowski – chociaż literatura nie stanowiła głównego nurtu jego zainteresowań, łącząc błyskotliwą inteligencję z bezwzględną uczciwością stał się Profesor Tadeusz Chrzanowski prawdziwym autorytetem w środowisku literackim i odgrywał znaczącą rolę w reprezentujących to środowisko stowarzyszeniach: Związku Literatów Polskich, Stowarzyszeniu Pisarzy Polskich i w polskim oddziale Pen-Clubu.

Więź ideowa ze środowiskiem „Tygodnika Powszechnego”, osobiste przyjaźnie z jego ludźmi, a zwłaszcza z redaktorem Jerzym Turowiczem, stały się zachętą do wykorzystania tej i innych czasopiśmienniczych trybun do publikowania prac mniejszego formatu, reagowania na wydarzenia życia kulturalnego, przeciwstawiania się niekompetencji, pseudoideowemu fundamentalizmowi, partyjniactwu i nietolerancji. Nie stawiał redakcjom szczególnych wymagań doktrynalnych, o ile składane do druku teksty publikowane były bez zniekształceń. Najwyżej liczył się bowiem dla Profesora dostęp do możliwie szerokiego kręgu czytelników. Na pierwszym miejscu znalazł się naturalnie „Tygodnik Powszechny”, pod względem liczby publikowanych tekstów przewyższający wszystkie pozostałe czasopisma razem wzięte, ale nie brak w tym wykazie i takich tytułów prasowych, jak „Twórczość”, „Życie Literackie”, „Polityka”, „Aura”, paryska „Kultura”, ale i „Biuletyn Historii Sztuki”, „Znak”, „Ziemia”, uniwersyteckie zeszyty naukowe i wiele innych. Ta część dorobku najlepiej dowodzi, jak bystry, dociekliwy i wszechstronny tworzył go obserwator polskiej intelektualnej codzienności. W bibliografii zebranej na Jubileusz

75-lecia Profesora zarejestrowano ponad 500 tego rodzaju tekstów. Więcej niż jedna trzecia z nich dotyczy historii sztuki konsekwentnie rozumianej jako zintegrowana część polskiej kultury materialnej i umysłowej. Pozostałe to komentarze i minieseje o wystawach artystycznych, noty biograficzne wybitnych ludzi kultury, felietony, recenzje i artykuły recenzyjne nowości wydawniczych, reportaże, teksty religioznawcze, ekologiczne, krajoznawcze i turystyczne. Bogactwo cennych spostrzeżeń, uwag i nieprzeciętnej erudycji.

U schyłku pracy naukowo-dydaktycznej otworzyło się przed Profesorem nowe pole działania, na którym mógł nawiązać do pierwszego okresu swojej pracy zawodowej i wykorzystać doświadczenia zdobyte w ówczesnych krakowskich Pracowniach Konserwacji Zabytków. Od pewnego czasu był członkiem Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, a w maju 1991 r. powierzono mu jego kierownictwo. Należy przypomnieć, że był to czas przełomu prawnoustrojowego naszego państwa, co nie mogło pozostać bez wpływu na prowadzone z mozołem od dwóch stuleci dzieło odnowy „starożytności” Krakowa, angażujące całe polskie społeczeństwo. Na oczach nowego przewodniczącego SKOZK państwo utraciło monopol rewaloryzacji, ale nadal pozostało głównym źródłem jej finansowania. Pełne moce prawne uzyskały tytuły własności, odrzucenie zaś obowiązującej do niedawna urzędowej ideologii państwowej spowodować musiało zmianę relacji do tak bogatych w podwawelskim grodzie zabytków sakralnych. Z kolei daleko posunięta polaryzacja już zdemokratyzowanych władz państwowych i samorządowych, przy utrzymującej się mozaice poglądów na kształt, rozmiary i kierunki odnowicielskich działań, groziła wewnętrznym, samoistnym paraliżem konserwatorskich instytucji. Wspaniałym neutralizatorem tych zagrożeń okazał się Profesor Tadeusz Chrzanowski, nie tylko z racji znakomitej znajomości zagadnienia z jego teoretycznej i praktycznej strony, ale i w równej mierze ze względu na cechy osobowościowe – nieskazitelną życiorys, pracowitość i lojalność wobec stron zainteresowanych i uczestniczących w renowacyjnych przedsięwzięciach.

Po latach wszyscy obserwatorzy Jego poczynań na stanowisku przewodniczącego SKOZK są zgodni, iż dzięki umiejętności koncentrowania uwagi tego ogólnopolskiego ciała na merytorycznych problemach ochrony zabytków, umiejętności znajdowania zdrowego kompromisu i podejmowania szybkich decyzji we właściwym czasie zdołał wyeliminować z jego obrad partykularne motywacje oraz zapewnić harmonijną współpracę z samorządem oraz konserwatorskimi i politycznymi władzami państwowymi, a przy tym godzić niezbędne standardy konserwatorskie z wymaganiami życia mieszkańców i możliwościami ekonomii. Skorzystała z tych osiągnięć i nasza Uczelnia, która – skoro jest krakowska – posiada i użytkuje dla celów edukacyjnych obiekty podlegające konserwatorskiej ochronie i dzięki wsparciu ze strony SKOZK, a zwłaszcza jego Przewodniczącego, może prowadzić niezbędne remonty ku obustronnemu zadowoleniu.

Toteż ze wszystkich stron płyną słowa uznania za tak owocną pracę i są podejmowane próby bezterminowego utrzymania obecnej obsady stanowiska

przewodniczącego SKOZK, nie wyłączając Pana Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego, który mianując Tadeusza Chrzanowskiego na kolejną kadencję wyraził życzenie jej powiązania z kadencją swojego urzędu prezydenckiego. Najbliższe otoczenie zaś, gdy Profesor wyraża wątpliwości, czy zdoła utrzymać dotychczasowe tempo pracy i szeroki zakres obowiązków, odpowiada – wystarczy, że jesteś!

Osiągnięcia Profesora były już niejednokrotnie i wysoko oceniane i zgodnie akceptowane, zwłaszcza podczas Jego Jubileuszu 75-lecia obchodzonego przed dwoma laty. Wyróżniono wówczas Profesora Krzyżem Wielkim OOP oraz Orderem św. Grzegorza Wielkiego nadanym mu przez Papieża Jana Pawła II. W różnym czasie otrzymał także szereg innych dowodów uznania: Medal „Merentibus”, nagrody: im. Stanisława Vincenza, Miasta Krakowa, Pen-Clubu i Wojewody Krakowskiego. Akademia Pedagogiczna w Krakowie dołącza do tych wyróżnień to, co ma najcenniejszego: godność doktora honoris causa Uczelni, która razem z Profesorem wzrastała w powojennym pejzażu nauki i kultury naszego miasta.

Kraków, 15 września 2003

Prof. dr hab. Ludwik Mroczka

OPINIA

w sprawie postępowania o nadanie tytułu doktora honoris causa Akademii Pedagogicznej w Krakowie Profesorowi drowi hab. Tadeuszowi Chrzanowskiemu

Humanistyczny postulat wszechstronności, sięgania poza wyuczoną i uprawianą na co dzień dyscyplinę nauki czy twórczości jest w dzisiejszych czasach daleko posuniętej specjalizacji spełniany nader rzadko. Osoby, które w liczący się sposób zaznaczyły się na kilku polach, spotykamy jeszcze rzadziej. Z pewnością należy do nich Profesor Tadeusz Chrzanowski: literat, historyk sztuki, fotografik i niestrudzony działacz na polu opieki nad zabytkami kultury. Tadeusz Chrzanowski urodził się w r. 1926 w Krakowie, ale młodzieńcze lata spędził w rodzinnym Moroczynie koło Hrubieszowa. Po wojnie osiadł na stałe w Krakowie i rozpoczął studia ekonomii na Akademii Handlowej, a wkrótce także historii sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jako student przeszedł przez bardzo interesujące doświadczenie Klubu Logofagów, stanowiącego próbę ratowania niezależnej myśli, podjętą w trudnych latach powojennych.

Historia sztuki miała się okazać głównym polem działalności Tadeusza Chrzanowskiego. W r. 1952 uzyskał on w tej dziedzinie magisterium, w r. 1971 – doktorat, w r. 1982 – habilitację, a w r. 1990 profesurę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W ciągu kilkudziesięciu lat pracy naukowej opublikował ok. 250 prac, w tym kilkanaście książek, wśród których znajdują się pozycje będące wynikiem wieloletnich szczegółowych badań, jak *Rzeźba z lat 1560–1650 na Śląsku Opolskim* (1974) czy *Złotnictwo toruńskie* (1988, wspólnie z Marianem Korneckim), a także szerokie syntezы, jak *Sztuka w Polsce Piastów i Jagiellonów* (1993), *Sztuka w Polsce od I do III Rzeczypospolitej* (1998) i *Sztuka ziemi krakowskiej* (1982, wspólnie z Marianem Korneckim). Przez wiele lat specjalnością Tadeusza Chrzanowskiego była inwentaryzacja zabytków w terenie, co wymaga niezwykle wszechstronnego warsztatu. Plonem prac inwentaryzatorskich Profesora jest ponad 40 tomików *Katalogu zabytków sztuki w Polsce*, w tym kompletne opracowanie dawnego województwa bydgoskiego (wspólnie z Marianem Korneckim). Dodając do powyższych osiągnięć liczbę ponad 20 wypromowanych doktorów oraz nieskończoną liczbę recenzji doktorskich i habilitacyjnych, uzyskamy obraz jednego z najwybitniejszych powojennych historyków sztuki w Polsce.

Jest to jednak tylko część profilu twórczego Tadeusza Chrzanowskiego, który swego pióra, maszyny, a ostatnio także komputera używał nie tylko do przygotowywania prac naukowych. Jako literat zaczynał od poezji, a następnie przeszedł do publicystyki kulturalnej o bardzo szerokich horyzontach, nie pozbawionej przy tym ciętych sformułowań, szczególnie częstych w ukazujących się jeszcze stosunkowo niedawno felietonach tygodniowych w „Tygodniku Po-

wszechnym”. Właśnie „Tygodnik” stanowi najbliższy kontekst intelektualny i ideowy twórczości Tadeusza Chrzanowskiego. Łącząc błyskotliwą inteligencję z bezwzględną uczciwością, nie będąc właściwie zawodowym pisarzem, stał się prawdziwym autorytetem w środowisku literackim, odgrywając istotną rolę w działalności dawnego Związku Literatów Polskich, następnie Stowarzyszenia Pisarzy Polskich oraz Pen-Clubu.

Posługując się po mistrzowsku słowem, Tadeusz Chrzanowski opanował też drugie ważne medium – obraz, w typowo XX-wiecznej formie fotografii. Z jej tajnikami zapoznał go wybitny fotografik Włodzimierz Puchalski. Swe umiejętności Tadeusz Chrzanowski oddał przede wszystkim na usługi inwentaryzacji zabytków, wykonując tysiące ujęć o ogromnej dziś wartości. W wielu przypadkach jego dokumentacyjne z pozoru zdjęcia zawierają istotny element artystyczny.

Jednym z najpiękniejszych rezultatów wirtuozerskiego poruszania się przez Profesora Chrzanowskiego wśród słów i obrazów jest niezwykle książka *Żywe i martwe granice* (1974), księga emblematyczna, ożywiająca zapomniany gatunek w swoistej sarmackiej wersji. Sarmackiej nieprzypadkowo, bo Tadeusz Chrzanowski jest najwybitniejszym znawcą i badaczem sarmatyzmu.

Ostatnie piętnastolecie przyniosło nowy rozdział w działalności Tadeusza Chrzanowskiego. Uwolniony od systematycznych obowiązków dydaktycznych (choć wciąż rozrywany jako wykładowca w kraju i za granicą), poświęcił ogromną ilość czasu i energii sprawom społecznym. Przez dwie kadencje sprawował funkcję prezesa Stowarzyszenia Historyków Sztuki, przede wszystkim jednak w r. 1991 objął przewodnictwo Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. Spełniając tę funkcję ma swój wielki udział w opracowaniu i realizacji wieloletniego programu ratowania zabytków Krakowa, który w znacznym stopniu zmienił już oblicze naszego miasta. Z pomocy funduszu, którym zarządza Komitet, szeroko korzystają uczelnie wyższe naszego miasta, wiele zabytkowych budowli zostało dzięki niemu poddanych pracom konserwatorskim.

Osiągnięcia naukowe i artystyczne Profesora Tadeusza Chrzanowskiego sprawiają, że jest on jednym z najwybitniejszych współczesnych polskich humanistów, a jego działalność społeczna stawia go wśród najbardziej zasłużonych osób jego pokolenia. Przyznanie mu doktoratu honorowego przez Akademię Pedagogiczną w Krakowie uważam za w pełni uzasadnione.

Kraków, kwiecień 2003

Prof. dr hab. Jan Ostrowski

OPINIA

o dorobku naukowym i organizacyjnym

Profesora Tadeusza Chrzanowskiego w związku z uchwałą Rady

Wydziału Humanistycznego Akademii Pedagogicznej

im. Komisji Edukacji Narodowej

dotycząca nadania Mu godności doktora honoris causa

Tadeusz Chrzanowski należy do uczonych o uznanej renomie i autorytecie w kraju i za granicą, jest historykiem sztuki, który objął katedrę uniwersytecką po długim okresie mozolnej pracy badawczej i inwentaryzacyjnej, działań mających na celu nie karierę akademicką poprzez badanie obiektów i zjawisk zachodzących w kulturze i sztuce i publikację jego wyników, lecz konserwację i ratowanie od zagłady zabytków kultury narodowej. Zajęcia na uczelniach podjął zatem jako praktyk z ogromnym terenowym doświadczeniem badawczym i nabytą wiedzą w dużym stopniu z autopsji. Należy bowiem do pokolenia entuzjastów, którzy ukończyli studia bezpośrednio po wojnie, aby stanąć w szeregu z ludźmi odbudowującymi kraj ze zniszczeń i zabezpieczającymi jego dziedzictwo kulturowe przed niszczącym zębem czasu, a jeszcze bardziej przed ignorancją i bezdusnością ówczesnych, najczęściej słabo wykształconych, nierzadko prymitywnych decydentów.

Wywodzi się ze sfer ziemiańskich, z którymi los dziejowy obszedł się podczas ostatniej wojny i pierwszych latach powojennych bezwzględnie: straciły pałace i dwory, obszary rolne i obiekty przemysłowe. Urodzony w 1926 r. w Krakowie, ale wychowany w majątku rodzinnym Moroczyn w Hrubieszowskiem, zniszczonym przez bolszewików w 1920 oraz po raz drugi bezpowrotnie w 1939 r., stał się pozbawionym ojcowizny wygnańcem wojennym, zaś w 1945 r. przymusowym wysiedleńcem z majątku matki w podkrakowskim Biezanowie, który uległ parcelacji. Rozpoczęło się – jak sam napisał w *Życiorysie własnym* – jego życie miejskie, w Krakowie. Po nauce w szkole powszechnej i początkowych klasach gimnazjalnych we Lwowie oraz na tajnych kompletach, złożył w 1944 r. w Krakowie egzamin dojrzałości, po czym zapisał się na studia w Akademii Handlowej. Zorientował się rychło, że kierunek studiów nie odpowiada jego predyspozycjom psychicznym i intelektualnym. A jednak je ukończył. Świadomość, że musiałby zajmować się zarządzaniem, księgowością czy też handlem, sprawiła, że już w 1948 r., w czasie, kiedy nie zwracano jeszcze tak mocno uwagi na pochodzenie społeczne, jak to czyniono niebawem, podjął studia na kierunku historii sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego, uwieńczony magisterium w 1952 r. Okazało się następnie, że nie zdobyta na studiach wiedza z dziedziny wybranej i umiłowanej, jak nabyta umiejętność fachowego fotografowania zabytków, otwarła mu drogę do pracy w istniejącym w latach pięćdziesiątych urzędzie konserwatorskim w charakterze fotografa-dokumentalisty. Tu zetknął się z Marianem Korneckim, znakomitym współpracownikiem i druhem.

Z nim razem rozpoczął Tadeusz Chrzanowski przeszło trzydziestoletni okres działalności na niwie inwentaryzacji i dokumentacji fotograficznej i opisowej zabytków sztuki, czasy wyteżonej pracy pionierskiej, dającej się wykonywać przez ludzi nie tylko z przygotowaniem fachowym, lecz także podchodzących do swoich zadań z zamiłowaniem i pasją oraz poczuciem ogromnej odpowiedzialności. Chodziło bowiem o dokumentację pełną i rzetelny jej przekaz. Wymagało to przede wszystkim ciągłych wyjazdów rowerem w teren niezbyt odległy w soboty i niedziele, a także motocyklem, a później samochodem, do powiatów i województw znacznie oddalonych od Krakowa (Opolszczyzna, Hrubieszowskie, Podkarpacie, Górny i Dolny Śląsk, niektóre powiaty dzisiejszego województwa lubuskiego oraz gdańskiego i olsztyńskiego) na czas nieco dłuższy. Przynosiły plon obfity, nie tylko w postaci fotografii i rysunków. Pęczniały teki opisów, pojawiały się publikacje (zwłaszcza zeszyty *Katalogu zabytków sztuki w Polsce*), narastało doświadczenie i owa ogromna wiedza, zdobyta nie w bibliotekach i zakładach naukowych, lecz w terenie, o kulturze artystycznej poszczególnych dzielnic kraju. Wysiłek to gigantyczny: zinwentaryzować zabytki 51 powiatów, zredagować i opublikować 21 tomów wspomnianego *Katalogu*. To prawda, że ten zdumiewający dorobek badawczy i dokumentacyjny był wspólny ze wspomnianym, niedawno zmarłym, Marianem Korneckim, którego wkład w owe penetracje terenowe, prace inwentaryzacyjne i opracowania zabytków był na tyle duży, że bez jego uwzględnienia nakreślenie sylwetki i charakterystyka dorobku naukowego Tadeusza Chrzanowskiego byłyby niemożliwe. Wszak napisali i opublikowali wspólnie 21 prac naukowych, wśród których nie brak książek, jak np. pomnikowa *Sztuka ziemi krakowskiej* (1982), *Sztuka Śląska Opolskiego od średniowiecza do końca XIX wieku* (1974), *Złotnictwo toruńskie* (1988), *Polskie pomniki w świątyniach Rzymu* (1994).

Dorobek ten został pomnożony opracowaniami całkowicie własnymi. Jest on niemały w sensie ilościowym, skoro obejmuje ponad 130 prac naukowych, kilkanaście tekstów literackich i tyleż tłumaczeń oraz 250 tekstów publicystycznych (w tym recenzyjnych), ogłaszanych m.in. w „Tygodniku Powszechnym”, „Znaku”, „Biuletynie Historii Sztuki”, a przede wszystkim (w latach 1970–1993) w paryskiej „Kulturze”. Posiada też wielką wartość merytoryczną. Wymienimy tu tylko najważniejsze z pozycji książkowych, a to rozprawę habilitacyjną pt. *Działalność artystyczna Tomasza Tretera* (1975, kolokwium odbyło się w Instytucie Historii Sztuki PAN w 1982 r.), następnie zbiór esejów pt. *Żywe i martwe granice* (1974) oraz *Wędrówki po Sarmacji europejskiej* (1988), a także *Ołtarz Mariacki Wita Stwosza* (1985), dalej *Portret staropolski* (1995), *Cuda Polski* (1997) i inne. Wydarzeniem naukowym było ukazanie się drukiem przede wszystkim *Sztuki w Polsce Piastów i Jagiellonów* (1993) oraz *Sztuki w Polsce od I do III Rzeczypospolitej* (1998). Z prac tych emanuje nie tylko kompetencja naukowa i fachowość, lecz także (zwłaszcza w publicystyce) temperament i zdolność szybkiego reagowania na rozmaite zjawiska patologiczne w życiu społecznym i kulturalnym, dostrzegane ze stanowiska historyka sztuki i dokumentalisty.

Zainteresowania fotograficzne zawiodyły Profesora do Związku Artystów Fotografików Polskich, zaś literackie – do Związku Literatów Polskich, od 1989 r. Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Od pięćdziesięciu lat działa aktywnie w Stowarzyszeniu Historyków Sztuki, któremu prezesował w latach 1992–1997; w 1979 został członkiem Pen-CIubu, a w 1997 r. członkiem-korespondentem Akademii Umiejętności. W 1993 r. powołano go wreszcie na rzeczoznawcę Ministra Kultury i Sztuki w zakresie rewaloryzacji architektury zabytkowej.

Po latach pracy, m.in. w Wytwórni Filmów Oświatowych w Łodzi, w Instytucie Historii Sztuki PAN, w Pracowni Konserwacji Zabytków oddziału krakowskiego na stanowisku zastępcy dyrektora do spraw naukowych, uzyskał Tadeusz Chrzanowski w 1990 r. tytuł profesorski na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie kierował od 1975 r. Katedrą Kultury Artystycznej. Praca na KUL (i innych uczelniach, jak np. od 1998 r. w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych na godzinach zleconych) zaowocowała wypromowaniem ponad 200 magistrów oraz 18 doktorów, nie mówiąc już o twórczym uczestnictwie Profesora w przewodach doktorskich, habilitacyjnych i profesorskich w charakterze promotora i recenzenta. Wielokrotnie wyjeżdżał za granicę, gdzie propagował dobre imię naukowego środowiska krakowskiego, jak np. w 1995 r. jako wykładowca przez pół roku na uniwersytecie Ann Arbor Mich. w Stanach Zjednoczonych, a także podczas podróży naukowych w Rzymie. Na KUL doczekał się też w 1991 r. emerytury.

W tym samym roku przypomniał sobie o Profesorze Chrzanowskim Kraków, miasto jego miłości, miasto jego stałego zamieszkania, na którego uczelniach nie znaleziono dla niego miejsca. Dnia 13 maja 1991 r. został powołany na przewodniczącego Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. Otworło się przed nim wielkie i odpowiedzialne pole działania. Dziesięć lat później (2001) przeżył uroczysty Jubileusz 75 lat życia i 10 lat przewodniczenia SKOZK, uczczony przez najwyższe władze państwowe z Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej Aleksandrem Kwaśniewskim na czele. Ale najsilniej wyrażają owo uznanie dziesiątki odrestaurowanych kościołów, kamienic, a nawet ulic krakowskich. Społecznemu Komitetowi Odnowy Zabytków zawdzięcza też niemało nasza Uczelnia. Pięknie odrestaurowany budynek przy ul. Karmelickiej 41 i prace nad odnową budynków Instytutu Sztuki przy ul. Mazowieckiej – to obiekty przywrócone i przywracane dydaktyce akademickiej. Wiele tu znaczyła życzliwość Profesora, wielkiej miary uczzonego i najlepszego znawcy zabytków naszego miasta.

Postanowiła ona uczcić wielki wysiłek twórczy i organizacyjny Profesora, powołując go do grona swoich doktorów honorowych. Wniosek Rady Wydziału Humanistycznego Akademii Pedagogicznej o nadanie Prof. dr hab. Tadeuszowi Chrzanowskiemu tytułu doktora honoris causa uznaję zatem za uzasadniony i z całym przekonaniem popieram i przedstawiam go władzom akademickim Uczelni do zatwierdzenia i zrealizowania.

Kraków, 26 lipca 2003

Prof. dr hab. Feliks Kiryk

Magnificencjo, wysoki Senacie, Panie i Panowie

Przyznanie mi doktoratu honoris causa poczytuję sobie jako prawdziwy zaszczyt i w tym uroczystym momencie wśród płynącej przez cały kraj melodii *Gaudeamus igitur*, choć z racji wieku nie są te śpiewy przeznaczone dla mnie, ale jednak łączę się z nimi i pragnę się w tym zbliżyć do młodzieży i wyrazić przekonanie, że za sprawą tej uczelni dostałem dyspensę wieku i jestem jednym z was.

Niech mi obecnie będzie wolno podzielić się z zebranymi garścią spostrzeżeń wynikających z mojej drogi życiowej, którą złączyły ze sobą tamte ziemie skąd przybyłem do miasta. Dzieciństwo bowiem spędziłem w Moroczynie, majątku mojego ojca położonym o kilka kilometrów od Hrubieszowa – tej drewnianej mikro-stolicy, łączącej w sobie aurę tych ziem, w których prawosławie, a potem Unia mieszkała pospołu z katolikami i Żydami na jednym miejscu. Hrubieszów leży nad krętą rzeką Huczwą, która niedaleko stamtąd staje się dopływem Bugu, tej naturalnej granicy między ziemią Chełmską i Wołyniem. Ta granica stała się w moim życiu najważniejszą z granic, choć rozdzielała tak do siebie podobne tereny o łagodnych morenowych wzgórzach i szerokich horyzontach.

Tę pierwszą fazę mojego istnienia spędziłem w starym i pełnym zakamarków dworze i był to okres niezwykłego szczęścia, które buduje swe gmachy nad szarością wspomnień, idealizując zapewne te minione krajobrazy i ludzi. Niemniej nie dam sobie odebrać złudzeń i hrubieszowskie okolice pozostaną w mej pamięci jako lata ziemskiego rajy.

Opuściłem te krainę dzieciństwa w przeddzień przeobrażenia się z dziecka w chłopaka, by już tam nigdy nie powrócić. Nad Polską rozciągnęła się mroczna pora wojny. Obserwowałem ją ze zdziwieniem i jeszcze pełną nadzieją w korzystny obrót wydarzeń, które zmieniają jej los, ale potem trzeba było żyć pod grozą gestapo i pod nabrzmiewającym konfliktem polsko-ukraińskim.

W 1944 roku ojciec zdecydował, że nic dobrego już tam nas nie czeka i zamiast tkwić w strefie zagrożenia należy póki czas wyjechać. Spakowaliśmy manatki i zaprzęgami konnymi wyruszyliśmy do majątku mojej Babki w Bieżanowie, na granicy Krakowa. Nie korzystaliśmy z jej gościny zbyt długo: wraz z odejściem Niemców i przemianami we władzy zetknęliśmy się z reformą rolną i musieliśmy opuścić Bieżanów. I w tym momencie skończył się dla mnie pobyt w bajce, w legendzie, a zaczęła się twarda adaptacja do komuny. I jednocześnie otworzyła się przede mną nowa era: egzystencji w Krakowie. Na studia zapisałem się na Akademię Handlową (obecną Akademię Ekonomiczną), która jeszcze nie mieściła się w ozdobnym gmachu bursy Lubomirskich, ale w dwóch kilkupiętrowych budynkach przy ulicy Sienkiewicza.

Wybór uczelni wiązał się z szybkim jej uruchomieniem, a także z przekonaniem mojej Mamy, że nic ze studiowania polonistyki lub historii sztuki nie wy-

niosę, że w zmienionej atmosferze społecznej trzeba trzymać się tematów życiowych.

Ale dla mnie zaczęła się nowa faza stosunków międzyludzkich, zaczął się okres przyjaźni. W Akademii Handlowej zetknąłem się z Andrzejem Ciechanowiczem, który tu trafił w podobnych do mnie okolicznościach. Razem z nim założyliśmy klub dyskusyjny „Logofagów”, który wprawdzie istniał krótko, ale odegrał pewną rolę w życiu społeczeństwa pod władzą komunistów. I to on namówił mnie, abym zrezygnował z nauki w Akademii Handlowej i zapisał się na Uniwersytet Jagielloński na historię sztuki.

Drugi przyjaciel pojawił się nieco później: z mroku w ciemni fotograficznej, w której osiadłem pod kuratelą dr Hanny Pieńkowskiej – konserwatora zabytków, pojawił się wysoki i chudy człowiek o minie zawsze na wszelki wypadek niezadowolonej. Był to Marian Kornecki, który mnie zachęcił do jeżdżenia „na zabytki”. A pierwsze tego typu wyprawy urządzaliśmy na rowerach. I z jego namowy udałem się do Warszawy do Instytutu Sztuki PAN, by zaoferować nasze usługi jako „inventaryzatorów zabytków”. I odtąd zaczęła się nowa faza, w czasie której zinwentaryzowaliśmy dwa województwa: bydgoskie i opolskie (razem przeszło 50 tomików powiatowych).

W tym czasie zacząłem coraz obficie pisywać: najpierw reportaże, a później coraz częściej studia z historii sztuki. Moja działalność literacka rozpoczęła się stosunkowo wcześnie, kiedy zacząłem drukować w „Tygodniku Powszechnym”, a wieloletniego redaktora naczelnego Jerzego Turowicza uważam za swojego przyjaciela. W środowisku tym znalazłem grono ludzi naprawdę mi oddanych, a także prawdziwych przyjaciół, od Zbyszka Herberta poczynając, a poza tym Jana Józefa Szczepańskiego, Stefana Kisielewskiego, który był moim mistrzem, Jacka Woźniakowskiego, czy Marka Skwarnickiego. I za to wdzięczny jestem całemu środowisku.

Zajmowałem się też polityką i napisałem dla „Kultury” paryskiej szereg rozpraw. Był to w ogóle okres aktywnej działalności: pisałem również wiersze, asystowałem mojemu ojczymowi Włodzimierzowi Puchalskiemu w kręceniu filmów przyrodniczych. To od niego nauczyłem się arkanów fotografowania. Dla mnie, ze względu na pochodzenie, bramy uczelni były przez długi czas zamknięte, ale powolna odwilż otwarła nieszczelnie zamknięte wrota i roku 1970 zacząłem współpracę z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim. Utworzyłem tam katedrę Kultury Artystycznej i wypromowałem przeszło 200 magistrów, około 30 doktorów i jeszcze pewną liczbę docentów.

W 1991 roku przeszedłem na emeryturę, ale pracować nie przestałem. W tymże roku zostałem członkiem Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, a w następnym roku jego przewodniczącym i funkcję tę pełnię do dzisiaj.

A teraz garść wniosków zbudowanych na przedstawionych tu kolejach mego losu. Praca jest najszczytniejszą częścią naszego życia. Nic nie prowadzi do

skuteczności ziemskiego bytowania tak jak praca, jasno postawiony cel, przyjaźń, niekonfliktowość i chęć zrozumienia tego, który inaczej widzi.

W tej walce przeciwieństw górą jest ten, który ma większą cierpliwość. Kiedy dziś przechadzam się po centrum Krakowa odczuwam z zadowoleniem i dumą, że mój żywot był cenny nie tylko ze względu na te odnowione fasady, ale i z tego powodu, że udało mi się dojść do celu, który sobie postawiłem i zakreśliłem. I dlatego dzisiejszą uroczystość przyjmuję z radością i poczuciem nagrody za spełnioną powinność.

Prof. dr hab. dr h.c. Tadeusz Chrzanowski

Prezydent
Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 14 października 2003 roku

Pan
Prof. Tadeusz Chrzanowski

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

Z wielką satysfakcją odebrałem wiadomość o nadaniu Panu tytułu doktora honoris causa Akademii Pedagogicznej w Krakowie. Proszę przyjąć z tej okazji moje najserdeczniejsze gratulacje. Jestem ogromnie rad, że Pański wieloletni, wspaniały dorobek naukowy, dydaktyczny i społeczny, uhonorowany został w tak godny sposób.

Znamy Pana, Panie Profesorze, jako wspaniałego humanistę, człowieka wielce zasłużonego dla rozwoju kultury i odnowy zabytków. Szczególnie wiele ma Panu do zawdzięczenia Kraków, któremu oddał Pan zarówno umiejętności, jak i serce. Swoim najlepszym uczuciom do tego królewskiego miasta dał Pan wyraz podejmując, wraz z innymi entuzjastami, niełatwe dzieło ocalenia jego największych skarbów. Osiągnięcia kierowanego przez Pana od 12 lat – a obchodzącego w tym roku jubileusz 25-lecia istnienia – Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, w ogromnej mierze są Pańską zasługą.

Cieszę się, Panie Profesorze, że mamy okazję współpracować w tej wielkiej narodowej sprawie. Patronując jej, jako Prezydent RP, z uwagą wsłuchuję się we wszystkie głosy służące przywróceniu krakowskim pomnikom historii ich dawnej świetności. Pańskie opinie i racje od lat będą mój najgłębszy szacunek i zaufanie.

Raz jeszcze składam Panu Profesorowi serdeczne powinszowania. Proszę przyjąć życzenia długich lat życia w zdrowiu i pełni sił oraz wszelkiej pomyślności w pełnieniu pięknej misji w służbie Krakowa i Polski.

Z poważaniem

Aleksander Kwaśniewski

Aleksander Kwaśniewski

MINISTER
EDUKACJI NARODOWEJ i SPORTU
Krystyna Łybacka

Pan

Prof. dr hab. dr h.c. Tadeusz Chrzanowski

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

proszę przyjąć moje najserdeczniejsze gratulacje z okazji nadania Panu tytułu doktora honoris causa Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

To zaszczytne wyróżnienie jest wyrazem wielkiego uznania nie tylko dla znakomitego historyka oraz wspaniałego dydaktyka i wychowawcy, ale także wybitnego znawcy dziedzictwa narodowego. Dorobek naukowy Pana Profesora doskonale popularyzuje skarby kultury narodowej, które dzięki Pańskiej działalności zostaną zachowane dla przyszłych pokoleń.

Dzisiejsza uroczystość jest także hołdem dla aktywnej działalności organizatorskiej Pana Profesora w ramach licznych związków i stowarzyszeń twórców.

Korzystając z tej szczególnej sposobności łączę najlepsze życzenia dobrego zdrowia, dalszych sukcesów w działalności twórczej i życiu osobistym oraz wszelkiej pomyślności.

Łączę wyrazy szacunku
Krystyna Łybacka

Warszawa, 14 października 2003 roku

WYDZIAŁ KONSERWACJI I REWALORYZACJI DZIEŁ SZTUKI ASP w procesie rewaloryzacji zabytków Krakowa

Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki powstał w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych w 1950 roku. Powołanie tego Wydziału było konsekwencją wieloletniej tradycji naszego miasta w ochronie i odnowie zabytków. Organizacyjnie nastąpiło to w drodze połączenia dwóch ośrodków o profilu zdecydowanie konserwatorskim działających na powstałych po II wojnie światowej uczelniach artystycznych Krakowa – Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych (WSSP) oraz Akademii Sztuk Pięknych (ASP).

Pedagodzy pracujący w tych dwóch uczelniach byli kontynuatorami tradycji krakowskiej szkoły konserwacji zabytków. Prof. Wiesław Zarzycki z WSSP wyrosł w atmosferze tych prac konserwatorskich, które pod koniec XIX wieku rozpoczął przy wnętrzach kościołów krakowskich Juliusz Makarewicz i jego „szkoła” będąca na początku XX wieku „monopolistą”, zwłaszcza w dziedzinie malowideł ściennych, na terenie prawie całej Polski. Prof. Jan Hopliński z ASP już w 1921 roku rozpoczął nauczanie technik malarskich, a od 1925 roku nauczanie technologii, co coraz bardziej zwracało go w kierunku dydaktyki konserwatorskiej. Grono założycieli nowo powstałego Wydziału składało się więc z osób, które posiadały największe doświadczenie przy odnowie krakowskich zabytków.

Tworzenie pierwszej dydaktycznej placówki konserwatorskiej zostało zakłócone niespodziewaną śmiercią prof. W. Zarzyckiego w 1949 roku. W gronie profesorów był on osobą o największym doświadczeniu i dorobku. W konsekwencji pierwszym, a później wielokrotnym dziekanem Wydziału został prof. Józef Edward Dutkiewicz. Inni profesorowie to Marian Słonecki, Władysław Cholewiński, później Stanisław Jakubowski.

Profesor J. Dutkiewicz, najmłodszy z tego grona, był twórcą nietypowej koncepcji studiów konserwatorskich. Predestynowało go do tego wykształcenie i praktyka. Ceniony już doktor historii sztuki, artysta malarz oraz konserwator zabytków przedwojennych województw łuckiego i lubelskiego, pełnił po II

wojnie, do połowy 1951 roku, funkcję Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Krakowie.

Trudno było wówczas o większe doświadczenie, a także znajomość potrzeb i konieczności kształcenia konserwatorów praktyków w nowej placówce. Profesor całkowicie więc poświęcił się sprawie tworzenia Wydziału. Zachował zarazem wielostronną współpracę z Urzędem Konserwatorskim prowadzonym przez jego następczynię – dr Hannę Pieńkowską. W tych trudnych powojennych czasach był to najświetniejszy okres działania tego urzędu, w którym wśród pracowników zdobywających pierwsze doświadczenia, znaleźli się ludzie wyznaczający do dziś kierunki krakowskiej konserwacji, przewodzący w działalności Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa: Marian Kornecki, Tadeusz Chrzanowski, Janusz Smólski, Aleksandra Kydryńska, Genowefa Zań-Ograbek, Bogusław Krasnowolski.

Prof. Dutkiewicz wiązał działania nowo powstałego Wydziału z rzeczywistymi problemami ratowania zabytków Krakowa i województwa, co powodowało, że studenci od rozpoczęcia studiów mieli możliwość działania przy autentycznej materii zabytkowej. Wpływa to ogromnie i pozytywnie na dydaktykę, kiedy młodzi adepci konserwacji mają dostęp do zabytku. Wymaga to oczywiście pewnego wysiłku ze strony władz konserwatorskich, nie jest bowiem łatwo dostosować proces dydaktyczny do harmonogramu realizacyjnych procesów konserwacji. Dobra współpraca w tej dziedzinie w samym Krakowie skończyła się w momencie, gdy wydzielono Miejski Urząd Konserwatorski.

Wielkim, nowoczesnym przekształceniem dotychczasowego charakteru konserwacji stało się zaangażowanie na uczelni pracowników naukowych o przygotowaniu teoretycznym. Z jednej strony byli to ludzie tej klasy jak profesorowie Karol Estreicher, Lech Kalinowski, Jerzy Szablowski, Piotr Krakowski, z drugiej przedstawiciele nauk ścisłych: fizyk Maria Ligęza, chemik Roman Biliński.

Już w latach 50. pierwsi dyplomowani konserwatorzy rozpoczęli prace przy zabytkach Krakowa. Prof. M. Słonecki kończył wówczas prace nad odzyskaniem po wojnie ołtarzem Wita Stwosza z kościoła Mariackiego. Zespół, który tę pracę wykonywał stał się załącznikiem założonego przez niego Przedsiębiorstwa Państwowego Pracownie Konserwacji Zabytków Oddział Kraków. Instytucja ta, zgodnie z ówczesnymi zasadami, stała się państwowym monopolistą na rynku konserwatorskim. W tych latach dawała też jedyną możliwość zatrudnienia świeżo dyplomowanych konserwatorów. Stopniowo nowa kadra, o wiele lepiej przygotowana pod względem naukowym i wykonawczym, zaczęła dominować nad konserwatorami z przypadku czy tradycji. Wszystkie ważniejsze realizacje konserwatorskie w Krakowie kierowane lub konsultowane były przez profesorów Wydziału Konserwacji i prace ich absolwentów nosiły już charakter prawdziwie konserwatorski.

W latach 60. profesorowie założyciele Wydziału zaczęli przechodzić na emeryturę, a prof. J. Dutkiewicz zginął tragicznie na rusztowaniu w Olkusz. Ale działała już kadra młodszych pedagogów, która mogła podjąć ich dzieło i popro-

wadzić Wydział Konserwacji ASP. Główną i zasadniczą rolę odegrała tu prof. Zofia Medwecka, najbliższy współpracownik prof. Dutkiewicza. Dziś ich uczniowie znani są wszystkim jako autorytety konserwatorskie prowadzące w latach 70., 80. i 90. prace przy czołowych zabytkach Krakowa, w większości finansowanych już przez SKOZK.

Co prawda, jeszcze w latach 70. pojawiały się realizacje, którym daleko było do szanowania autentycznej materii zabytkowej (wnętrze kolegiaty św. Anny, kościół św. Barbary, rzeźby przed kościołem św. św. Piotra i Pawła), jednak inne większe realizacje, prowadzone przez absolwentów Wydziału, nie miały już częstego dawniej charakteru malarskich przemalowań i prymitywnych, niszczących zabiegów technicznych.

Tak więc, nie przesadzając, można powiedzieć, że cała rewaloryzacja Krakowa – począwszy od niewielkich obrazów, ołtarzy, monumentalnych malowideł na płótnie, wielkich stiukowych i malarskich dekoracji wnętrz, aż po całe fasady – jest realizowana przez absolwentów krakowskiego Wydziału Konserwacji i Rewaloryzacji Dzieł Sztuki.

W ostatnich latach XX wieku wielu dyplomowanych konserwatorów otworzyło firmy konserwatorskie, które odgrywają czołową rolę w odnowie naszego miasta. Bardzo pozytywnie oceniam działania tego typu firm, w których osoby prowadzące i odpowiedzialne mają ugruntowane naukowe myślenie konserwatorskie i do każdego zagadnienia konserwatorskiego, również budowlanego, podchodzą w sposób zgodny ze współczesnymi zasadami i wiedzą.

Oczywiście sprawy te są dyskusyjne i wielu konserwatorów uważa, że to nie firmy, z całym balastem biurokratyczno-technicznym powinny realizować prace przy dziele sztuki, ale indywidualny mistrz-konserwator. Jednakże obecna organizacja prac konserwatorskich, z wszystkimi wymaganiami przetargowymi i przepisami finansowymi możliwa jest do opanowania tylko przez firmy. Dlatego też, mimo wszystkich trudności i nieporozumień, jakie zawsze wynikają pomiędzy pracodawcą a pracownikiem, uważam, że firma prowadzona przez dyplomowanego konserwatora jest najlepszym wyjściem w obecnie obowiązującym systemie finansowo-prawnym. Wielu konserwatorów prowadzących firmy należy zresztą do najwybitniejszych zawodowo konserwatorów w kraju.

Wydział Konserwacji – jako jednostka organizacyjna i potencjalny wykonawca – bardzo często bierze udział w specjalistycznych problemach konserwatorskich, które się pojawiają w wielkim procesie rewaloryzacyjnym Krakowa. Zwłaszcza w dziedzinie prac odkrywkowo-badawczych, badań fizykochemicznych, przenoszenia malowideł ściennych.

Osobną sprawę stanowią działania dokumentacyjne. Kopiowanie obrazów sztalugowych w muzeach, malowideł ściennych w kościołach i kamienicach krakowskich pozwoliło w ciągu lat zgromadzić cenny zbiór dokumentacji kolorystycznych jak i fragmentów malowideł w skali 1 : 1. Ten zbiór stanowi bardzo wyjątkowe archiwum wydziałowe, w którym dokumentacje różnego rodzaju zabytków krakowskich, od lat 50. minionego stulecia, dotrwały do naszych cza-

sów. Czego nie można powiedzieć o wielu reformowanych i zdekompletowanych archiwach Urzędów Konserwatorskich czy PKZ.

Wydział wykształcił do dziś 580 konserwatorów, w zasadzie specjalizujących się w konserwacji malowideł sztalugowych i ściennych oraz rzeźbie drewnianej i architektoniczno-kamiennej. Ich realizacje i działania obejmują nie tylko cały nasz kraj. Wielu spełnia poważną rolę w Europie i na świecie.

Jest w Krakowie wielka grupa osób związanych z odnową zabytków, na której poparcie i zrozumienie możemy zawsze liczyć.

Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa i Zarząd Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa od początku swojego istnienia opierają swoją działalność na rzeczoznawcach, wśród nich również na konserwatorach dzieł sztuki, absolwentach i pedagogach Wydziału Konserwacji. Zapewnia to krakowskim realizacjom konserwatorskim odpowiedni poziom i chroni przed popełnieniem większych błędów, co tak często zdarza się w dziedzinach konserwatorskich.

Zawsze jednak z zazdrością patrzę na sytuację bratnich jednostek konserwatorskich w Toruniu i Warszawie. Uniwersytet Mikołaja Kopernika to najważniejsza instytucja w mieście. Tu – z każdą uwagą Instytutu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa liczą się wszyscy. Koledzy zaś warszawscy znajdują się pod opieką ministerstw i u boku Generalnego Konserwatora, hołubieni przez Muzeum Narodowe. Wydział Konserwacji ASP nie był nigdy rozpieszczany ani przez władze miasta, ani urzędy konserwatorskie, które nastąpiły po odejściu Hanny Pieńkowskiej. Najdotkliwiej odczuwalny jest brak zrozumienia wśród licznych w Krakowie instytucji urzędowych oraz gospodarzy zabytków naszej – uczących i uczących się konserwacji – potrzeby dostępu do zabytku. A praktyka konserwatorska ma sens tylko wtedy, gdy student spotyka się z prawdziwymi, skomplikowanymi zagadnieniami przy oryginalnym zabytku. Tego doświadczenia nigdy nie zastąpi wykład teoretyczny ani działania „przy atrapach”. Trzeba zdawać sobie sprawę, że ze studentów obecnie kształconych będą wszyscy korzystać w XXI wieku przy ratowaniu zabytków. A umiejętności konserwatorów zależą przede wszystkim od sposobu ich wykształcenia.

Wydział, ze wszystkimi swoimi mankamentami, jest wciąż prawdziwym reprezentantem centrum konserwatorskiego Polski, za jaki uważam Kraków. Tymczasem z trudem dobija się o swoje miejsce, przeczucany w mieście z jednego prowizorycznego lokalu do drugiego. Dyskusyjnie egzystując w szkole o tak wielkich tradycjach artystycznych. Zbyt drobiazgowy, męczący decydentów w swoich aspiracjach do doskonalenia zabiegów konserwatorskich. Zbyt długo ciągnący swoje kształcenie i realizacje.

Mam więc nadzieję, że Wydział będzie trwał i wtrącał się do wszystkich spraw krajowych i krakowskich, które niosą zagrożenie naszym zabytkom, cudem zachowanym po najeźdźcach, zaborcach, sockulturze i obecnej super prymitywnej „nowoczesności”.

MIEJSKIE BIURO PROJEKTÓW W KRAKOWIE NA RZECZ ODNOWY STAREGO MIASTA

Miejskie Biuro Projektów, podporządkowane Zjednoczeniu Przedsiębiorstw Remontowo-Budowlanych i Gospodarki Mieszkaniowej w Krakowie, powołano w dniu 1 stycznia 1965 roku. Powstało w wyniku przejęcia 65 pracowników z reorganizowanego Miejskiego Biura Studiów i Projektów Budownictwa, z którego utworzone zostało Krakowskie Biuro Projektów Budownictwa Ogólnego. Dyrektorem Miejskiego Biura Projektów został mgr inż. arch. Adam Koczur, który pełnił tę funkcję nieprzerwanie, aż do przejścia na emeryturę z końcem 1989 roku.

Zadaniem Biura było projektowanie remontów budynków mieszkalnych, oraz urządzeń gospodarki komunalnej. Istotne dla Biura były kolejne uchwały, rozszerzające zakres działalności o opracowywanie kompleksowej dokumentacji technicznej dla całych kwartałów (tzw. bloków) zabudowy w dzielnicy staromiejskiej, jak również projektów w dziedzinie komunikacji, ciepłownictwa i oświetlenia ulicznego. Dla realizacji powyższych zadań tworzono wielobranżowe pracownie projektowe i zespoły, które z wyjątkiem badań archeologicznych, zdolne były wykonywać wszelkie, niezbędne opinie i ekspertyzy. I tak np. w 1967 r. powstało stanowisko koordynatora d/s mykologii, a w r.1971 laboratorium mykologiczne. W roku 1972 powołano pracownię konserwatorsko-badawczą (PKB). Obok istniejących już pracowni projektowych, m.in. pracowni

Uchwała Nr 526 Prez. Rady Narodowej m. Krakowa, z dn. 20.11.1964 r. (Dz. Urz. RN m. Krakowa, Nr 25, r. 1964, poz. 132).

Miejskie Biuro Studiów i Projektów Budownictwa wykonało w latach 1961–1965 bardzo liczne inwentaryzacje architektoniczne, ekspertyzy konstrukcyjne, koncepcje i projekty techniczne, kosztorysy, i inne opracowania dla budynków staromiejskich. Prace te wiązały się z Uchwałą Rady Ministrów Nr 402/61, z dn. 10.10.1961 r., w sprawie zabezpieczenia zasobów lokalowych w dzielnicy Stare Miasto w Krakowie, która zobowiązywała Prezydium Rady Narodowej do utworzenia w MBSiPB pracowni do kompleksowego opracowywania dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla robót, z uwzględnieniem weryfikacji listy obiektów zabytkowych przewidzianych do rekonstrukcji.

Uchwała Nr 156A/67 Prez. Rady Narodowej m. Krakowa, z dn. 26.04.1967 r., oraz Uchwała Prez. Rady Narodowej m. Krakowa nr 449/XXVII/67 z dn. 23.10.1967 r.

(PWSM) wykonującej dokumentację wyłącznie dla obszaru Starego Miasta, utworzono pracownię dla dzielnicy Podgórze (PWP).

Doświadczenia i osiągnięcia Biura spowodowały, że Ministerstwo Administracji, Gospodarki Przestrzennej i Ochrony Środowiska uznało je, jako specjalistyczne w dziedzinie modernizacji budynków. Na wniosek Prezydenta m. Krakowa, minister AGPiOS powierzył Miejskiemu Biuru Projektów pełnienie funkcji biura wiodącego w specjalistycznej koordynacji projektowania w budownictwie, w zakresie rewaloryzacji miast i zespołów staromiejskich w zasięgu krajowym i równocześnie biura specjalistycznego dla dwunastu – południowo-wschodnich województw kraju.

W latach 1979–1982 Miejskie Biuro Projektów koordynowało czyny społeczne na rzecz odnowy Krakowa.

Najistotniejsze przekształcenia organizacyjne i zmiany zakresu działalności Biura to:

- prowadzenie w latach 1972–1976 całości prac nad planem ogólnym zagospodarowania przestrzennego Krakowskiego Zespołu Miejskiego, wraz ze studium przekształcenia struktury funkcjonalno-przestrzennej śródmieścia Krakowa.
- utworzenie oddziałów Biura w Nowym Sączu i Tarnowie, na bazie przejętych pracowni terenowych z likwidowanego Wojewódzkiego Biura Projektów w Krakowie. Oddziały te przekształcone zostały w r. 1978 w samodzielne biura projektów w wyżej wymienionych miastach. Pomimo tak znacznego rozszerzenia profilu działalności, zaangażowanie Miejskiego Biura Projektów na rzecz Odnowy Krakowa nie uległo bynajmniej osłabieniu. A celem stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych załogi, Biuro zawarło porozumienie z Instytutem Architektury i Konserwacji Zabytków Wydziału Architektury PK, w myśl którego uruchomiony został specjalny kurs podyplomowy

Załącznik do Zarządzenia Nr 2 Ministra Gospodarki Przestrzennej i Ochrony Środowiska z dn. 31.01.1976 r. w sprawie koordynacji i specjalizacji w projektowaniu w gospodarce komunalnej zawiera Wykaz biur projektów uznanych za specjalistyczne oraz biur patronackich (wiodących).

Jako przykład działania Biura wiodącego wymienić należy m.in. wykonane w latach 1978–1984 opracowania rewaloryzacyjne m. Chełma, obejmujące: miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego i rewaloryzacji centrum miasta, projekt osiedla „Śródmieście”, projekt Woj. Biblioteki Publicznej i in.

Dyr. A. Koczur pełniący funkcję społecznego koordynatora prac naukowo-badawczych prowadzonych w dziesięciu wyższych uczelni Krakowa, oraz czynów społecznych 57 biur i innych jednostek projektowania w budownictwie, które wykonywały dokumentację projektowo-kosztorysową, został odznaczony w r. 1983 Medalem za Zasługi przy Odnowie Zabytków Krakowa.

Uchwała Nr 18/165/72 Prez. Rady Narodowej m. Krakowa z dn. 26.06.1972 r. w sprawie zmian organizacyjnych służb planowania przestrzennego i służb inwestycyjnych w celu przyspieszenia przygotowań do realizacji budownictwa w latach 1974–1980. Od r. 1976 prace nad planowaniem przestrzennym kontynuowało nowo utworzone Biuro Rozwoju Krakowa, które przejęło część kadry Miejskiego Biura Projektów.

wego studium dla projektantów MBP. Rozbudowa potencjału Biura i stały wzrost zaangażowania w problematykę odnowy zdecydowały o utworzeniu w r. 1976 stanowiska zastępcy dyrektora do spraw rewaloryzacji, a w r. 1980 powołanie generalnego projektanta obszarów rewaloryzowanych.

Oczekiwania władz miasta, wieloletnia praktyka i uzyskane doświadczenia Biura w problematyce odnowy, znalazły odzwierciedlenie w Regulaminie działania Biura. Przedmiotem jego działania stało się wykonywanie prac konserwatorsko-badawczych i projektowych dla rewaloryzacji zespołów i obiektów zabytkowych, a w szczególności: studia naukowo-historyczne i dokumentacja naukowo-historyczna, badania zespołów i obiektów zabytkowych (ekspertyzy konserwatorskie), studia historyczno-urbanistyczne, projekty konserwacji zabytków, inwentaryzacja konserwatorska zabytków, katalogi i inwentarz zabytków.

Rozpoczęta w r. 1983 reorganizacja przedsiębiorstwa polegała w pierwszym etapie na łączeniu wielobranżowych pracowni projektowych (PW-3 z PWSM), a następnie na przekształcaniu pracowni projektowych w zespoły autorskie. Kolejny Regulamin Organizacyjny Biura z 1989 r., uchwalony w oparciu o odnośną Uchwałę Rady Ministrów, wprowadzał agencyjne zespoły projektowe (A-1 do A-9). Biuro pozostawało jednak nadal przedsiębiorstwem państwowym, w którym system agencyjny zastosowano tytułem eksperymentu, w celu obniżenia kosztów i zwiększenia wydajności pracy.

Podjęmowane inicjatywy przekształcenia Biura w spółkę z o.o, a następnie próba jego prywatyzacji nie powiodły się, wobec czego Biuro zawiesiło działalność z dniem 1.07.1999 r. a zarządzeniem Wojewody Małopolskiego z dnia 1.10.1999 r. postawione zostało w stan likwidacji.

Liczba zatrudnionych w Miejskim Biurze Projektów zmalała w okresie dziesięciolecia 1980–1990 z 309 do 140 etatów, a w chwili likwidacji Biuro zatrudniało około 20 osób.

Zlecniodawcy

W pierwszym okresie działalności Biura zlecniodawcami prac były przede wszystkim Dzielnice Zarządy Budynków Mieszkalnych, a zwłaszcza

Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Biura z r.1987 funkcjonowały dwie pracownie wielobranżowe: PW-2 i PWSM, oraz 11 zespołów autorskich, w tym zespół konserwatorsko-badawczy.

Uchwała Rady Ministrów z dn. 18.02.1989 r., w sprawie ogólnych warunków umów agencyjnych i umów na warunkach zlecenia, między jednostkami gospodarki uspołecznionej, a osobami fizycznymi (MP Nr 13, r. 1988, poz. 118).

Znamienne jest, że pomimo znacznej redukcji zatrudnienia w latach 1984–1987 z 246 do 207 etatów, wartość prac badawczo-dokumentacyjnych w MBP wzrosła z 20,3 mln zł do 80 mln zł i w dalszym ciągu przewyższała zaangażowanie zarówno PKZ (21,1 do 43 mln zł) i w PRZ (8,8 do 37 mln zł).

DZBM-Sródmieście, ponieważ przeważająca część robót finansowana była ze środków na remonty budynków mieszkalnych. Od 1974 r. inwestorem bezpośrednim oraz zastępczym rewaloryzowanych obiektów, niezależnie od ich branżowego podporządkowania, stał się Zarząd Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa. Byli również inni zleceniodawcy, jak np. związki wyznaniowe i spółdzielczość mieszkaniowa.

Tematyka opracowań

Zlecane Miejskiemu Biuru Projektów opracowania odbiegały w pierwszym okresie z przyczyn obiektywnych od przyjętych zasad organizacji odnowy dzielnicy Stare Miasto.

Ustalono, że wykonawcami kompleksowych założeń projektowych będą:

Miejskie Biuro Studiów i Projektów Budownictwa (którego kontynuatorem stało się MBP), oraz Pracownie Konserwacji Zabytków w Krakowie.

Priorytetowe dla zlecających stało się sporządzanie przez Biuro dokumentacji technicznej dla obiektów uznanych za najbardziej zagrożone, m.in. przy ulicach: Floriańskiej, Krakowskiej, św. Marka, Mikołajskiej, Szpitalnej, św. Tomasa. Liczne spośród nich, a zwłaszcza budynki oficynowe, wymagały bezzwłocznej akcji ratowniczej, a niekiedy kwalifikowały się już tylko do rozbioru. O nieprawidłowościach występujących przy renowacji zabytkowych zespołów staromiejskich, wynikających z niewystarczającego przygotowania do kompleksowej odnowy Starego Miasta wypowiedział się jako jeden z pierwszych wiceprzewodniczący Prezydium Rady Narodowej m. Krakowa.

Istotnym czynnikiem, znacznie utrudniającym prawidłowość procesu odnowy, stały się jego zbyt wąskie podstawy organizacyjno-prawne. Odnieść to należało zwłaszcza do skomplikowanego charakteru stosunków własnościowych, nie mieszczących się w ustawie o remontach i zasadach procesu odnowy, „sztywności” przepisów prawa lokalowego i prawa budowlanego, oraz braku jednolitego systemu finansowania.

Były to najistotniejsze przeszkody okresu lat sześćdziesiątych w realizacji

Uchwała Nr 447/61 Prez. Rady Narodowej m. Krakowa z dn. 27.12.1961 r. zobowiązywała m.in. do opracowania programów prac remontowych w oparciu o zasadę kompleksowego wykonywania robót w poszczególnych zespołach budynków, wraz z urządzeniami komunalnymi i ciągami komunikacyjnymi. Program obejmować miał również kompleksowe założenia projektowe dla prac remontowych, zarówno w blokach staromiejskich w obrębie Plant, jak też na terenie Kazimierza.

Górski Z., Renowacja zabytkowych zespołów staromiejskich Krakowa w latach 1961–63, *Czasopismo Techniczne, Miesięcznik Naukowo-Techniczny*, Wydawnictwo PK i KZB, Nr 7 (73), Kraków, wrzesień 1964.

Skiba J., *Rewaloryzacja zespołów zabytkowych Krakowa*, Wyd. Literackie, Kraków 1976, s. 107–116.

Zin W., *Kronika prac i problemów konserwatorskich Krakowa w l. 1959–1964*, *Rocznik Krakowski*, t. XXXVII, s. 147–149.

wymogów konserwatorskich, funkcjonalnych i architektonicznych. Ze szkodliwej praktyki podziału mieszkań wycofano się w latach późniejszych, co znalazło potwierdzenie w Uchwale Rady Narodowej m. Krakowa z dnia 30.09.1971 r.

Przystąpienie do sporządzania „kompleksowych założeń projektowych” uzależnione było od wyprzedzających licznych opracowań warunkujących sporządzenie wytycznych, zarówno dla remontów kapitalnych i modernizacji poszczególnych budynków, położonych w zespołach zabudowy nie kwalifikowanych do remontów kompleksowych, jak również dla bloków jako całości.

Pierwszą koncepcję rewaloryzacji opracowało Miejskie Biuro Projektów w roku 1974 dla bloku nr 25. Oparto ją o nowe ustalenia i wytyczne władz miasta, wynikające z doświadczeń zebranych w trakcie rozpoczętych w r. 1967 prac remontowych bloku nr 21, w którym równolegle prowadzono roboty budowlano-remontowe i konserwatorskie.

Koncepcja rewaloryzacji bloku 25 obejmowała zagospodarowanie przestrzenne, zagadnienia demograficzne, sprawy techniczne i problematykę ściśle konserwatorską. Podstawowym materiałem wyjściowym było studium konserwatorsko-historyczne, wykonane przez zespół konserwatorsko-badawczy Biura. Zaznaczyć należy, że w bloku przed rozpoczęciem prac nad koncepcją rewaloryzacji, prowadzona była od kilku lat intensywna działalność budowlana. Polegała ona na wyburzaniu walącej się zabudowy oficynowej, sanacji obiektów zagrażających publicznemu bezpieczeństwu oraz przeprowadzeniu remontów i 14 budynków frontowych i 4 oficynowych. Z tego też powodu blok nr 25 przeznaczony został do kompleksowej renowacji w pierwszej kolejności. Przy ul. Stolarskiej znalazły lokalizację konsulaty Francji, USA i Niemiec (pierwotnie Instytut Kultury i Informacji NRD), wszystkie zaprojektowane w Miejskim Biurze Projektów.

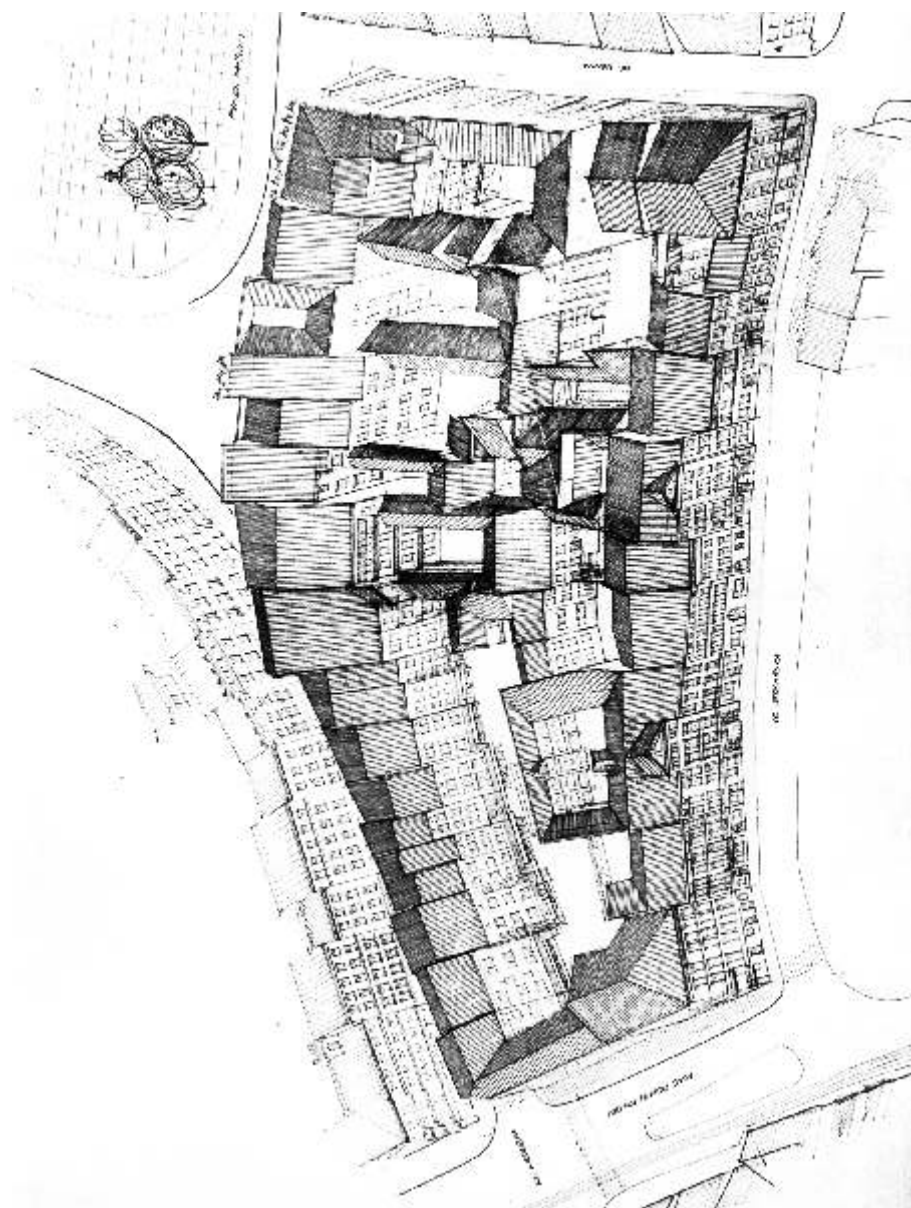
Wykonywane w Biurze opracowania dla bloków staromiejskich różniły się problematyką i treścią wynikającą z uzyskanych doświadczeń i dążenia do prawidłowej kontynuacji dalszych faz dokumentacji. W archiwum Zarządu Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa znajdują się poniższe opracowania Miejskiego Biura Projektów:

Załubski S., Zespół do Spraw Odnowy Starego Miasta powstały w r. 1962, Biuletyn Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, Nr 49/2002, s. 66–72.

Kossowski J., Kronika Konserwatorska, Rocznik Krakowski, t. XLI, Kraków MCMLXX, s. 88–91.

Nowakowski Z., Blok staromiejski Nr 25 w Krakowie, Architektura, mies. SARP, r. XXIX, Nr 3 '75, s. 93–95, Adamczewski J., S.O.S. dla Krakowa, Wyd. Literackie, Kraków 1977, s. 11–15.

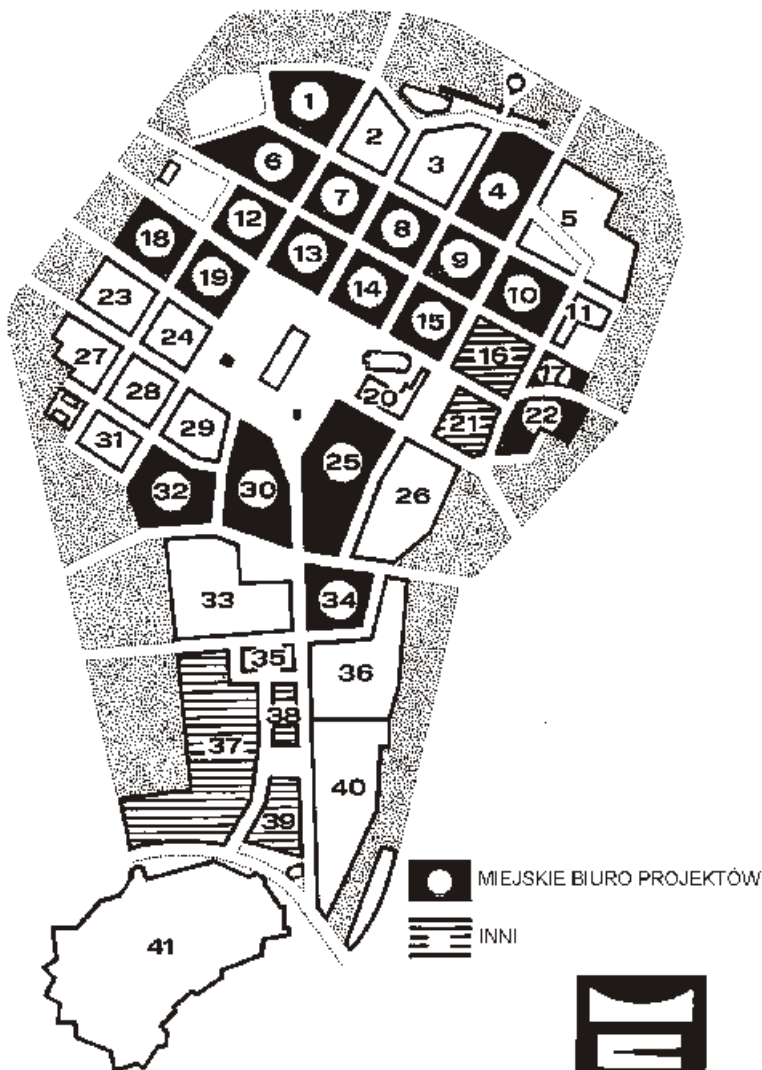
Numer bloku	Pracownia Konserwatorsko-Badawcza		Pracownie projektowe		
	rok	nazwa opracowania	rok	symbol	nazwa opracowania
30	1974	zbiorcza ekspertyza konserwatorska	1974	PWSM	koncepcja rewitalizacji
19	1976	ekspertyza konserwatorska	1978	PWSM	koncepcja wielobranżowa
9	1977	studium urbanistyczno-konserwatorskie	1977	PW-3	studium programowo-funkcjonalne
17	1977	studium urbanistyczno-konserwatorskie	1977	PWP	studium programowo-funkcjonalne
12	1977	studium konserwatorsko-urbanistyczne	1978	PWSM	studium programowo-funkcjonalne
			1979	PWSM	koncepcja wielobranżowa rewitalizacji bloku
7	1978	studium urbanistyczno-konserwatorskie	1979	PW-1	koncepcja wielobranżowa studium programowe
8	1978	studium urbanistyczno-konserwatorskie	1979	PW-1	studium funkcjonalno-przestrzenne
13	1978	wnioski konserwatorskie do projektów budynków pierzei rynkowej	1978	PW-2	studium programowo-funkcjonalne
			1978		koncepcja wielobranżowa
15	1978	studium urbanistyczno-konserwatorskie	1978	PW-2	studium funkcjonalno-programowe
6	1980	studium historyczno-konserwatorskie			
18	1980	studium urbanistyczno-konserwatorskie			
14	1981–82	studium urbanistyczno-konserwatorskie	1988	ZA-4	koncepcja wielobranżowa
22	1982	studium urbanistyczno-konserwatorskie			
34	1983	studium urbanistyczno-konserwatorskie			
32	1987–88	studium urbanistyczno-konserwatorskie			
1	1988	studium urbanistyczno-konserwatorskie z uwzględnieniem zagospodarowania urbanistycznego			
10	1988	studium urbanistyczno-konserwatorskie (oprac. ZA-10)			

Koncepcja rewaloryzacji bloku 25

KRAKÓW

ŚRÓDMIEŚCIE SEKTOR A

MIEJSKIE BIURO PROJEKTÓW

Zaangażowanie Miejskiego Biura Projektów i pozostałych uczestników w badaniach i projektowaniu odnowy bloków staromiejskich

Zarówno w archiwum Zarządu Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa jak również w Archiwum Państwowym w Krakowie, brak jest opracowań Miejskiego Biura Projektów dla bloków 25 i 4. Na podkreślenie zasługuje, że blok nr 4 jest pierwszym staromiejskim zespołem Krakowa, dla którego w po 1978 kompleksowy projekt rewaloryzacji, wraz z założeniami techniczno-ekonomicznymi i planem realizacyjnym.

Wobec narastających zadań, w sytuacji gdy Pracownie Konserwacji Zabytków zaangażowane były w blokach nr 37, 38 i 39 wokół ulicy Kanoniczej, a Politechnika Krakowska w bloku nr 16, niezbędny stał się znaczny wzrost potencjału badawczego Miejskiego Biura Projektów. Dlatego w oparciu o zatrudnionych w Biurze specjalistów utworzono Pracownię Konserwatorsko-Badawczą. Jednym z najbardziej doświadczonych badaczy pracowni był inż. arch. Andrzej Swaryczewski, który przyszedł z PKZ i zaproponował strukturę organizacyjną w oparciu o wielospecjalistyczne zespoły badawcze złożone z historyków sztuki, konserwatorów dzieł sztuki i architektów-badaczy.

Bardzo przydatne dla działalności Pracowni Konserwatorsko-Badawczej Biura stały się doświadczenia PKZ uzyskane w trakcie pierwszych na terenie Krakowa kompleksowo przeprowadzonych badań zabudowy ul. Kanoniczej. Badania te poprzedzone zostały zebraniem obszernego materiału historycznego, następnie wykonano odkrywki w poszukiwaniu dawnych polichromii i dekoracji plastycznych, a w końcowej fazie odkrywki architektoniczne.

Na podkreślenie zasługuje, że Miejskie Biuro Projektów w porozumieniu z Wydziałem Ochrony Zabytków Urzędu Miasta Krakowa wypracowało nowy model ekspertyzy konserwatorskiej. Polegał on na konfrontowaniu i analizowaniu kwerendy archiwalnej poprzez badania terenowe na obecność warstw malarских i badania architektoniczne, co umożliwiało określenie czasu powstania budowli i dokonywanych później zmian, oraz odkrywanie poszczególnych elementów budynków. Opracowywane w Biurze ekspertyzy konserwatorskie zawierały ponadto szczegółowe zestawienia wszystkich odkrytych elementów w badanych obiektach. Studia badawcze, zarówno w pojedynczych budynkach, jak też w zespołach urbanicznych (blokach) wykonywane były na podkładach inwentaryzacyjnych, opracowywanych metodami geodezyjnymi i fotogrametrycznymi w skalach 1:100 oraz 1:50, odzwierciedlającymi precyzyjnie faktycz-

· Beroński B., Rewaloryzacja bloku IV w Krakowie, *Przegląd Budowlany*, Nr 8–9, sierpień–wrzesień 1985, s. 429–433.

· Kossowski J., Problemy rewaloryzacji zespołu zabudowy ul. Kanoniczej, s. 7–10, Swaryczewski A., Badania architektoniczne domów pierzei zachodniej ul. Kanoniczej, s. 11–16, Bogdanowska A., Metoda i wyniki badań wystroju malarskiego budynków przy ul. Kanoniczej, s. 17–22, Stachowski L., Zagadnienia projektowe zespołu ul. Kanoniczej w Krakowie, s. 23–26, *Ochrona Zabytków*, z. 1 (96), Warszawa 1972.

· Gala J., Stosowanie pomiarów geodezyjnych, fotogrametrycznych i teledetekcyjnych dla potrzeb budownictwa i konserwacji budowli zabytkowych, *Przegląd Budowlany*, nr 8/9, sierpień–wrzesień 1985 s. 425–428.

ny stan obiektów. Problematyka inwentaryzacji wypracowana została wspólnie przez Krakowskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne i Miejskie Biuro Projektów.

Tego rodzaju ekspertyzy, zawierające rysunkową inwentaryzację wyników badań wraz z dokumentacją fotograficzną i opisową, umożliwiały opracowanie całościowych wniosków dotyczących kierunków adaptacji, funkcji obiektów, oraz wytycznych dla dokumentacji technicznej.

Nadmienić warto, iż Biuro wprowadziło zasadę rozpatrywania i opiniowania projektów przez radę konserwatorską złożoną z licznych specjalistów i naukowców krakowskiego środowiska uniwersyteckiego i politechnicznego.

Wśród zgromadzonej w Archiwum Państwowym w Krakowie dokumentacji technicznej „kategorii A” znajdują się opracowania Miejskiego Biura Projektów dla około 100 budynków mieszkalno-usługowych w Krakowie, oraz dla obiektów o innym przeznaczeniu wykonanych w okresie 1965–1999. Ograniczona objętość wypowiedzi jest powodem krótkiego omówienia jedynie kilku wybranych opracowań.

Budynek przy ul. Floriańskiej 13 był własnością bogatych rodów rycerskich i posiadał charakter reprezentacyjnego, wczesnorenansowego pałacu miejskiego. Jakkolwiek przebudowy w XVII i XVIII stuleciu zniekształciły znacznie renesansowy układ przestrzenny, zachowały się cenne elementy i dekoracje wnętrz, a m.in. barokowe stropy belkowe. Jednak najbardziej zasadnicze zmiany nastąpiły w w. XIX i XX, kiedy obiekt przebudowany został w duchu kamienic mieszczańskich. Przekształcenia architektoniczne związane z wydzieleniem samodzielnych jednostek mieszkaniowych, oraz roboty instalacyjne doprowadziły do poważnych zniszczeń renesansowych i barokowych polichromii. Zespół MBP przeprowadził w r. 1973/74 szczegółowe badania konserwatorskie, to jest studia naukowo-historyczne, badania na obecność dekoracji malarskich, badania architektoniczne, oraz laboratoryjne badania petrograficzne tynków i zapraw. Tak szeroka skala badań konserwatorskich, związana z wydobywaniem i ekspozycją wielu zabytkowych elementów, zdeterminowały koncepcję adaptacji w kierunku odtworzenia renesansowego układu funkcjonalno-architektonicznego. Budynek przeznaczony został dla resortu kultury, jako placówka o znaczeniu reprezentacyjnym, dająca gwarancję prawidłowego zagospodarowania z punktu widzenia konserwatorskiego. W obiekcie przewidziano funkcję handlowo-biurową – „DESA”. Życie skorygowało przyjęte założenie, można jednak uznać, że budynek użytkowany jest właściwie i w znacznej części dostępny dla publiczności.

Odmienne założenia stały się podstawą **odnowy bloku nr 13**, zawartego między Rynkiem Głównym i ulicami: Sławkowską, św. Tomasza i św. Jana. Postanowiono przywrócić istniejącą od XIX w. funkcję hotelową (hotel „Saski”), oraz przeprowadzić modernizację kin „Apollo” i „Sztuka” wraz z tzw. Salą Re-

Kuder A., Budynek przy ul. Floriańskiej 13 w Krakowie, Informator Wewnętrzny, Miejskie Biuro Projektów w m. st. Warszawie, r. 1974 s. 30–35, maszynopis powielany.

dotową. Zamierzenia te wiązały się z koniecznością kapitalnego remontu budynków, z uwagi na wyjątkowo zły stan techniczny zabudowy. W wyniku długotrwałej eksploatacji bez niezbędnej konserwacji i bieżących napraw, jak i wielokrotnych przeróbek, nastąpiły spękania ścian konstrukcyjnych. Równolegle do ul. św. Tomasza pojawiło się groźne rozluźnienie gruntu, którego przyczyną był przebiegający pod budynkami nieuszczelny kanał blokowy, powodujący wymywanie gruntu spod murów konstrukcyjnych zabudowy. Drugą przyczynę stanowiły doły chłonne, których destrukcyjny wpływ objął ok. 1/3 powierzchni zabudowy hotelu. Kanał blokowy i doły chłonne powodowały nierównomierne osiadanie ścian budynków. W tej sytuacji zagrożone ściany musiano zabezpieczyć poprzez głębokie podbicia fundamentów. Skomplikowane problemy, jakie stały się do rozwiązania przed konstruktorami Biura dominowały w tym przypadku nad zagadnieniami ściśle konserwatorskimi. Zabiegom konserwatorskim poddano względnie dobrze zachowane XIX-wieczne polichromie oraz stolarkę drzwiową. Odkryto zamurowane kamienne obramienia okienne z okresu renesansu, oraz międzyokienne kolumny. Dla ochrony profilowanych belek stropowych, oraz zabytkowego wystroju sufitów, zastosowano odciążające stropy. Pochodzący z XIX wieku dźwig osobowy poddano konserwacji i modernizacji. W hotelu „Juventur” zainstalowano również nowe dźwigi towarowe. Sale kinowe wyposażono w nowoczesne instalacje, oraz nawiewno-wywiewną instalację mechaniczną. Cały kompleks uzyskał ogrzewanie z jednej centralnej kotłowni gazowej.

Przeznaczenie obiektów zabytkowych do pełnienia nowych funkcji zilustrować można na przykładzie **adaptacji i zagospodarowania kramów stolarskich przy ul. Stolarskiej**. Kramy te powstały po wyburzeniu zniszczonych przez pożar w r. 1850 zabudowań klasztoru oo. dominikanów. Miejskie Biuro Projektów opracowało pięć różnych koncepcji uporządkowania wschodniej pierzei ul. Stolarskiej. Najbardziej radykalna zakładała wyburzenie kramów i „otwarcie” na istniejące w głębi zabudowania klasztorne. Pozostałe opracowania proponowały zagospodarowanie przy użyciu elementów małej architektury i fragmentów ścian kramów, a nawet zrekonstruowanie obiektów klasztornych w oparciu o istniejące materiały ikonograficzne. Inna koncepcja przewidywała wybudowanie na miejscu kramów pawilonu handlowego o współczesnej formie architektonicznej i konstrukcji.

Dyskutując nad przedstawionymi koncepcjami uznano, że istniejące kramy cechuje jednak wartościowa oryginalność. Dlatego postanowiono opracowanie kolejnej koncepcji z pozostawieniem kramów, zachowując istniejącą formę ich zadaszenia, przy zmianie sposobu ich użytkowania.

Misiak Z., Zarębski B., Madejska-Zajac T., Problemy techniczne odnowy Starego Krakowa na przykładzie wybranych budynków przy ul. Sławkowskiej, Przegląd Budowlany Nr 8/9, sierpień–wrzesień 1985, s. 433–437.

Kolejnym przykładem adaptacji zespołów zabytkowych do nowej funkcji jest **zagospodarowanie fortyfikacji u stóp Kopca Kościuszki**.

Wybudowany na wzgórzach Sikornika w latach 1850–1856 fort cytadelowy, przystosowany do samodzielnej obrony, nietypowy dla austriackiej szkoły fortyfikacyjnej, również z tego powodu, że jako centralny element zespołu zachowano w nim kopiec Kościuszki. Posiada wyjątkową wartość, jako jeden z nielicznych tego rodzaju fortów na terenie Europy, chociaż wycofujący się w r. 1945 Niemcy wysadzili w powietrze kaponierę zachodniego frontu, a w pierwszych powojennych latach wyburzono bastion południowo-zachodni i większość pomieszczeń dalszych dwóch bastionów, oraz nadszańce.

Zgodnie z dokumentacją Miejskiego Biura Projektów budynek koszar wraz z kaponierą wewnętrzną północną, bastion IV, oraz dwie kurtyny zaadaptowane zostały na hotel, restaurację, a taras na letni ogródek. Część hotelu wynajmuje aktualnie Radio Muzyka i Fakty. Bastion V przeznaczono na Muzeum Kościuszkowskie.

Projekt, jako łączący umiejętnie problemy twórcze i konserwatorskie, uzyskał nagrodę Ministra Budownictwa w r. 1980.

Zespół Kopca Kościuszki wraz z otoczeniem pełni istotne funkcje poznawcze, a zachowane i odtworzone bastiony i kurtyny przybliżają zwiedzającym i gościom hotelowym obraz sztuki fortyfikacyjnej XIX stulecia.

Jako przykład współczesnej architektury w obszarze zabytkowym Kazimierza wymienić należy **zespół mieszkaniowy przy ul. Józefa i pl. Bawół**, zaprojektowany na zlecenie Krakowskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

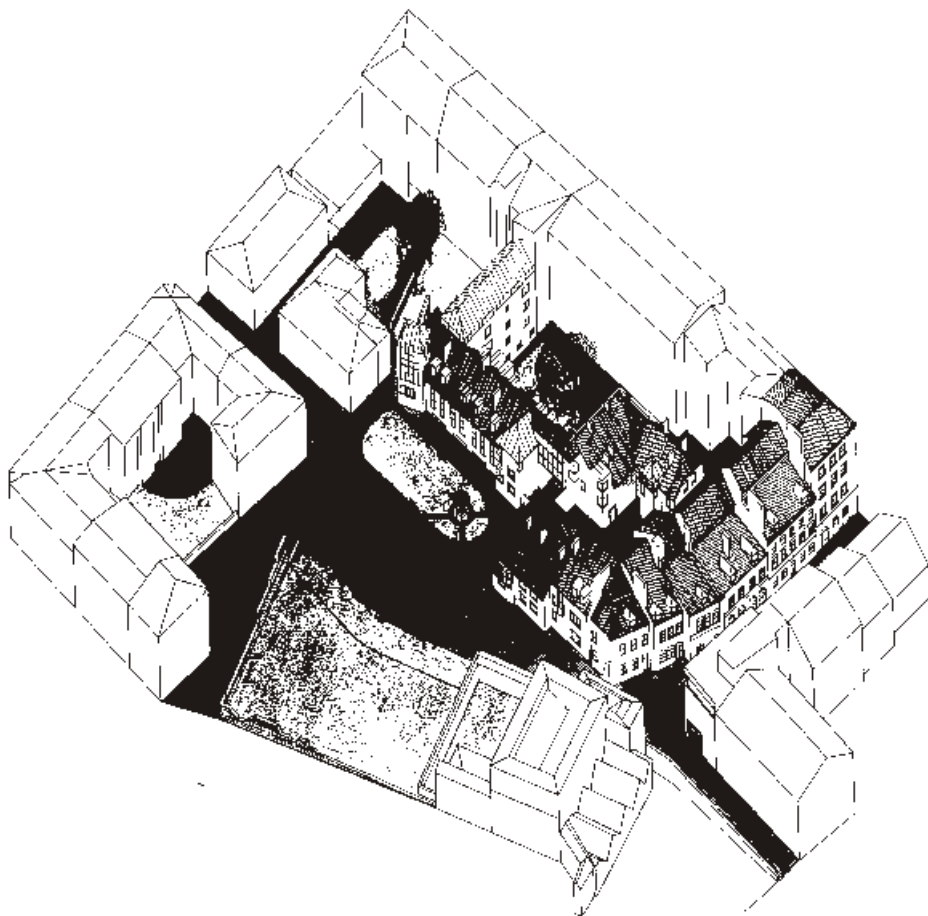
W latach 1960. rozebrano pięć zabytkowych kamieniczek z XVII–XIX w. przy ul. Józefa, w bezpośrednim sąsiedztwie Starej Bożnicy. Jeszcze wcześniej uległa rozbiórce mniej wartościowa zabudowa przy pl. Bawół. Znaczna wartość krajobrazowo-architektoniczna, zniekształconego rozbiórkami obszaru, spowodowała nieodzowność uwzględnienia warunków konserwatorskich w procesie projektowania. Wytyczne do projektu wynikające ze studium historyczno-konserwatorskiego, oraz szczegółowego planu zagospodarowania przestrzennego zakładały odtworzenie zabudowy ul. Józefa w obrysie działek i elewacji frontowych, w oparciu o materiały inwentaryzacyjne, natomiast trakty tylne budynków, jak również zabudowa na styku ich oficyn i pl. Bawół ukształtowane zostały współcześnie, z zaleceniem nawiązania charakteru architektury do otoczenia i istniejących materiałów ikonograficznych Kazimierza.

Odtworzono pięć budynków przy ul. Józefa, przywracając podwórka z oficynami i gankami o uproszczonych formach. Oficyny łączą się z budynkami pl.

Nowakowski W., Issak M., Dwa przykłady przystosowania obiektów zabytkowych do nowych funkcji społecznych, Przegląd Budowlany, Nr 8–9, Warszawa, sierpień–wrzesień 1972, s. 433–434.

Bogdanowski J., Warownie i zieleń twierdzy Kraków, Wyd. Literackie 1979, s. 90–93, Łukasik H., Turowicz A., Twierdza Kraków, cz. trzecia „Żelazny Pierścień”, s. 74–77, Międzyzdroje–Kraków 2002 r.

Bawół. Tradycja handlowa ul. Józefa została podtrzymana w formie pewnej ilości usług w parterach budynków. Plac Bawół z relikdami zieleni stwarza możliwość rekreacji i spotkań mieszkańców. Budynki zrealizowano w technologii tradycyjnej. Dachu pokryto dachówką-karpiówką i blachą kolorowaną, ściany na ogół białe, akcenty kolorystyczne w detalach balkonów i stolarki okiennej. Wbudowano zachowane belki stropowe, oraz portale i drzwi. Zespół liczy 44 mieszkania, kubatura wynosi niespełna 19 000 m. Projekt wykonano w latach 1986–1987.

Plac Bawół – aksonometria

Autorzy projektu: arch. W. Nowakowski (gł. proj.), arch. J. Czech, arch. M. Sulma (współpr.), inż. J. Żołyński (konstrukcja).

Uczestnictwo Biura w usprawnieniu procesu odnowy Starego Miasta

Efekty odnowy okazały się z różnorodnych przyczyn znacznie skromniejsze od oczekiwań społecznych, podejmowanych uchwał oraz ustaleń, co wywoływało narastającą falę surowej krytyki. Pojawiała się w licznych publikacjach, m.in. w zeszytach kwartalnika „Spotkania z Zabytkami”, odzwierciedleniem jej może być także wypowiedź pełnomocnika prezydenta m. Krakowa i jednocześnie naczelnika dzielnicy Śródmieście w trakcie narady konsultacyjnej w sprawie odnowy zespołów zabytkowych Krakowa, w dniu 28.09.1978 r. Rzadko wychodziła jednak krytyka poza ogólne oceny, dlatego interesująca wydaje się wypowiedź badacza architektury o renowacji budynku przy ul. Floriańskiej 11, wykonanej na podstawie dokumentacji Miejskiego Biura Projektów.

Projektant dysponował pełnymi wynikami badań konserwatorskich. Autor wykonanych w PKZ badań uznał za uzasadnione zastosowanie żelbetowych stropów odciążających, skrytykował natomiast zmianę kierunku biegu schodów, powodującej w konsekwencji likwidację barokowej, drewnianej klatki schodowej. Badacz, jednocześnie autor artykułu, chwali staranność wykonawstwa, w tym kierownika budowy za wprowadzenie korzystnych zmian w rozwiązaniach projektowych. O pracach wykończeniowych i konserwatorskich wypowiadał się częściowo pozytywnie jak i krytycznie. Ogólnie podkreśla dobrą wolę wykonawcy, ale postuluje zwiększenie osobistej odpowiedzialności projektanta. Roboty budowlane w obiekcie wykonywało PRZ, a prace wykończeniowe i konserwatorskie PKZ.

Istotne znaczenie w procesie odnowy odgrywały rosnące nakłady finansowe, w tym również koszty dokumentacji projektowo-kosztorysowej. Według wstępnych założeń miały one wynosić 9% kosztów robót. Jednak z konkretnych wyliczeń wynika, że opracowania przedprojektowe i projektowe kształtowały się w łącznej wysokości 12% ogółu nakładów. Natomiast prace remontowo-budowlane stanowiły 80%, a prace ściśle konserwatorskie 8% nakładów.

W celu obniżenia kosztów Miejskie Biuro Projektów opracowało „Wytyczne dotyczące ujednoczenia i uproszczeń opracowań przedprojektowych i dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla obiektów zabytkowych w Krakowie”. Określały one również czynności uczestników procesu odnowy w zakresie przygotowywania materiałów wyjściowych, oraz opiniowania i zatwierdzania wyżej wymienionych opracowań. Wytyczne wprowadzone zostały do stosowania zarządzeniem Prezydenta Krakowa Nr 54/81 z dn. 29.08.1981 r.

· Chrzanowski T., Krakowskie paradoksy, Kubica T.L., Kryzys rewolucyjacji Krakowa, s. 4–9, s. 10–11, Spotkania z zabytkami, Nr 2/1983, Warszawa, MKiS.

· Hydzik W., Problemy odnowy Krakowa, Wyd. Literackie, Kraków 1978 s. 18–19.

· Swaryczewski A., Problematyka robót konserwatorskich na przykładzie kamieniczek przy ul. Floriańskiej w Krakowie, Ochrona Zabytków Nr 1–2, Warszawa 1983, s. 89–100.

Proces odnowy Krakowa stał się przedmiotem obrad i opinii nowo powołanej decyzją Rady Państwa, Komisji Rewaloryzacji i Ochrony Zabytków Rady Narodowej m. Krakowa, która w dniu 24.09.1981 r. zwróciła się do Biura o opracowanie propozycji i wniosków dotyczących efektywności i poprawy realizacji procesu odnowy Krakowa. Miejskie Biuro Projektów realizując życzenie Komisji przedstawiło w piśmie z dnia 12.11.1981 r. – na tle pozytywów i negatywów dotychczasowego przebiegu rewaloryzacji – obszernie propozycje. Dotyczyły one m.in.:

- podjęcia zagadnień prawnych rewaloryzacji, wynikających z prawa własności odnawianych obiektów, przy jednoczesnym zabezpieczeniu interesów ogólnospołecznych,
- kontynuowania prac nad dostosowaniem warunków technicznych, jakim odpowiadać winny budynki znajdujące się pod ochroną konserwatorską,
- poszukiwania i rozwijania metod badań technicznych i konserwatorskich, nie niszczących zabytkowych struktur, oraz umożliwiających prowadzenie badań także w obiektach użytkowanych,
- zaniechania sporządzania kosztorysów ogólnobudowlanych, ograniczając tą część dokumentacji do zestawienia kosztów, w oparciu o scalone wskaźniki elementów robót,
- wprowadzenia, w oparciu o zalecenia resortowe, konferencyjnego trybu opiniowania i zatwierdzania dokumentacji projektowej dla rewaloryzacji,
- rozszerzenia kompetencji nadzoru autorskiego, umożliwiających podejmowanie na budowie decyzji korygujących rozwiązania projektowe, w przypadku odkrycia elementów zabytkowych, w trakcie robót budowlanych.

Propozycje te były tylko cząstkowe i nie dość konsekwentnie realizowane. W r. 1980 prezydent m. Krakowa stwierdził, że zwiększenie zadań w rewaloryzacji po r. 1978 spowodowało w konsekwencji rozproszenie remontów i potencjału wykonawczego. Te niekorzystne tendencje zostały zahamowane, umożliwiając krystalizowanie się idei rewaloryzacji historycznych ciągów ulicznych. Oświadczył nadto, że brak środków finansowych, zbyt szczupła baza materiałowa, techniczna i wykonawcza, oraz brak mieszkań i lokali użytkowych dla wykwaterowywanych z obiektów przeznaczonych do remontu, zmusił do podjęcia w planie 1981–1985 selektywnej odnowy pojedynczych obiektów, przy zachowaniu kompleksowej realizacji infrastruktury technicznej. Zmniejszeniu

· Gala J., Nawrocki W., Możliwość zastosowania teledetekcji do badań w budownictwie, Inżynieria i Budownictwa, Nr 11–12 '83, Warszawa listopad–grudzień 1983, s. 473–478.

· Prezydent Miasta Krakowa, Informacja o węzłowych problemach w zakresie odnowy Krakowa i ochrony dóbr kultury, Kraków, wrzesień 1981, s. 6–7, maszynopis powielany. Podczas posiedzenia Prezydium Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa w dn. 16.01.1981 r. w Belwederze, prezydent m. Krakowa oświadczył, że z zaplanowanych w r. 1980 17 remontów kompleksowych oddano jedynie 11 obiektów, a w planowanych 16 remontów częściowych ukończono 14.

· Opracowany w Biurze plan odnowy zabytków Starego Miasta na lata 1981–1985 przyjęty został jako materiał wstępny do sporządzenia programu zadań w zakresie rewaloryzacji.

ulegnie ilość remontów kapitalnych budynków z korzyścią dla liczby remontów zabezpieczających. Zgodnie z „Informacją Prezydenta” powyższa metoda wybrana została jako perspektywiczny program rewaloryzacji i optymalny model działania w zaistniałych warunkach.

Wyczerpywanie się możliwości i skuteczności systemu społeczno-gospodarczego PRL znalazło odzwierciedlenie w Uchwale Rady Ministrów Nr 19/85 z dnia 18 lutego 1985 r. „W sprawie zapewnienia warunków realizacji programów rewaloryzacji zespołów zabytkowych Krakowa”. Uchwała miała zapewnić przedsiębiorstwom partycypującym w dziele odnowy priorytety w otrzymywaniu materiałów, nadając pracom przy zabytkach rangę analogiczną do zamówień rządowych.

Zauważyć należy, iż w odróżnieniu od uchwał Rady Ministrów z roku 1967, a zwłaszcza z r.1974, która w znacznym stopniu rozszerzała zakres działania, uchwała z r.1985 zalecała koncentrację prac w Starym Mieście, na Kazimierzu i Stradomiu.

Zaostrzono kryteria typowania budynków przeznaczonych do rewaloryzacji oraz dostosowania metod pracy i technologii do aktualnych możliwości realizacyjnych. Zalecono ograniczenie interwencji budowlanych, uproszczenie zakresu robót budowlanych i zmniejszenie zużycia materiałów oraz utrzymywanie zastanych struktur budowlanych, ograniczanie przekształcania układów wewnątrz i klatek schodowych, zachowanie stropów drewnianych jako elementów konstrukcji nośnej oraz ich wzmacnianie, zachowanie zamiast wymiany stolarki okiennej i drzwiowej, nieodsłanianie zakrytych polichromii i innych rodzajów dekoracji plastycznej, oraz uproszczenie dokumentacji technicznej.

Wszystkie powyższe zalecenia miały służyć skracaniu czasu trwania prac budowlano-konserwatorskich oraz obniżaniu kosztów.

Podsumowanie

Miejskie Biuro Projektów, oraz inni uczestnicy procesu odnowy Krakowa, stanęli przed jedynym w Polsce tej skali zadaniem, którego złożoność ujawniła się w pełni dopiero w trakcie wieloletniej realizacji.

Nadmienić należy, iż badania nad budownictwem mieszczańskim Krakowa, które stały się jednym z głównych zadań MBP, rozpoczął w okresie międzywojennym H. Jasiński, a ich efekty zawarł w książce *Dawna kamienica krakow-*

Uchwała RM nr 169 z dn. 14.07.1967 w sprawie kompleksowego remontu i przebudowy budynków w dz. Stare Miasto podkreślała, że programy odnowy winny być przygotowywane przy przyjęciu zasady kompleksowego wykonywania robót w całych zespołach budynków, zaś Uchwała RM 186/74 z dn. 2.07.1974 w sprawie ochrony zespołów zabytkowych Krakowa stwierdziła, że nie wystarczają same zabiegi renowacyjno-konserwatorskie zabytkowej struktury; niezbędna jest również przebudowa i modernizacja układu komunikacyjnego miasta i budowa nowego centrum usługowego.

ska. Wcześniejsze publikacje o domach krakowskich autorstwa A.Chmiela i S. Tomkowicza, które opierały się na obszernych kwerendach archiwalnych, poruszały kwestie prawne, gospodarcze i obyczajowe. Wielokierunkowe prace naukowo-badawcze podjęte zostały po r. 1945 przede wszystkim w Uniwersytecie Jagiellońskim, Akademii Sztuk Pięknych, Politechnice Krakowskiej i Akademii Górniczo-Hutniczej.

Miejskie Biuro Projektów uzyskało niekwestionowane miejsce w odnowie zabytków Krakowa, a zwłaszcza jego kamienic mieszczańskich.

Opracowane koncepcje rewaloryzacji i studia funkcjonalno-programowe dla kilkunastu bloków staromiejskich, oraz projekty, określały po raz pierwszy prawidłowe zasady odnowy kompleksów zabytkowych, jak również szczegółowe kierunki postępowania dotyczące poszczególnych obiektów, ich kształtu przestrzennego, wartości zabytkowej, funkcji, zagadnień techniczno-konstrukcyjnych, oraz infrastrukturalnych.

Działalność Miejskiego Biura Projektów oceniona została wysoko m.in. przez niemiecką Komisję UNESCO, na równi z licznymi centrami miast europejskich.

Dzięki przeprowadzonym bardzo licznym i dogłębnym badaniom konserwatorskim, wkład MBP dotyczy również historii urbanistyki, architektury oraz sztuki Krakowa. Zgromadzona w Archiwum Państwowym w Krakowie oraz w Zarządzie Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa dokumentacja umożliwia śledzenie procesu odnowy Krakowa, dalsze wielokierunkowe badania naukowe, oraz pogłębianie wiedzy o naszym mieście.

Koczur A., Załubski S., Miejskie Biuro Projektów w procesie rewaloryzacji zespołów staromiejskich, *Inżynieria i Budownictwo*, Nr 11/12 '83, s. 451–455 W r. 1988 MBP odznaczone zostało „Medalem za Zasługi przy Odnowie Zabytków Krakowa”.

Sanierung historischer Stadtkerne im Ausland; Frankreich, Grossbritannien, Holland, Italien, Polen, Kurzberichte: ČSSR, Österreich, Schweiz, Ungarn, Schriftenreihe des Bundesministers für Raumordnung, Bauwesen und Städtebau, s. 215–216, Bonn-Bad Godesberg 1975.

PRZEDSIĘBIORSTWO PAŃSTWOWE PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTKÓW Oddział w Krakowie (1951–1991)

I. Informacje ogólne

1. Przedsiębiorstwo Państwowe Pracownie Konserwacji Zabytków zostało powołane w sierpniu 1950 r. przez ówczesne Ministerstwo Kultury i Sztuki. Faktyczną działalność w Krakowie PKZ rozpoczęły 1 kwietnia 1951 r., gdy – obok Warszawy i Gdańska – powstał w Krakowie Zakład, przekształcony w styczniu 1960 r. w samodzielny Oddział. Funkcjonował on do 1991 r., kiedy to w zmienionych warunkach ustrojowo-gospodarczych powołano Pracowniczą Spółkę Akcyjną. W 1997 r. postawiono ją w stan upadłości, który trwa do dziś.

2. Początkowo zasięg działalności krakowskich PKZ obejmował, zgodnie z ówczesnym podziałem administracyjnym, Kraków oraz województwa: krakowskie, katowickie, kieleckie i rzeszowskie. Utworzenie w 1968 r. oddziału PKZ w Lublinie (który swą działalnością objął województwo rzeszowskie) oraz w 1969 r. oddziału w Kielcach, zawęziło obszar działania oddziału krakowskiego, ale równocześnie pozwoliło na większą intensyfikację prac na pozostałym terenie.

Po reformie administracyjnej z 1975 r. polem działania krakowskich PKZ pozostało utworzone wówczas Miejskie Województwo Krakowskie z Krakowem – największym skupiskiem najcenniejszych zasobów zabytkowych – a ponadto cztery sąsiednie województwa: bielsko-bialskie, katowickie, tarnowskie i nowosądeckie.

3. Omówienie działalności krakowskich PKZ na przestrzeni czterdziestu lat ich funkcjonowania na terenie Polski południowej jest zadaniem wykraczającym poza zakres artykułu. Jego głównym celem jest bowiem charakterystyka wieloaspektowych działań – w ramach określonego schematu organizacyjnego – przede wszystkim na terenie Krakowa. Na zakres tej działalności nie bez wpływu pozostawał fakt przyznania przez władze miejskie konserwatorskiego priorytetu dla historycznego centrum miasta oraz wysunięcie postulatu kompleksowej odnowy jego zabytków (1967 r.).

Ważnym wydarzeniem w podejściu do ochrony zespołów zabytkowych miasta było wpisanie przez UNESCO Krakowa w obrębie Plant wraz z Kazimierzem na I Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego, co miało miejsce w czerwcu 1978 r.

Przedstawienie merytorycznego dorobku wszystkich, ściśle ze sobą współpracujących pracowni specjalistycznych oraz działu wykonawstwa konserwatorskiego w odniesieniu do Krakowa napotyka na duże trudności wobec braku pełnego, wyczerpującego ich katalogu. Opublikowany w 1989 r. *Spis dokumentacji i prac konserwatorskich*, doprowadzony do 1986 r. pomija ostatnie pięć lat funkcjonowania Przedsiębiorstwa, również w Krakowie. Zawarte w nim dane, nie zawsze ściśle, należało weryfikować, opierając się na informacjach zaczerpniętych od dawnych pracowników PKZ. W związku z likwidacją Przedsiębiorstwa duże trudności sprawiało również uzyskanie informacji o kształtowaniu się struktury organizacyjnej w ciągu czterdziestu lat jego funkcjonowania.

Wspomniany *Spis* jest enumeracją 3.017 pozycji dotyczących łącznie ok. 450 indywidualnych obiektów (lub ich zespołów), które były przedmiotem działań PKZ o różnym zakresie prac poszczególnych specjalności. Obiekty te to: kościoły (20), bożnice (6), obiekty użyteczności publicznej (11), pałace miejskie i dwory (19), kamienice mieszczańskie (338), obiekty przemysłowe (3), a także mury obronne przy Bramie Floriańskiej z basztami, dawnym Arsenalem miejskim i Barbakanem; Wieża Ratuszowa, Sukiennice, Wieża Hejnałowa itd.

W wyniku działalności konserwatorskiej poszczególnych pracowni w omawianym okresie (1951–1986) w Krakowie odsłonięto i zakonserwowano ok. 35 stropów drewnianych w większości polichromowanych (XV–XVI–XVIII w.); ok. 38 polichromii (XIV–XVIII w.), poddano konserwacji dekorację stiukową (XVII w.) w kilku obiektach; odsłonięto i zakonserwowano elementy kamiennego wystroju architektonicznego (XV–XVI–XIX w.) w ok. 55 obiektach; poddano konserwacji kamienne nagrobki (XIX w. na cmentarzu Rakowickim); zakonserwowano 56 obrazów sztalugowych (1 poł. XVI–XIX w.), malowanych różnymi technikami i na różnym podłożu. Pracami konserwatorskimi objęto kilkanaście obiektów rzeźbiarskich, głównie drewnianych (XVII–XVIII w.), oczyszczono też ołtarz Wita Stwosza w kościele Mariackim, poddano konserwacji zabytkowe organy (instrumenty i prospekty z XVII–XIX w. w 8 obiektach), oczyszczono i zakonserwowano witraże (z k. XIX i pocz. XX w.) w 11 obiektach). Poddano konserwacji kilkadziesiąt obiektów rzemiosła astystycznego – głównie mebli (XVIII–XIX w.).

Opracowano dokumentację naukowo-historyczne dla przeszło 140 domów krakowskich, a ponadto studia historyczno-urbanistyczne dla czterech bloków zabudowy staromiejskiej, w tym dla trzech z wykorzystaniem terenowych badań architektonicznych, archeologicznych, malarskich. Wykonano też studia historyczno-urbanistyczne dla dawnych miast skupionych wokół centrum Krakowa, a także *Studium historyczno-krajobrazowe dla Krakowskiego Zespołu Miejskiego*.

Dokumentacja projektowa ujęta wspomnianym *Spisem* obejmuje (do 1986 r.) ok. 2.000 pozycji (inventaryzacje, ekspertyzy, pełnobrańzowe projekty architektoniczne)

Pracami budowlano-konserwatorskimi objęto około sto obiektów, z których w pięćdziesięciu wykonano remont kapitalny, w pozostałych częściowy. Prace te prowadzone były często etapowo, nieraz w cyklu wieloletnim.

4. Omawiając działalność krakowskich PKZ należy wspomnieć o pracach prowadzonych poza Krakowem.

Przykładami ważniejszych zadań były m.in. kompleksowe prace prowadzone w zespołach zabytkowych miast, np. Tarnowa (gdzie pracami dokumentacyjnymi, projektowymi, badawczymi i konserwatorskimi objęto ok. 120 obiektów); Biecz (mury obronne, tzw. Dom Kata i in.); Nowego Sącza (mury miejskie, tzw. Dom Gotycki – Muzeum i in.); Cieszyna (kilkadziesiąt kamienic) itp.

Osobnym problemem były prace przy zabytkach budownictwa drewnianego. Prowadzono je w miasteczkach (np. Lanckoronie), kościołach (m.in. Dębno Podhalańskie, Osiek, Woźniki), cerkwiach (Kotań, Piątkowa, Radróż). Prowadzono też prace (w pełnym zakresie) przy drewnianych karczmach-zajazdach (w Jeleśni, Sławkowie, Suchej), drewnianych dworach (Laskowa, Łopuszna). Do ważnych zadań należała budowa skansenów (Górnośląski w Chorzowie, Nadwiślański u stóp zamku w Lipowcu).

Innym zakresem działań PKZ były prace dokumentacyjne, badawcze, konserwatorskie i wykonawcze przy zamkach (Kraciczyn, Lanckorona, Lipowiec, Odrzykoń, Wieliczka – tzw. Zamek Żupny, Wiśnicz). W zakresie architektury obronnej należałoby wymienić odkrycie i przebadanie nieznanych dotąd relikwów barbakanu w Bieczu, średniowiecznego zespołu bramnego w Lipowcu, drewniano-ziemnych fortyfikacji przy dworze w Spytkowicach. Nie można pominąć konserwacji dworów obronnych (Dębno Brzeskie, Jeżów, Szymbark, Wieruszyce), pałaców (Będzin, Gzichów, Igołomia, Młoszowa, wspomniane Spytkowice).

Prace prowadzone przy dziełach rzeźby, malarstwa i rzemiosła artystycznego doprowadziły do wielu odkryć. Zaliczyć do nich należałoby malowidła ścienne takie jak: gotycka polichromia w kościele w Koziegłowach, nieznane partie malowideł w kościele w Niepołomicach, w Wiślicy; renesansowe w kościołach w Ostropie, czy w Nowym Korczyniu i in. Z malarstwa tablicowego należy wymienić konserwację tryptyku Zaśnięcia NMP z pocz. XVI w. pędzla Mistrza Marcina Czarnego z kościoła w Bodzentynie. Obiekt ten należy do czołowych zabytków malarstwa szkoły krakowskiej przełomu XV/XVI w.

5. Należy odnotować, iż PKZ w l. 1970–1990 w ramach eksportu prowadziły prace w szeregu państw europejskich (m.in. w ówczesnej Czechosłowacji, Republice Federalnej Niemiec, we Francji, Wielkiej Brytanii), a także w Stanach Zjednoczonych. W pracach tych zaangażowane były prawie wszystkie pracownice specjalistyczne oraz dział wykonawstwa konserwatorskiego. W dużej części prace konserwatorskie prowadzone były w polskich placówkach dyplomatycz-

nych. Krakowskie PKZ brały również udział w tzw. misjach konserwatorskich o charakterze szkoleniowym prowadzonych na terenie państw pozaeuropejskich zainteresowanych konserwacją swoich zabytków. Można tu wymienić np. misje w Algierii, Egipcie, Iraku, a także na Kubie i w Kambodży.

II. Powołanie Zakładu PP PKZ w Krakowie i jego działalność w latach 1951–1960

U podstaw działalności Zakładu PKZ, funkcjonującego od kwietnia 1951 r., stała niewielka grupa fachowców: konserwatorów dzieł sztuki, architektów i historyków sztuki. Współorganizatorami Zakładu, a jednocześnie jego pierwszych pracowni specjalistycznych, byli dwaj zasłużeni profesorowie Wydziału Konserwacji Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie: dr Marian Słonecki i Józef Dutkiewicz; trzecią postacią, która stała u początków PKZ był dr inż. arch. Stefan Świszczowski, ówczesny zastępca Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wymienić również należy historyka sztuki Tadeusza Żychiewicza.

1. Prof. Marian Słonecki, który w latach 1945–1949 prowadził wraz z zespołem na Wawelu konserwację ołtarza Wita Stwosza z kościoła Mariackiego, stworzył przy zakładzie PKZ Pracownię Konserwacji Dzieł Sztuki, którą kierował do lat 60. Funkcję zastępcy prof. Słoneckiego w latach 1951–1954 pełnił jego współpracownik przy konserwacji ołtarza stwoszcowskiego, Józef Strojny, konserwator i historyk sztuki. Stałym konsultantem Pracowni (w l. 1951–1955) był prof. Józef Dutkiewicz, ówczesny dziekan Katedry Malowideł Ściennych ASP. Wcześniej piastował urząd Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w l. 1946–1951). Trzon Pracowni w pierwszych latach po jej utworzeniu stanowiła początkowo około dziesięcioosobowa grupa pierwszych absolwentów Wydziału Konserwacji ASP; następnii zasilili Pracownię w 2. połowie lat 50.

2. Drugą jednostką, która powstała na początku działalności Zakładu była Pracownia Projektowa. Zorganizował ją w 1951 r. dr arch. Stefan Świszczowski, który dotąd kierował pracownią architektoniczną przy urzędzie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W latach 1951–1960 skład osobowy Pracowni stale się powiększał, z czasem powstały również zespoły branżowe (konstrukcyjny i instalacyjny). W 1956 r., gdy dr Świszczowski został powołany na stanowisko Miejskiego Konserwatora Zabytków, kierownikiem Pracowni został mgr inż. arch. Andrzej Kurkiewicz, a następnie dr arch. Józef Jamroz. Na przełomie lat 50./60. stanowisko głównego projektanta pełnił dr inż. arch. Wiktor Zin, późniejszy profesor Politechniki Krakowskiej.

3. W początkowych latach funkcjonowania Zakładu PKZ do Pracowni Projektowej dokooptowano historyka sztuki. Był nim Tadeusz Żychiewicz, pracownik naukowy Zakładu Historii Sztuki UJ, od 1951 r. publicysta „Tygodnika Powszechnego”, związany w latach 50. również współpracą z zespołem konserwatorskim przy Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków. Jego praca oraz dwu

absolwentek historii sztuki, zatrudnionych w PKZ w 1956 r. (mgr Barbary Dunin-Fischingerowej i Marii Dayczak-Domanasiewiczowej) stała się załącznikiem Pracowni Dokumentacji Historycznej. Samodzielną jednostką w schemacie organizacyjnym PKZ stała ona się w 1958 r. Jej kierownikiem został historyk sztuki Olgierd Zagórowski (do 1961 r.).

4. Od powstania Zakładu, początkowo w Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki, później w Pracowni Dokumentacji Historycznej zatrudnieni byli fotografofowie: Emil Rachwał (po 1958 r. pracownik Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu) oraz Kazimierz Nowacki (historyk sztuki, teatrolog), który po formalnym utworzeniu w 1958 r. Pracowni Fotograficznej został jej kierownikiem.

5. W 1956 r. rozpoczął działalność Dział Wykonawstwa Budowlano-Konserwatorskiego stopniowo poszerzający zakres swej działalności. Kierował nim inż. Jerzy Bukowski, a następnie inż. Zbigniew Dwernicki.

6. W latach 1951–1960 krakowskim Zakładem PKZ, podległym Dyrekcji Przedsiębiorstwa w Warszawie, kierowali kolejno: mgr Klaudiusz Sidor, dr Arnold Jassem oraz mgr Jan Wojciechowski.

W latach 1950–1960 z Pracownią Projektową i Pracownią Dokumentacji Historycznej współpracowali historycy sztuki: dr Andrzej Fischinger pracownik naukowy Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu, dr Juliusz Ross z Zakładu Historii Sztuki UJ oraz dr arch. Józef Frazik z Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej. Do stałych konsultantów należał dr Józef Lepiarczyk, również pracownik naukowy Zakładu Historii Sztuki UJ, w latach 1952–1956 Miejski Konserwator Zabytków.

7. W latach 50. działalność Zakładu PKZ w odniesieniu do zabytków Krakowa przedstawiała się dość skromnie, w przeciwieństwie do prac prowadzonych poza jego obrębem.

a. Opracowania historyczne objęły zaledwie kilka pozycji. Dwa z nich dotyczyły obiektów położonych na krakowskim Kazimierzu: bożnicy i cmentarza Remuh przy ul. Szerokiej oraz domu przy ul. Józefa 21. Autorem obu dokumentacji (1953 r.) był T. Żychiewicz. Trzecim obiektem, dla którego ten sam autor opracował dokumentację historyczną był „Dworek Łowczego” przy ul. Kościuszki 37 (obecnie siedziba wydawnictwa Znak). Pozostałe obiekty, dla których wykonano dokumentację historyczną (autorstwa M. Dayczak-Domanasiewiczowej) to dwory zlokalizowane na obrzeżach miasta na terenie Bronowic Małych: dwór Włodzimierza Tetmajera (1958 r.) i dwór Lucjana Rydla – Muzeum Młodej Polski (1959 r.), dla których to obiektów wykonano również inwentaryzacje architektoniczne (Zdzisław Głąb). Trzecim dworem, który został opracowany (1955 r.) przez wspomnianego wyżej T. Żychiewicza był dwór Jana Matejki w Krzesławicach – siedziba Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych. Tego samego autora była dokumentacja (1955 r.) mostu Sierakowskiego na Białusze (rozebranego), który zinwentaryzowali inż. arch Ryszard Kłosiński i Zygmunt Rzechuła. W związku z przygotowaniem materiałów naukowych do rekonstrukcji, zniszczonego w czasie II wojny (1940 r.) pomnika Tadeusza

Kościuszki na Wawelu (dłuta Leopolda Marconiego sprzed 1914 r.), T. Żychiewicz napisał dokumentację historyczną tego obiektu (1958 r.). Obecny pomnik wykonany przez rzeźbiarza Rudolfa Lehnerta (na podstawie modelu gipsowego zachowanego w Muzeum Narodowym), stanął ponownie w 1960 r. przy wejściu na Wawel od północy, jako dar miasta Drezna.

b) Równie skromnie przedstawia się działalność Pracowni Projektowej w latach 50. w odniesieniu do zabytkowej zabudowy Krakowa. Ograniczyła się ona w zasadzie do krakowskiego Kazimierza. Zespół architektów wykonał w 1956 r. inwentaryzacje kamienic przy ul. Ciemnej (3 obiekty), Józefa (6 obiektów) i Szerokiej (22 obiekty). Inwentaryzacje wykonali architekci będący trzonem Pracowni przez wiele następnych lat (Gabriela Faryaszewska, Zdzisław Głąb, Józef Jamroz, Ryszard Kłosiński, Janusz Makowiec, Danuta Mazurowa, Marian Pogan, Józef Ptak, Zygmunt Rzechuła, Janusz Smólski, Leszek Stachowski). Kilka obiektów zostało opracowanych przez twórcę Pracowni, dra Stefana Świszczowskiego (inwentaryzacja Dworu Jordanów przy ul. Miodowej 41, późniejsza siedziba PKZ); konserwatorski projekt – wraz z inż. Stanisławem Kapszysiakiem i Waławem Nowakowskim – romańskiej fasady kościoła św. Andrzeja przy ul. Grodzkiej (1951); projekt szkicowy rekonstrukcji renesansowej fasady tzw. kamienicy burmistrza Czeczotki przy ul. św. Anny 2. Wykonany w 1951 r.; w rejestrze archiwum Pracowni Projektowej PKZ nosi nr 1. Osobną pozycję stanowi pełna dokumentacja projektowa (architektoniczna i branżowa) dla Starej Bożnicy na Kazimierzu, adaptowanej na Muzeum Judaistyczne, opracowana w l. 1956–1958 przez inż. arch. Józefa Ptaka, Leona Obtulowicza (konstruktor), Mieczysława Senderskiego (instalacje wod.-kan.) i Romana Aslera (instalacje elektryczne). W 1959 r. wykonano konserwację hebrajskich napisów i fragmentów dekoracji ornamentalnej w Sali Modlitwy (art. konserwator Krystyna Prądyńska, PKZ).

c) Działalność na większą skalę prowadziła w latach 50. Pracownia Konserwacji Dzieł Sztuki. Oprócz konserwacji indywidualnych zabytków malarstwa sztalugowego, portret bpa Piotra Tomickiego z l. poł. XVI w. przypisywany Stanisławowi Samostrzelnikowi z krużganków klasztoru franciszkanów (konserwator Marta Żurowska, 1956–1957); obraz Santa Conversatione z ok. 1540 r. z kościoła św. Mikołaja (konserwator Krystyna Sokołowa, 1954 r.) wykonano również zabezpieczenie i konserwację fresków (Ukrzyżowanie z pocz. XVI w. St. Samostrzelnik) z klasztoru cystersów w Mogile (konserwator Zofia Nawara, 1951–1955); scena Ukrzyżowania z ok. 1420 r. w kaplicy św. Andrzeja w kościele Św. Krzyża (konserwator Marta Żurowska, 1955–1957).

Poważnym zagadnieniem PKZ w 2 poł. lat 50., wymagającym współpracy artystów konserwatorów z historykami sztuki i architektami, była konserwacja wnętrza kawiarni „Jama Michalika” przy ul. Floriańskiej 45. Kawiarnia ta ma duże znaczenie dla życia kulturalnego Krakowa. Była ona bowiem siedzibą Zielonego Balonika, pierwszego polskiego kabaretu artystycznego z pocz. XX w. Wystrój plastyczny wnętrza jest dziełem wielu wybitnych artystów tamtego cza-

su (m.in. Karola Frycza, Kazimierza Sichulskiego, Alfonsa Karpińskiego, Wiktolda Wojtkiewicza).

W 1954 r. Jerzy Banach, historyk sztuki, znawca ikonografii Krakowa opracował dokumentację historyczną kamienicy, uzupełnioną w 1955 r. przez T. Żychiewicza szczegółowym opisem i historią lokalu kawiarni. W l. 1954–1957 w Pracowni Projektowej PKZ powstała pełnobraźowa dokumentacja projektowa. Równolegle, w l. 1956–1958 poddano konserwacji malowidła ścienne (sceny figuralne, portrety, karykatury, pejzaże itp.). Zakonserwowano trzy obrazy olejne; oczyszczono i oprawiono 19 karykatur rysowanych kredką lub ołówkiem na papierze, podobnym zabiegom poddano 21 litografii. Prace te wykonali: art. konserwatorzy Barbara Czyżewska i Ryszard Lipeński; zakonserwowano trzy rzeźbione głowy – maski. Oczyszczono i uzupełniono 6 witraży (witrażochromia – konserwator R. Lipeński).

Drugim poważnym zadaniem, przed jakim stanęły PKZ w latach 1954–1958, była konserwacja wnętrza teatru J. Słowackiego. Objęła ona bardzo bogaty wystrój architektoniczno-malarski westybuli i palarni oraz widowni projektu Jerzego Zawiejskiego i Alfreda Dauna z lat 1890–1893 (konserwatorzy Marian Słonecki, Zofia Nawara z zespołem). Konserwacją objęto również kurtynę H. Siemiradzkiego z 1896 r. (konserwator Z. Nawara) oraz polichromię w garderobie L. Solskiego (portrety aktorek i aktorów – konserwator M. Słonecki z zespołem). Zakonserwowano galerię 17 portretów aktorów z końca XIX w. – 1 ćwierci XX w., m.in. autorstwa K. Sichulskiego i L. Wyczółkowskiego (konserwatorzy Maria Szeremeta i Ewa Pilitowska). Pracami objęto również dzieła sztuki zdobniczej z mosiądzu i żelaza projektu Jana Zawiejskiego z 90. lat XIX w. (markiza nad wejściem gł., kinkiety, świeczniki, kraty – konserwatorzy Stanisław Luchter, Ignacy Jodkowski). Zakonserwowano komplet mebli z XIX w. (konserwator Jan Grabowski) oraz obicia mebli i ścian i parapełtów w łóżach (konserwator Marian Jaźwiecki z zespołem).

d) W zakresie prac budowlano-konserwatorskich należy odnotować poważny udział PKZ w latach 1956–1964 przy generalnym remoncie Collegium Maius – obecnie Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego (do 1992 r. również siedziba Instytutu Historii Sztuki UJ). Remont ten rozpoczęty w 1949 r. wg koncepcji prof. Karola Estreichera, historyka sztuki i dyrektora Muzeum, prowadzony był wg projektów i pod kierunkiem prof. Alfreda Majewskiego (do 1960 r.), ówczesnego dyrektora Kierownictwa Odnowienia Zamku Królewskiego na Wawelu. Prace prowadzone przez PKZ objęły w latach 1956–1959 m.in. elewacje dziedzińcowe z budową schodów prowadzących do Auli, brukowanie dziedzińca z wybudowaniem studni, przebudowę dachu nad Biblioteką połączoną z rekonstrukcją gotyckich szczytów, przebudowę drewnianych stropów nad I i II p. od południa (1960 r.); przebudowę fasady od strony ul. św. Anny (nr 10 – 1961 r.); odbudowę tzw. Wykuszu Matejki i rekonstrukcję barokowej bramy w elewacji północnej od strony ul. Jagiellońskiej (1961 r.); od 1964 r. prowadzono prace przy mu-

rze ogrodowym od strony ul. Jagiellońskiej z wybudowaniem bramy o formach barokowych.

W latach 1957–1962 miał miejsce pierwszy etap prac budowlano-konserwatorskich przy remoncie generalnym Starej Bożnicy (ul. Szeroka 24) – obecnie Muzeum Judaistyczne. Prowadzono je na podstawie dokumentacji wykonanej w PKZ. Objęły one m.in. rekonstrukcję sklepienia w Sali Modlitwy i w babińcu, a także konserwację hebrajskich napisów. Drugi etap prac prowadzonych w l. 1969–1971 objął uporządkowanie otoczenia obiektu.

To omówienie działalności PKZ w okresie pierwszych dziesięciu lat ich istnienia objaśnia charakter prowadzonych wówczas prac, wspieranych wiedzą i doświadczeniem przez poważne autorytety naukowe. Wówczas właśnie powstała kadra wykwalifikowanych pracowników merytorycznych różnych specjalności działających w Przedsiębiorstwie przez wiele następnych lat.

III. Powołanie Oddziału PP PKZ w Krakowie i jego działalność w latach 1960–1991

1. Informacje ogólne. Struktura organizacyjna

Niewielka stosunkowo jednostka, o zawężonym zakresie działania, jakim był Zakład PKZ, stopniowo poszerzała swą aktywność przy pełnym wsparciu ze strony krakowskich władz konserwatorskich (dr Hanny Pieńkowskiej) i zrozumieniu dyrekcji przedsiębiorstwa w Warszawie.

Rosnące zadania i stopień współzależności różnych dyscyplin zaangażowanych w proces konserwatorski spowodowały rozbudowę istniejących pracowni specjalistycznych, a z czasem powstanie szeregu nowych.

U progu lat 60. zaszły zasadnicze zmiany w strukturze organizacyjnej przedsiębiorstwa. Nastąpiło przekształcenie dotychczasowego Zakładu w samodzielny Oddział, w dużym stopniu uniezależniony od dyrekcji w Warszawie. Równoczesna rozbudowa działu wykonawstwa budowlano-konserwatorskiego zdefiniowała zakres i profil działania pozostałych jednostek organizacyjnych.

W marcu 1960 r. dyrektorem nowo utworzonego Oddziału PKZ w Krakowie został mgr inż. konstruktor Tadeusz Kałkowski, skądinąd znany numizmatyk i kolekcjoner, autor wydanej w 1965 r. publikacji pt. *Tysiąc lat monety polskiej*. Funkcje dyrektorów Oddziału w następnych latach pełnili: mgr inż. arch. Władysław Wojnarowski (stanowisko to piastował w dwu etapach 1967–1973 i 1977–1981), mgr inż. arch. Janusz Gawor (1973–1977). W latach 1980–1990 (tj. do przekształcenia Oddziału PKZ w Spółkę) dyrektorami byli: inż. Ryszard dziebło (1981–83) oraz mgr inż. arch. Władysław Niesner.

Kierowanie działem wykonawstwa konserwatorskiego powierzono pierwszemu zastępcy dyrektora ds. technicznych (naczelnemu inżynierowi). W latach 1960–1990 byli to kolejno: inż. inż. Jerzy Międzicki, Ludwik Urbański

(1964–1970), Tadeusz Puchara, Zygmunt Karzyński, Ryszard dziebło (po 1983 r.), Jerzy Perski i Ryszard Łącki. Dla realizacji poszczególnych zadań wykonawczych powoływano kierownictwa budów, a niekiedy ich grupy w zależności od specyfikacji prac. Działanie poszczególnych kierownictw koordynował Dział Organizacji Produkcji.

W latach 1962–1963 funkcję głównego specjalisty w nowo formującym się Oddziale pełnił prof. Piotr Krakowski, architekt, historyk i krytyk sztuki, wykładowca w Studium Konserwacji na krakowskiej ASP, od 1963 pracownik naukowy Instytutu Historii Sztuki UJ. Jako wieloletni zastępca Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w l. 1951–1962) dzielił się swą wiedzą i doświadczeniem, również i w latach późniejszych.

W związku z intensyfikacją wieloaspektowej działalności Oddziału w terenie i coraz większej koncentracji na zespołach zabytkowej zabudowy Krakowa, w 1970 r. ustanowiono funkcję dyrektora ds. naukowo-konserwatorskich. Jego zadaniem była koordynacja merytorycznej działalności pracowni specjalistycznych w powiązaniu z pracami projektowymi i budowlano-konserwatorskimi. W maju 1970 r. funkcję tę powierzono mgr. inż. arch. Ludwikowi Urbańskiemu. W 1974 r. zastąpił go na tym stanowisku historyk sztuki, prof. Tadeusz Chrzanowski, obecny przewodniczący SKOZK. W latach następnych – do przekształcenia Oddziału w Spółkę – stanowisko dyrektora ds. naukowo-konserwatorskich pełnili: mgr Marian Ćwięczek (1978–1983), mgr inż. arch. Anna Hoszowska-Tomczyk (1983–1991).

Merytoryczną działalność Oddziału prowadzono w trzech zasadniczych pionach:

A. Pion Naukowo-Konserwatorski, który tworzyły pracownie specjalistyczne, rozbudowywane lub powoływane stopniowo w miarę wzrastających potrzeb kompleksowej, interdyscyplinarnej ochrony zabytków i ich konserwacji. Organizacyjnie w skład tego pionu wchodziła Pracownia Fotograficzna oraz Punkt Informacji Konserwatorskiej, które obsługiwały również inne jednostki Oddziału.

B. Pion Projektowo-Badawczy wraz z zespołami branżowymi i zapleczem technicznym: kopiownią, powielarnią i introligatornią. Z ich usług korzystały też pracownie Pionu Naukowo-Konserwatorskiego.

C. Pion Budownictwa Konserwatorskiego wraz z sekcjami branżowymi i produkcją pomocniczą.

Na szczególne podkreślenie zasługuje ścisła współpraca wszystkich jednostek organizacyjnych Oddziału w kompleksowym, interdyscyplinarnym procesie konserwatorskim, jaki wypracowały PKZ w miarę rosnących zadań ochrony i konserwacji zabytków.

A. Pion Naukowo-Konserwatorski

Działalność Pionu prowadzona była przez osiem pracowni specjalistycznych ściśle ze sobą współpracujących oraz – w zależności od problematyki konserwa-

torskiej – kooperujących z Pracownią Badań Architektonicznych wchodzącą w skład Pionu Projektowo-Badawczego. Ramy dla działalności wszystkich pracowni wyznaczał zasięg terytorialny funkcjonowania Oddziału. Z omawianym pionem związana była działalność Punktu Informacji Konserwatorskiej oraz Pracownia Fotograficzno-Reprodukcyjna.

1. Pracownia Dokumentacji Naukowo-Historycznej

Pracownia zatrudniająca historyków sztuki, jak już wspomniano, działała od początku istnienia Zakładu PKZ, a od 1958 r. stała się jednostką samodzielną. Podstawowym jej zadaniem było opracowywanie dokumentacji historycznych dla obiektów architektury (sakralnej, użyteczności publicznej, obronnej, a przede wszystkim mieszkalnej), dokumentacji dla dzieł malarstwa i rzeźby, a także rzemiosła artystycznego. Oprócz dokumentacji dla indywidualnych obiektów opracowywano również studia historyczno-urbanistyczne, które powstawały w większości przy współpracy z architektami z Pracowni Badań Architektonicznych. Pracownia prowadziła też nadzory konserwatorskie

Wszystkie opracowania oparte o wyniki kwerend źródłowych, ikonograficznych i bibliograficznych zawierały wnioski konserwatorskie do dalszych prac projektowych, lub badawczych, a także realizacyjnych. Bezwarunkowym elementem opracowań była dokumentacja fotograficzna ilustrująca aktualny stan obiektu, jego ikonografię itp. Dokumentacje dotyczące obiektów o znacznej wartości historycznej, architektonicznej, czy artystycznej oraz skomplikowanej problematyce konserwatorskiej konsultowane były i recenzowane przez specjalistów różnych dziedzin sztuki czy architektury. Konsultacji udzielali m.in. pracownicy naukowcy Zakładu Historii Sztuki UJ: Józef Lepiarczyk, Piotr Krakowski, Jerzy Gadomski, Helena Małkiewiczówna i in.; do stałych konsultantów należał również prof. Janusz Bogdanowski z PK. Stałym konsultantem i współpracownikiem był dr Andrzej Fischinger, pracownik naukowy Państwowych Zbiorów Sztuki Zamku Królewskiego na Wawelu.

Po przekształceniu Zakładu PKZ w samodzielny Oddział, funkcje kierowników Pracowni pełnili historycy sztuki: Barbara Dunin-Fischingerowa (1961–1964), Maria Dayczak-Domanasiewiczowa (1965–1970), która od 1971 r. (będąc wykładowcą na Wydziale Konserwacji ASP) została stałym konsultantem Pracowni. W l. 1970–1984 funkcję kierownika pełniła Teresa Małkowska-Holcerowa, a następnie Barbara Kleszczyńska (obecnie członek Prezydium SKOZK, wieloletni prezes krakowskiego Oddziału Stowarzyszenia Historyków Sztuki) Genowefa Zań-Ograbek, dziś pełniąca funkcje Miejskiego Konserwatora Zabytków. Wojciech Feliks był ostatnim kierownikiem Pracowni w ramach Oddziału PKZ; po powołaniu Spółki przeszedł do niej wraz z częścią pracowników.

Bliższe omówienie działalności Pracowni w okresie trzydziestu lat jej funkcjonowania (1960–1991) na terenie podległym krakowskiemu PKZ wykracza poza zakres niniejszego opracowania. Można ogólnie stwierdzić, iż wykonano kil-

kaset dokumentacji historycznych dla różnego rodzaju zabytków (głównie architektonicznych) pochodzących z różnych epok stylowych.

Dla Krakowa w okresie 1960–1986 (tj. objętym wspomnianym *Spisem*) wykonano dokumentacje dla 145 kamienic (w tym dla 17 domów przy ul. Kanoniczej i 8 przy ul. Grodzkiej, w większości opracowanych przez Andrzeja Fischingera; 19 przy ul. Floriańskiej i 7 przy ul. Szpitalnej – opracowanych przez Zbigniewa Beiersdorfa, Barbarę Kleszczyńską i in.). Wykonano m.in. dokumentacje dla architektury kościoła śś. Piotra i Pawła, bożnicy Izaaka, Collegium Broscianum (ul. Grodzka 42), Collegium Nowodworskiego (ul. św. Anny 12), dawnego Kasyna Oficerskiego (ul. Zyblikiewicza 1), Domu Towarzystwa Lekarskiego (ul. Radziwiłłowska 4), pałacu Pusłowskich (ul. Westerplatte 10); w Rynku Gł. dla pałaców „Pod Krzysztofory” (nr 35), Potockich (nr 20). W latach 80. opracowania historyczne zyskały m.in. obiekty architektury XIX – pocz. XX w. takie jak: dworzec główny, budynki elektrowni (ul. Wawrzyńca 17), gazowni (ul. Gazowa 16), a także np. Pałacyk Bractwa Kurkowego (ul. Lubicz 16). W związku z konserwacją pomnika Adama Mickiewicza w Rynku Gł. (1985–86) wykonano dokumentację historyczną monumentu. Autorami opracowań historycznych dla zabytkowych obiektów na terenie Krakowa byli m.in.: Zbigniew Beiersdorf, Grażyna Dreścikowa, Jadwiga Jurczakowa, Barbara Kleszczyńska, Bogusław Krasnowolski, Aldona Sudacka, Lucyna Sulerzyńska. Dokumentacje dla domów Tarnowa wykonywał również Andrzej Leo, a dla Cieszyna Irena Kwaśny.

W drugiej połowie lat 60. po raz pierwszy w krakowskich PKZ zastosowano metodę interdyscyplinarnych, kompleksowych badań historycznej zabudowy Krakowa w układzie bloków-kwartalów. Badaniami takimi objęto północną część dawnego Okołu, średniowiecznej osady pod Wawelem. Zasięg badań wyznaczała oś ul. Kanoniczej – bloki 37, 38, 39. Ciągła zabudowa jej zachodniej pierzei wraz z oficynami w głębi działek, między ul. Podzamcze (od południa) a ul. Poselską (od północy) tworzyła blok nr 37. Pierzeja wschodnia wraz z przyległą do niej zabudową od strony ul. Grodzkiej, na obszarze zawartym między ul. Poselską – a placem św. Marii Magdaleny, tworzyła blok nr 38; natomiast teren między owym placem a ul. Podzamcze, blok nr 39.

W badaniach tych kwartałów prowadzonych etapowo przez dziesięć lat, w których Pracownia Dokumentacji Historycznej miała znaczący udział, zaangażowane były – w różnym stopniu – cztery pracownie. Prace objęły w pierwszej kolejności opracowanie dokumentacji historycznych dla poszczególnych domów, stanowiące bazę naukową dla podjęcia terenowych badań architektonicznych. Te prace terenowe prowadzone były w ścisłej kooperacji z archeologami sprawującymi nadzory przy pracach ziemnych. Współpracowano również z konserwatorami dzieł sztuki prowadzącymi badania na obecność dekoracji malarskich na ścianach i stropach w dostępnych wnętrzach. Studia historyczno-urbanistyczne i urbanistyczno-konserwatorskie, podsumowujące wyniki

wszystkich badań, zawierały wnioski i wytyczne dla prac projektowych i realizacyjnych. Omawiane studia powstały w latach 1977–1978.

Bloki 37 i 38 opracowali: Bogusław Krasnowolski – historyk sztuki oraz architektki Maria Bicz-Suknarowska oraz Anna Hoszowska i Waldemar Niewalda. Blok 39 opracowali Bogusław Krasnowolski i Lucyna Sulerzyska oraz Anna Hoszowska i Waldemar Niewalda.

Problematyce badawczej i konserwatorskiej zabudowy ul. Kanoniczej poświęcono dwie sesje naukowe: w 1971 r. i 1978 r.

Dla zabudowy historycznego centrum Krakowa w l. 1976–1977 w ramach Pracowni Dokumentacji Naukowo-Historycznej opracowano Studium historyczno-urbanistyczne bloku nr 4 (oprac. Zbigniew Beiersdorf). Studium to było niejako odpowiedzią na zamierzone w Planie Ogólnym Krakowa częściowe wyburzenia zabudowy wewnątrzblokowej. Omawiany blok obejmuje część wschodnią ul. Floriańskiej (10 kamienic, nry 35–57), od północy odcinek ul. Piłajskiej, a od południa ul. św. Marka (wówczas L. Solskiego). Zabudowę bloku od strony pl. św. Ducha zamyka odpowiedni odcinek ul. Szpitalnej (6 kamienic, nry 52–40). Indywidualne opracowania dla każdej z kamienic (oprac. Z. Beiersdorf) wraz z ich zabudową oficynową stały się podstawą do sformułowania wniosków konserwatorskich zamieszczonych w Studium.

Do połowy lat 70. opracowania historyczne koncentrowały się głównie na zabudowie bloków historycznego centrum Krakowa (wraz z częścią d. Okołu). Od drugiej połowy tychże lat 70. zainteresowano się problematyką konserwatorską dzielnic zlokalizowanych na jego obrzeżach. W Pracowni opracowano studia historyczno-urbanistyczne dla dawnych miast skupionych wokół Krakowa: Podgórze (Kraków – Stare Podgórze, oprac. Z. Beiersdorf, S. Rusińska, 1977–78) i Kleparza (Kraków – Stary i Nowy Kleparz oraz Nowa Wesola i Lubicz, oprac. Z. Beiersdorf, 1979–1981). Stosownie do swej wysokiej rangi zażytkowej oraz specyficznego klimatu kulturowego, również krakowski Kazimierz stał się tematem Studium opracowanego w l. 1984–85 (B. Krasnowolski). Uwzględniało ono problematykę rewaloryzacji urbanistyczno-kulturowej tej dzielnicy Krakowa, co stanowiło novum dla tego typu studiów. Kazimierz był tematem sesji naukowej zorganizowanej w 1986 r.

W latach 70. nastąpiła zmiana doktryny konserwatorskiej, polegająca na odejściu od postrzegania zabytku jako indywidualnego obiektu – nawet w skali zespołu zabudowy historycznej – na rzecz traktowania go w szerszym kontekście kulturowym i krajobrazowym, który wymaga również ochrony konserwatorskiej.

W oparciu o tę doktrynę w l. 1982–1987 – w wyniku ścisłej współpracy Pracowni Dokumentacji Naukowo-Historycznej z Pracownią Dokumentacji i Ewidencji Konserwatorskiej powstało *Studium konserwatorsko-urbanistyczne Krakowskiego Zespołu Miejskiego*. Objęło ono 120 miejscowości (dawnych gmin katastralnych) wchodzących w skład dzisiejszego Krakowa i jego najbliższych okolic. W *Studium* ujęto również osiem dawnych miast dziś wchodzących

w skład zespołu: historyczne centrum Krakowa, Kleparz, Kazimierz, Podgórze, a także Nowa Huta oraz Skawina, Wieliczka, Niepołomice. Dla każdej z tych miejscowości – jednostki katastralnej – zespół historyków sztuki (Leszek Danilczyk, Maria Kasprzyk, Bogusław Krasnowolski, Antoni Piotrowski, Barbara Wojnar pod kierunkiem Zbigniewa Beiersdorfa) wykonał indywidualne analizy historyczno-krajobrazowe (część w formie kartoteki specjalnie opracowanej dla potrzeb *Studium*). Część tekstowa została ściśle powiązana z zapisem graficznym (Mikołaj Kornecki, Waldemar Niewalda). Te pojedyncze analizy stały się podstawą dla opracowania syntetycznego, jakim było omawiane *Studium* (oprac. Z. Beiersdorf, Mikołaj M. Kornecki). Określało ono historyczne i krajobrazowe wartości całego obszaru. Indywidualne opracowania pozwoliły na sformułowanie w *Studium* wytycznych konserwatorskich dla zabudowy oraz ochrony krajobrazu kulturowego. Nowatorstwo tego opracowania znalazło uznanie, i duża część zawartych w nim wniosków została uwzględniona w Planie Ogólnym Krakowa z 1988 r. (autorstwa inż. Z. Ziobrowskiego z Biura Rozwoju Krakowa).

Przy omawianiu działalności Pracowni wynienić należy również wykonanie (w końcu lat 70.) katalogu kartotekowego architektury 2. połowy XIX i początku XX w. w Krakowie, generalnie w granicach drugiej obwodnicy. Katalog opracowywany przez cały zespół Pracowni konsultował prof. P. Krakowski. Nowatorstwo tego opracowania polegało na rozszerzeniu pola badawczego w zakresie historii architektury i ochrony zabytków na obiekty architektury najnowszej.

2. Pracownia Konserwacji Dzieł Sztuki

Od 1951 r. była jednostką stopniowo rozbudowywaną o bardzo szerokim zakresie działań konserwatorskich. Początkowo prace koncentrowały się na konserwacji zabytków malarstwa sztalugowego oraz ściennego, a także rzeźby. W profilu działalności Pracowni leżało również prowadzenie badań tynków i zapraw w obiektach architektonicznych i budownictwa drewnianego pod kątem odsłonięcia i zabezpieczenia wystroju malarskiego. Prowadzono też nadzory konserwatorskie w czasie badań architektonicznych, jak i w fazie prac budowlano-konserwatorskich.

W zależności od stopnia złożoności problematyki konserwatorskiej w aspekcie technologicznym niektóre prace wymagały wykonania – na ogół we własnym laboratorium – specjalistycznych ekspertyz chemicznych i korzystania z konsultacji z zakresu historii sztuki i konserwacji.

W latach 1960–1968 stałym konsultantem Pracowni był jej współzałożyciel prof. Józef Dutkiewicz. Rzeczoznawcą Pracowni od 1972 r. był Ireneusz Płuska, ówczesny pracownik dydaktyczny Wydziału Konserwacji ASP, obecnie profesor na tejże uczelni. Pracownią kierowali dyplomowani konserwatorzy dzieł sztuki. Po prof. Marianie Słoneckim kierownictwo Pracowni objął zatrudniony w PKZ od 1956 r. Władysław Zalewski (1961–1968), późniejszy wieloletni jej

konsultant, obecnie profesor na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP. Następnie kierownikiem została Aleksandra Bogdanowska (1968–1975).

Od drugiej połowy lat 70. do lat 90. Pracownią kierowali: dyplomowani konserwatorzy Jacek Radołowicz, Danuta Skowronowa, Jadwiga Styrna-Nawrocka oraz Danuta Curyło. W laboratorium pracowały Hanna Merstalinger i Barbara Holewińska. Wszystkie działania konserwatorskie, badawcze i eksperckie były rejestrowane w formie szczegółowych dokumentacji i dokumentacji fotograficznej, w miarę potrzeby również rysunkowej.

Znaczący dorobek miała Pracownia w latach 1960–1980 w związku z pracami badawczymi i remontowo konserwatorskimi (głównie w l. 70.) w kamienicach mieszczańskich w historycznym centrum Krakowa. Pracownia wykonała konserwację wielu drewnianych, polichromowanych stropów oraz malowideł ściennych we wnętrzach, a w niewielu wypadkach i na elewacjach. Dekoracje malarskie pochodziły z różnych epok stylowych – od gotyckich z XV–XVI w. do XIX-wiecznych. Dla przykładu można tu wymienić stropy, malowidła ścienne w następujących kamienicach: ul. Floriańska nr 3, 13 – Hotel pod Różą 37; ul. św. Jana nr 22, 28; ul. Kanonicza nr 5, 6, 7, 9, 16, 17, 21, 25; ul. Krakowska nr 3; ul. Mikołajska nr 2, 4, 28, 30; Rynek Gł. nr 13, 14, 16, 17; ul. Sławkowska 3 – Hotel Saski; ul. Św. Tomasza (wówczas L. Solskiego) 6; ul. Szewska 9. Wymienione obiekty są jedynie przykładami działalności Pracowni. Prace konserwatorskie prowadzili: Elżbieta Cozaś, Barbara Czyżewska, Henryk Gujda, Stanisława Mercik, Konstanty Polit, Ewa Popiel, Krystyna Prądyńska, Jacek Radołowicz, Zbigniew Skupio, Krystyna Sokołowa, Urszula Woźniak i Marta Żurowska.

Poważne zadanie z 2 poł. lat 60. stanowiła konserwacja figuralno-roślinnej dekoracji stiukowej G. B. Falconiego z przełomu XVI/XVII w. w „Domu pod Gruszką” przy ul. Szczepańskiej 1 (kons. Krystyna Strużyńska, 1967). W latach 70. poddano konserwacji dekorację stiukową również autorstwa G. B. Falconiego (1619–1633) w kopule, a także sztukaterie w kaplicy Męki Pańskiej i kaplicy Wieczerzy Pańskiej przy kościele św. Piotra i Pawła (kons. Marta Żurowska).

W zakresie konserwacji malarstwa sztalugowego można jako przykłady podać osiem obrazów T. Dolabelli z ok. 1633 r. (konserwator K. Sokołowa, 1961–1969) z kościoła Wniebowzięcia NMP na Bielanych oraz 14 obrazów z XVII w. z klasztoru bielańskich kamedułów (kons. Alina Puchalska, Urszula Woźniak; badania lab. Barbara Holewińska, 1981–1986). Inne to konserwacja barokowych obrazów z 1 poł. XVII w. Matki Boskiej z Dzieciątkiem ze św. Anną i św. Joachimem z ołtarza w kaplicy św. Anny w kościele Piotra i Pawła (konserwatorki Marta Żurowska, Lidia Ramza-Pantopulos, Mieczysława Orkisz, Stanisława Mercik, 1973) oraz przedstawienie Piety z tegoż kościoła (konserwatorki Maria Komornicka, Anna Pelczarska-Piekarczyk, 1973).

W Pracowni poddano również zabiegom konserwatorskim rzeźby. Dla przykładu: drewniane, złożone popiersia i przedstawienia alegoryczne z nagrob-

ka Branickich z ok. 1727 r. w kaplicy św. Stanisława Kostki ze wspomnianego kościoła św. Piotra i Pawła. Konserwacji poddano również malowidło ściennie w górnej strefie nagrobka, przesłaniające zapewne Bitwę pod Wiedniem z konnym portretem Jana III. Konserwacja tych rzeźb była przewodnim tematem sesji zorganizowanej przez Pracownię w 1972 r.

Odpowiedzialnym zadaniem, które postawiono na początku lat 80. przed zespołem konserwatorów z Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki PKZ było oczyszczenie ołtarza Wita Stwosza w kościele Mariackim, po dwudziestu latach od jego powrotu do świątyni. Polegało ono na usunięciu zabrudzeń przenikających do wnętrza wraz z silnie zanieczyszczonym powietrzem nad Krakowem. W 1982 r. powstało pisemne opracowanie dziejów konserwacji ołtarza (Łukasz Walczy), wzbogacone dokumentacją fotograficzną obejmującą 260 ujęć (opracowanych przez Danutę Skowron). W 1985 r. wykonano ekspertyzę stanu zachowania polichromii i zasięgu przemalowań ołtarza oraz wynikające z nich wnioski konserwatorskie. Po wykonaniu zadania opracowano pisemną i fotograficzną (529 ujęć) oraz rysunkową (28 rys.) dokumentację z przebiegu prac (oprac. Anna Lutomska, Danuta Skowron, 1983 r.). Należy wspomnieć o postawieniu przez stolarnię PKZ rusztowań, które umożliwiły wykonanie tak odpowiedzialnego złożenia. Drugim zadaniem w kościele Mariackim było oczyszczenie i konserwacja polichromii Jana Matejki z l. 1889–1891 w zachodnim przedsionku. (konserwator Anna Merstalingier z zespołem, 1986 r.).

3. Pracownia Konserwacji Rzemiosła Artystycznego

Pracownia od 1968 r. działała jako Zespół w ramach Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki. Do samodzielnego funkcjonowania powołana została w 1974 r. Wspecjalizowała się w konserwacji zabytkowych mebli i sprzętów stanowiących wyposażenie stylowych wnętrz. Zatrudniała artystów-rzemieślników w pełni kompetentnych w zakresie postępowania konserwatorskiego oraz fachowych stolarzy i sztukatorów.

W latach 1970–1980 Pracownia zajęła się konserwacją zabytkowych mebli (pojedynczych egzemplarzy lub kompletów) z różnych epok stylowych (XVII–XX w.), pochodzących m.in.: ze zbiorów Muzeum Uniwersyteckiego – Collegium Maius, Muzeum Czartoryskich, Pałacu „Pod Krzysztofory” – Muzeum Historycznego, a także pałacu Wielopolskich przy pl. Wszystkich Świętych (obecnie Urząd Miasta). Na wyróżnienie zasługuje rekonstrukcja zabytkowych kramów w Sukiennicach – z konserwacją oryginalnych fragmentów.

Do 1972 r. zespołem kierował Jan Grabowski, przedwojenny mistrz stolarski, posiadający dyplom mistrzowski w zakresie konserwacji mebli. W latach następnych już samodzielną Pracownią kierowali: historyk sztuki mgr Kazimierz Czepiel, absolwent Liceum Technik Plastycznych im. A. Kenara w Zakopanem (1972–1978), a następnie techn. Stanisław Paciorek. W 1979 r. powołano drugą Pracownię o takim samym profilu działania w Tarnowie, w związku z intensyfikacją zadań konserwatorskich w tym mieście i regionie tarnowskim.

4. Pracownia Konserwacji Zabytkowych Organów

Pracownia powstała w 1972 r. jako Sekcja Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki. Inicjatorem jej powołania był ówczesny dyrektor Oddziału – Władysław Wojnarowski, pasjonujący się muzyką organową. Współorganizatorem Pracowni i jej konsultantem był Jan Jargoń, prorektor Wyższej Szkoły Muzycznej w Krakowie, organista, kompozytor i pedagog. Był on autorem założeń brzmieniowych, tak nowych jak i zabytkowych instrumentów. Konsultantem był ks. dr Jan Chwałek, pracownik naukowy KUL, muzykolog i organista, a także Jacek Kulig, krakowski organista. W 1978 r. Sekcja uzyskała status samodzielnej jednostki organizacyjnej Oddziału. Jej kierownikiem został mgr Kazimierz Czepiel. Była to pierwsza, a zarazem jedyna w całym przedsiębiorstwie pracownia tego typu, prowadząca prace badawcze, dokumentacyjne i konserwatorskie, zarówno szafy i prospektu organowego, jak i instrumentu muzycznego. W skład działań poprzedzających właściwe prace konserwatorskie wchodziło m.in. wykonanie – poza dokumentacją historyczną – dokumentacji instrumentoznawczej, dokumentacji fotograficznej, fotogrametrycznej prospektu i szafy (badania metaloznawcze piszczałek, badania akustyczne itd.). Takie interdyscyplinarne postępowanie było możliwe dzięki ścisłej współpracy konserwatorów dzieł sztuki, techników i rzemieślników oraz organmistrzów, muzykologów i historyków sztuki. W okresie swego niespełna dwudziestoletniego istnienia Pracownia zakonserwowała 34 obiekty, w większości z XVII w. do XIX w. o dużej wartości artystycznej i muzycznej, w tym sześć z kościołów krakowskich. Należą do nich:

- organy z kościoła Mariackiego, usytuowane w nawie południowej, autorstwa organmistrza Tomasza Falla, z k. XIX w. (konserwacja 1987–1988, dokumentację konserwatorską opracował K. Czepiel);
- trzy obiekty z kościoła św. Katarzyny: a) pozytyw przenośny z XVII w. (dokumentacja historyczna Aldona Sudacka, 1977, konserwacja instrumentu Jan Jamróg, 1979); b) organy w prezbiterium Tomasza Wojciechowskiego z XIX w. (dokumentacja historyczna na zlecenie PKZ – Maria Krasnowolska 1977, konserwacja instrumentu – Jan Jerzy Jamróg, 1979); c) organy na chórze głównym Józefa Sliwińskiego z XIX w. (konserwacja 1991–1992);
- organy z kościoła św. Idziego, Tomasza Wojciechowskiego z k. XIX w. (konserwacja 1988 r.)
- organy z 2 poł. XIX w. z kościoła Niepokalanego Poczęcia N.M.P., tzw. Łazarza przy ul. Kopernika, Szymona Antoniego Sapalskiego, założyciela fabryki organów na Białym Prądniku (1856–1883), autora pierwszego w języku polskim podręcznika budowy organów (konserwacja 1990 r.);
- organy z kościoła Przenajświętszego Salwatora Tomasza Falla, z k. XIX w. (konserwacja 1978 r.);
- rekonstrukcja organów z XVIII w. w kościele św. Wojciecha, na podstawie materiałów archiwalnych z Muzeum UJ (konserwacja lata 90.)

– budowa nowego pozytywu organowego dla Capella Cracoviensis w oparciu o dokumentację architektoniczno-konstrukcyjną pozytywów konserwowanych przez PKZ z kościołów ze Starego Sącza, Dębna Brzeskiego oraz wspomnianych z kościoła Św. Katarzyny w Krakowie (wykonanie K. Czepiel z zespołem, 1984).

W ramach działalności Pracowni opracowano karty ewidencyjne wszystkich organów na terenie Krakowa (ok. 100 obiektów, oprac. Ernest Kubala, lata 80.). Problematyce konserwacji organów poświęcone zostały trzy sesje naukowe.

Przy Pracowni Konserwacji Zabytkowych Organów funkcjonował Zespół Konserwacji Metalu. Zakres jego działania obejmował również współpracę z innymi jednostkami organizacyjnymi Oddziału, w tym z Pracownią Konserwacji Witraży (konserwacja elementów metalowych). Zespół prowadził zarówno konserwację, jak i produkcję artystycznych wyrobów mosiężnych (m.in. żyrandole, okucia, kraty itp.). Przykładem działalności konserwatorskiej Zespołu może być konserwacja balustrady klatki schodowej w budynku d. Izby Handlowej i Przemysłowej – tzw. Dom pod Globusem – z pocz. XX w. oraz konserwacja wykonanego z blachy w 1905 r. Żagłowca z godłem Izby, wieńczącego, fasadę budynku od strony ul. Długiej nr 1. W Domu Tow. Lekarskiego (ul. Reja 4, dziś Radziwiłłowska) zakonserwowano balustradę projektu St. Wyspiańskiego. W Hotelu Saskim (ul. Sławkowska 3) w latach 80. poddano konserwacji okucia mosiężne i drewnianą kabinę windy tzw. wiedeńskiej z 1917 r. (konserwację prowadzili Jerzy Kapcia, Adam Ligęza, Edward Morek, dokumentację konserwatorską Małgorzata Skrętowa, 1984).

5. Pracownia Konserwacji Witraży

Pracownia powstała w 1980 r. Jej załączkiem była wspomniana wyżej Sekcja Konserwacji Metalu przy Pracowni Konserwacji Organów. Pracownia prowadziła inwentaryzację i konserwację zabytkowych witraży, a także prace rekonstrukcyjne. Zakresem swego działania na terenie Krakowa objęła zachowane obiekty z k. XIX i pocz. XX w. w kamienicach mieszczańskich, hotelach i obiektach sakralnych. Kierownikiem Pracowni był Lesław Heine, uprawniony konserwator witraży.

Przykłady konserwacji witraży w obiektach architektury świeckiej (w alfabetycznym układzie ulic):

- ul. Batorego 3, „Dom Pod Stańczykiem” – witraże z pocz. XX w. w dawnym atelier fotograficznym Józefa Sebalda;
- ul. Długa 1, „Dom pod Globusem” – konserwacja metalowych elementów przy oknach witrażowych w tzw. Sali Mehofferowskiej z ok. 1900 r.;
- ul. Radziwiłłowska 4, budynek Towarzystwa Lekarskiego, witraże projektu St. Wyspiańskiego z pocz. XX w.;
- ul. Sławkowska 5, Hotel Saski, konserwacja z częściową rekonstrukcją witraża z pocz. XX w. w świetliku klatki schodowej,
- ul. Sławkowska 5/7, Grand Hotel, secesyjne witraże z pocz. XX w.

- Konserwacja witraży w obiektach sakralnych: kościół śś. Piotra i Pawła, przeszklenia witrażowe w latarni kopuły z pocz. XX w.;
- Synagoga Tempel na krakowskim Kazimierzu, witraże z k. XIX w.

W ramach działalności Pracowni sporządzono Katalog witraży z końca XIV–pocz. XV w. z kościoła Bożego Ciała. Zawiera on część opisową, dokumentację fotograficzną (fot. Ryszard Kisiel) oraz wnioski do prac konserwatorskich (opracowanie Kazimierz Czepiel, Janusz Szylar, 1984 r.).

6. Pracownia Konserwacji Kamienia

Pracownia utworzona została w 1976 r. przez połączenie dwóch zespołów wyłonionych w Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki oraz Sekcji kamieniarzy budowlanych. Głównym jej celem była konserwacja kamiennych elementów wystroju architektonicznego m.in. obiektów objętych pracami budowlano-konserwatorskimi PKZ. Pracownią kierowali kolejno: konserwatorzy dzieł sztuki – Adam Wójcik, Elżbieta Gozaś, a następnie geolog dr Zbigniew Jakubowski, historyk i ceramik Józef Czajka oraz mgr Wiesław Wolny. Konsultantami byli m.in.: prof. Karol Estreicher, a także np. Ireneusz Płuska, obecnie profesor na Wydziale Konserwacji i Restauracji Zabytków ASP. Konserwację wykonywali: Józef Czajka, Barbara Biela, Barbara Obtulowicz-Kuś.

W drugiej połowie lat 70. i w latach 80. pracami konserwatorskimi objęto cały szereg elementów wyposażenia architektonicznego z różnych epok stylowych, pochodzących z XV–XVIII w. Jako przykłady mogą służyć prace wykonane w kościołach: św. Benedykta na Górze Lasoty, Najświętszego Salwatora, św. Idziego przy ul. Grodzkiej, konserwacja latarni kopuły kaplicy Myszkowskich przy kościele Dominikanów, a także detale architektoniczne elewacji Starej Bożnicy na Kazimierzu (obecnie Muzeum Judaistyczne). Pracami konserwatorskimi objęto kamieniarzkę szeregu domów krakowskich, m.in. przy ul. Floriańskiej (nr 5, 11, 26), Grodzkiej (nr 13, 64), Kanoniczej (nr 5, 6, 7, 9), pl. Mariackim (nr 7, 8, 9), ul. Mikołajskiej (nr 2, 10, 12), w Rynku Gł. (nr 9, 14, 16, 17, 25), św. Tomasza (d. Solskiego) nr 7, Szewskiej (nr 6, 18) i in. Poważnym zadaniem w 1978 r. była konserwacja nagrobka Wawrzyńca Spytka Jordana z pocz. XVII w. w kościele św. Katarzyny (konserwacja Barbara Obtulowicz, dokumentację historyczną nagrobka opracował Andrzej Fischinger, 1977 r.). Utworzony w połowie 1981 r. Obywatelski Komitet Ratowania Krakowa zajął się m.in. ratowaniem zabytkowych cmentarzy. W ramach tej akcji Pracownia PKZ w latach 1983–1986 wykonała konserwację 47 nagrobków na cmentarzu Rakowickim (XIX–XX w.).

7. Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska

Pracownia zatrudniająca archeologów powstała w 1967 r. Jej działalność skierowana była przede wszystkim na badania terenowe – zgodnie z metodami obowiązującymi w tej dyscyplinie naukowej – obiektów historycznej architektury (m.in. obronnej: zamek w Lanckoronie, w Lipowcu, w Wiśniczu Nowym)

oraz zespołów urbanistycznych, w tym również bloków zabudowy historycznej na terenie Krakowa. Prace te miały przede wszystkim charakter nadzorów i były ściśle powiązane z badaniami architektonicznymi. Rezultaty badań oraz wyniki z nich wnioski (dla prac projektowych, czy realizacyjnych) opracowywane były w formie dokumentacji pisemnej, rysunkowej i fotograficznej. Archeologowie prowadzili również nadzory w trakcie prac budowlanych, dokumentując i eksplorując warstwy historyczne, datując je na podstawie znalezisk. W związku z podjęciem przez krakowski Oddział PKZ prac na dużą skalę przy rewaloryzacji zabytkowego centrum Tarnowa oraz w regionie tarnowskim powołano tam w 1979 r. pracownię archeologiczną oraz projektowo-badawczą.

Kierownictwo krakowskiej Pracowni powierzono mgr Halinie Ginter, a następnie w l. 80. mgr Krystynie Kruczek; Pracownią tarnowską kierował mgr Eligiusz Dworaczyński.

W zależności od tematu badań korzystano z wiedzy konsultantów, którymi byli: prof. Rudolf Jamka, prof. Marek Gedl z UJ oraz prof. Kazimierz Radwański – ówczesnie dyrektor Muzeum Archeologicznego w Krakowie, obecnie członek SKOZK.

Problematyce badawczo-usługowej Pracownia poświęciła dwie sesje naukowe w 1978 r. i 1979 r.

8. Pracownia Dokumentacji i Ewidencji Konserwatorskiej

Pracownia została założona w 1976 r. przez historyka sztuki dra Mariana Korneckiego specjalistę budownictwa drewnianego, do 1975 r. pracownika merytorycznego Zespołu Dokumentacji Zabytków przy Wojewódzkim Konserwatorze. Kierowana przez niego pracownia prowadziła ewidencję zabytków budownictwa drewnianego i tradycyjnego budownictwa wiejskiego. Swą działalnością obejmowała tereny ówczesnych województw: bielsko-bialskiego, krakowskiego, tarnowskiego, nowosądeckiego, rzeszowskiego i białostockiego. W skład Pracowni wchodził historycy sztuki, etnografowie i architekci. W okresie piętnastoletniego funkcjonowania (do 1991 r.) opracowano kartotekę zabytkowych i tradycyjnych obiektów obejmującą kilka tysięcy pozycji. Zunifikowane Karty Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa (tzw. białe karty), zawierające opis obiektu, jego historię ujętą w szerokim kontekście kulturowym miejscowości oraz najpilniejsze postulaty konserwatorskie. Karty te zawierają też dokumentację fotograficzną, szkice inwentaryzacyjne i sytuacyjne na tle zabudowy danego siedliska.

Działalność Pracowni zainicjowana po raz pierwszy w krakowskich PKZ miała charakter naukowo-badawczy i stanowiła istotny wkład w ochronę zabytków w szeroko pojętym kontekście kulturowo-krajobrazowym.

Ewidencji i ochronie zabudowy regionalnej oraz ochronie krajobrazu kulturowego poświęcone były dwie sesje naukowe w 1980 i 1982 r. Pracownia brała udział w pracach nad *Studium konserwatorsko-urbanistycznym krakowskiego zespołu wiejskiego*.

9. Punkt Informacji Konserwatorskiej

Punkt Informacji Konserwatorskiej powołano w połowie 1973 r. jako samodzielna jednostkę podległą bezpośrednio dyrektorowi Oddziału. Funkcję kierownika objęła Zofia Lewicka-Depta, magister historii sztuki i polonistyki. Punkt przejął księgozbiór zgromadzony od lat 50. przez Pracownię Dokumentacji Historycznej. Dzięki jego uzupełnianiu na bieżąco powstała w efekcie fachowa biblioteka, której profil odpowiadał zainteresowaniom i potrzebom pracowni specjalistycznych. Punkt prowadził również archiwum opracowań historycznych oraz dokumentacji z prac konserwatorskich Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki,

Do obowiązków Punktu Informacji Konserwatorskiej należała również merytoryczna obsługa gości zagranicznych, którzy szczególnie w 2 poł. lat 70. i w l. 80. często odwiedzali krakowski Oddział PKZ. Byli to przedstawiciele przedsiębiorstw i instytucji konserwatorskich (z krajów ówczesnego bloku państw socjalistycznych).

Punkt Informacji współdziałał czynnie przy organizowaniu tematycznych sesji i sympozjów naukowych inicjowanych przez poszczególne pracownie specjalistyczne Oddziału. Referaty wygłaszane na sesjach były publikowane w *Materiałach Konserwatorskich* wydawanych przez Ośrodek Informacji Konserwatorskiej funkcjonujący przy Zarządzie w Warszawie. W ramach tego wydawnictwa opublikowano również *Katalog Dokumentacji i Prac Konserwatorskich dla Krakowa* (pierwsza edycja obejmowała okres od 1951 r. do 1971 r.; następna objęła lata 1951–1986) oraz dawnego województwa krakowskiego za okres 1951–1971.

Punkt Informacji Konserwatorskiej działał również po utworzeniu Spółki w 1991 r. Jego funkcjonowanie uległo diametralnej zmianie po ogłoszeniu upadłości w 1997 r. i ogranicza się obecnie do prac przy porządkowaniu zgromadzonych w nim zasobów dokumentacyjnych. Bibliotekę zakupiło Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie. Zespół archiwalnych egzemplarzy dokumentacji dawnych pracowni specjalistycznych, powiększone o archiwum Pionu Projektowo-Badawczego oraz Pracowni Fotograficznej formalnie przejęło Archiwum Państwowe w Krakowie, które jako ich dysponenta ustanowiło Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Krakowie. Fizycznie zasoby te mieszczą się w dawnej siedzibie PKZ przy ul. Kanoniczej 12. Z uwagi na dużą wartość naukową, źródłową, a często już archiwalną omawianych zbiorów wzajemnie się uzupełniających i stanowiących nierozzerwalną całość, krakowskie środowisko konserwatorskie winno dołożyć wszelkich starań, by owe zasoby – prawidłowo skatalogowane, co głównie odnosi się do kilku tysięcy negatywów fotograficznych – nie uległy rozproszeniu.

10. Pracownia Fotograficzno-Reprodukcyjna

Z funkcjonowaniem wszystkich pracowni specjalistycznych Pionu Nauko-

wo-Konserwatorskiego oraz Pionu Projektowo-Badawczego związana była działalność Pracowni Fotograficzno-Reprodukcyjnej.

Jak wspomniano w pierwszym dziesięcioleciu istnienia PKZ działała ona w ramach Pracowni Dokumentacji Naukowo-Historycznej. Po powołaniu Oddziału w 1960 r., pracownia stała się jednostką samodzielną. Jej kierownikiem został Eugeniusz Wilczyk. Oprócz zdjęć o charakterze inwentaryzacyjnym i reprodukcji przeznaczonych do dokumentacji historycznych i konserwatorskich. Pracownia wykonywała również zdjęcia przeznaczone do *Materiałów Konserwatorskich* propagujących dorobek Oddziału przygotowywanych do publikacji przez Punkt Informacji Konserwatorskiej. Pracownia podejmowała również samodzielne zlecenia z zakresu fotografii obiektów zabytkowych. Wymienić tu należy np. wykonanie w latach 70. i na pocz. lat 80. inwentaryzacji zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie. Tego rodzaju zlecenie dowodzi wysokiej oceny profesjonalnych usług świadczonych przez fotografów zatrudnionych w PKZ. Zaliczyć do nich należy m.in. Jacka Brzozowskiego, Jerzego Doraczka, Jerzego Gajdzińskiego, Tomasza Kalarusa i Jana Krzyszkowskiego.

Pracownia prowadziła własne archiwum negatywów – w tym szklanych formatu 15 x 18 cm – liczące w 1991 r. ok. 250 tys. sztuk. Po utworzeniu Spółki negatywy formalnie przejęło Archiwum Państwowe w Krakowie, fizycznie znajdują się one w gestii dawnego Punktu Informacji Konserwatorskiej PKZ i oczekują na fachowe uporządkowanie, opisanie oraz zinwentaryzowanie.

B. Pion Projektowo-Badawczy

1. W momencie przekształcenia Zakładu PKZ w 1960 r. w samodzielny Oddział, Pracownia Projektowa kontynuowała swą działalność pod kierunkiem inż. arch. Bolesława Ponikiewskiego. W miarę rosnących potrzeb w zakresie projektowania Pracownia z czasem przekształciła się w wielobranżowe biuro. Od połowy lat 70. działały w nim dwie pracownie projektowe oraz specjalistyczne zespoły branżowe (konstrukcyjny, elektryczny, sanitarny i kosztorysowy). Opracowywały dokumentacje przedprojektowe (m.in. inwentaryzacje, ekspertyzy konstrukcyjne) oraz dokumentacje projektowe architektoniczne i branżowe. Wymienione opracowania liczyły kilkanaście tysięcy pozycji. Pracownia wykonywała bowiem dokumentacje dla zabytkowych obiektów architektonicznych Krakowa, we wspomnianym *Spisie* liczące ponad dwa tysiące pozycji (do 1986 r.), jak i dla obiektów z terenów objętych działalnością krakowskich PKZ. W związku z intensyfikacją działalności Przedsiębiorstwa poza Krakowem, w 1979 r. powołano Pracownię Projektową (a także Badawczą i Archeologiczną) w Tarnowie, działającą na terenie całego ówczesnego województwa tarnowskiego.

W odniesieniu do Krakowa, pod koniec lat 60., obok opracowań dla indywidualnych obiektów, po raz pierwszy w PKZ wykonano projekty koncepcyjne zagospodarowania przestrzennego dla dwu bloków zabudowy w historycznym centrum miasta (1967 r.). Były to bloki: nr 16 (w obrębie ul. św. Tomasza – ów-

czesna L. Solskiego, św. Krzyża, Mikołajskiej i Szpitalnej); oraz blok 21 (w obrębie ulic: św. Krzyża, Siennej, Małego Rynku i Mikołajskiej). Autorem tych opracowań był inż. arch. Julian Klimek. Opracowania te realizowały późniejszy postulat kompleksowego traktowania historycznej zabudowy w układzie bloków-kwartalów w pełnym cyklu procesu konserwatorskiego.

1a. Od 1968 r. przy Pracowni Projektowej funkcjonował Zespół Badań Architektonicznych. Prowadził on prace pod kątem potrzeb projektowych w obiektach przeznaczonych do remontów konserwatorskich zarówno w Krakowie, jak i na terenie podległym krakowskiemu PKZ. Kierował nim do 1972 r. inż. arch. Andrzej Swaryczewski. Działania tego zespołu były realizacją postulatów kompleksowego prowadzenia remontów w budynkach zabytkowych w historycznym centrum Krakowa, w oparciu o wyniki interdyscyplinarnych badań naukowych i terenowych. Postulat taki został sformułowany w połowie 1967 r., kiedy to centrum Krakowa zostało uznane przez władze miejskie jako priorytet działań konserwatorskich.

W latach 1968–1970 zespół badawczy (inż. Andrzej Swaryczewski i Waldemar Niewalda) rozpoczął badania domów przy ul. Kanoniczej, będącej częścią historycznej zabudowy dawnego Okołu. Badaniami objęto początkowo 10 kamienic, dla których w latach 1965–1967 Pracownia Projektowa wykonała dokumentację techniczną (inventaryzacje architektoniczne – oprac. Maria Czekieruk, Wanda Łopatowa; szkice koncepcyjne – oprac. Leszek Stachowski; rozpoznanie stanu technicznego – Lidia Frąckiewicz). Wszystkie obiekty posiadały również dokumentacje historyczne. Badaniami architektonicznymi w omawianym okresie objęto przede wszystkim elewacje oraz wnętrza (głównie sienie, klatki schodowe). Przebadano również tylne elewacje oficyn usytuowanych w głębi działek zachodniej pierzei ulicy, gdzie odkryto fragmenty średnio-wiecznych murów obronnych Krakowa.

Badania architektoniczne kontynuowane były w latach następnych i objęły również pierzeję wschodnią, (w 2 poł. l. 70. prowadzili je: inż. Waldemar Niewalda, Sławomir Kruczek, Maria Bicz, Anna Hoszowska). W pracach badawczych zaangażowana była Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska, sprawująca nadzory na pracami ziemnymi (Halina Ginterowa, Krystyna Kruczek) oraz Pracownia Konserwacji Dzieł Sztuki prowadząca badania elewacji i wnętrz na obecność polichromii (Konstanty Polit, Zbigniew Skupio, Janina Strużyńska). Problematyka badawcza ulicy Kanoniczej była tematem dwu sesji naukowych zorganizowanych przez krakowski PKZ w 1971 i 1978 r. Wyniki wszystkich prac badawczych zostały podsumowane w Studiach historyczno-urbanistycznych dla bloków nr 37, 38, 39.

W omawianym okresie (lata 1979–1970) postulat prowadzenia interdyscyplinarnych badań był realizowany również np. w odniesieniu do architektury obronnej na terenie ówczesnego województwa krakowskiego. Badaniami objęto m.in. zespół fortyfikacji zamku w Nowym Wiśniczu, czy zespół przedbramia zamku w Lipowcu (badania architektoniczne prowadzili: Andrzej Swaryczew-

ski, Waldemar Niewalda; badania archeologiczne – Krystyna Kruczek, Józef Kozak, Marian Myszka; dokumentacja historyczna Teresa Małkowska-Holcerowa, Barbara Kleszczyńska).

2. W 1972 r. wspomniany Zespół Badawczy zyskał pozycję samodzielnej Pracowni Badań Architektonicznych, kierowanej początkowo przez inż. arch. Jacka Wojewskiego, a następnie Ryszarda Kłosińskiego, architekta zatrudnionego w Pracowni Projektowej PKZ od lat 50. W nowo powstałej Pracowni działały trzy zespoły badawcze, a ponadto zespół urbanistyczny. Powołanie Pracowni Badań Architektonicznych zbiegło się z ograniczeniem zakresu działalności całego Pionu Projektowo-Badawczego na terenie Krakowa. Wiązało się to z utworzeniem w 1972 r. Pracowni Konserwatorsko-Badawczej w Miejskim Biurze Projektów. Założył ją wspomniany inż. A. Swaryczewski, po odejściu z Zespołu Badawczego PKZ. Pracownia przy MBP przez wiele lat prowadziła badania staromiejskich bloków historycznej zabudowy Krakowa pod kątem potrzeb projektowych własnego biura. Sytuacja taka spowodowała intensyfikację prac badawczych i projektowych PKZ poza Krakowem.

2a. Krótco po powołaniu Pracowni Badań Architektonicznych w PKZ nastąpiły zmiany organizacyjne poszerzające profil jej działania. W 1975 r. z inicjatywy inż. arch. Leszka Stachowskiego, głównego projektanta Pracowni Projektowej, powstała Pracownia Projektowo-Badawcza, funkcjonująca pod jego kierownictwem do połowy 1980 r. Funkcjonowały w niej w dalszym ciągu Zespoły Badawcze oraz Zespół urbanistyczny. Równolegle prowadzono prace projektowe, przejęte częściowo z działającej równolegle Pracowni Projektowej. Takie dwuaspektowe działanie dawało możliwość uzyskania uprawnień projektowych absolwentom Wydziału Architektury PK, zatrudnionych w PKZ przy badaniach architektonicznych.

2b. W połowie lat 80. nastąpiła kolejna zmiana. Powrócono bowiem do koncepcji istnienia samodzielnej Pracowni Badań Architektonicznych z zespołami badawczymi, dysponującymi już wykwalifikowanymi architektami posiadającymi uprawnienia projektowe.

Funkcje kierowników Pracowni (do przekształcenia Oddziału PKZ w Spółkę w 1991 r.) pełnili zaangażowani w prowadzenie prac badawczych architekci: Aleksandra Maciejewska, Anna Hoszowska-Tomczyk (do 1983 r.), Sławomir Kruczek (do 1985 r.), Marek Łukacz oraz Marek Cempla (do 1991 r.).

U podstaw działania Pracowni Badań Architektonicznych i ściśle z nią współpracujących innych pracowni specjalistycznych, leżało przekonanie o konieczności pozyskania wiedzy o obiektach przeznaczonych do remontów budowlano-konserwatorskich drogą badań terenowych i historycznych. Pozwalały one na odczytanie etapów rozwoju budowli, zmian układów przestrzennych i funkcjonalnych. Często ujawniały nieznaną dotąd wystrój architektoniczny i malarski. Udokumentowane wyniki badań wszystkich dyscyplin stanowiły podstawę do sformułowania kompleksowych wniosków konserwatorskich, zarówno dla indywidualnych obiektów, jak i ich zespołów. Mogły też mieć istotny

wpływ na korekty istniejącej już dokumentacji technicznej (architektonicznej i branżowej), a nawet na zmianę sposobu użytkowania obiektu.

Pracownia Badań Architektonicznych prowadziła również – wraz z Pracownią Archeologiczną i Konserwacji Dzieł Sztuki oraz Dokumentacji Historycznej – nadzory w trakcie prac remontowych, dokumentując ewentualne odkrycia, często uzupełniające dotychczasową wiedzę o obiekcie.

3. Pracownie wchodzące w skład Pionu Projektowo-Badawczego prowadziły własne archiwa dokumentacji. Powielarnia i introligatornia, organizacyjnie należące do Pionu Projektowo-Badawczego, pełniły funkcje usługowe również dla wszystkich pracowni specjalistycznych Pionu Naukowo-Konserwatorskiego.

C. Pion Budownictwa Konserwatorskiego

Pion powołano do życia w 1956 r. dla realizacji zadań konserwatorsko-budowlanych (wraz z infrastrukturą) przy obiektach architektury i budownictwa drewnianego. W ramach pionu działały sekcje wykonawstwa branżowego (kamieniarska, elektryczna, sanitarna). Z wykonawstwem budowlanym powiązana była działalność usługowa tzw. produkcji pomocniczej, tj. magazyny, baza sprzętu, transportu, stolarnia, ślusarnia, wytwórnia betonów, a nawet tartak dla potrzeb budownictwa drewnianego (wykorzystany np. w latach 70. w skansenie założonym u stóp zamku w Lipowcu). W pionie budownictwa konserwatorskiego zatrudnieni byli wysokiej klasy rzemieślnicy (cieśle, stolarze, kowale, sztukatorzy, kamieniarze itd).

Powołanie w 1976 r. Przedsiębiorstwa Rewaloryzacji Zabytków wpłynęło na ograniczenie działalności budowlano-konserwatorskiej PKZ na terenie Krakowa. Przedsiębiorstwo to bowiem realizowało większość zadań w obrębie historycznego centrum miasta.

Z poważnych prac, które realizowały PKZ należy wymienić dla przykładu (w układzie chronologicznym):

- kapitalny remont kościoła św. Wojciecha w Rynku Gł. w latach 1959–1966, prowadzony etapami wg proj. Wiktora Zina, z wyeksponowaniem najstarszych romańskich elementów. Prace remontowe poprzedziło wykonanie badań czaszy kopuły na obecność polichromii, które dały wynik negatywny (Władysław Zalewski 1959, PKZ).
- kapitalny remont Wieży Ratuszowej prowadzony w latach 1961–1968, również wg projektów W. Zina. Objął on konstrukcyjne wzmocnienie obiektu, uzupełnienie ceglanego lica i kamieniarki, rekonstrukcję wykuszy, likwidację barokowej przebudowy wnętrza, rekonstrukcję sklepień w piwnicach adaptowanych na kawiarnię.
- w latach 1962–1968 PKZ były wykonawcą kapitalnego remontu Ratusza Miasta Kazimierza z adaptacją budowli do ekspozycji Muzeum Etnograficznego (pl. Wolnica). Remont ten, prowadzony wg proj. S. Świszczowskiego, objął również rekonstrukcje przybudówki od północy wzniesionej na starych

fundamentach oraz późnobarokowego hełmu wieży z wykorzystaniem oryginalnej więźby dachowej.

- w latach 1963–1970 miał miejsce generalny remont konserwatorski zespołu Wysokiej Bożnicy i Hederu (ul. Józefa 38/40) z adaptacją obiektu na pracownię konserwatorskie PKZ. Wykonano go w oparciu o dokumentację techniczną opracowaną w całości przez PKZ (projekt architektoniczny – Zdzisław Głąb, konstrukcyjny – Tadeusz Franczak, instalacji c.o. – Mieczysław Senderski; instalacji elektrycznej – Roman Asler).
- PKZ przeprowadziły generalny remont konserwatorsko-budowlany zespołu budowli obecnie wchodzących w skład Muzeum Czartoryskich (oddział Muzeum Narodowego). Prace prowadzone były etapami w latach 60.–80. w oparciu o pełnobranżową dokumentację techniczną opracowaną w PKZ (projekty opracowali: architektoniczne – Józef Ptak; konstrukcyjne – Kazimierz Biniek i Marian Becher; wodno-kanalizacyjne – Mieczysław Senderski; elektryczne – Mieczysław Jasiński). Inż. konstr. Roman Stopa wykonał prace studialne dotyczące pali systemu „Mega” zastosowanych przy wzmocnieniu fundamentów pałacu Czartoryskich. Prace budowlane prowadzono w kooperacji z nadzorem archeologicznym (Krystyna Kruczek).

Pracami objęto:

a) dawny Arsenał Miejski (ul. Pijarska 8). Prace prowadzone były w latach 1965–1970 wg ogólnej koncepcji dr. arch. Stefana Świszczowskiego;

b) dawne Collegium Pijarów – tzw. Klasztor (ul. Pijarska 6). Prace prowadzono niemal równoległe do robót wykonywanych w d. Arsenale. tj. w latach 1968–1970.

c) pałac Czartoryskich (ul. Pijarska 15, św. Jana 19). Pracami w latach 1973–1981 objęto korpus główny wraz z bocznymi skrzydłami zgrupowanymi wokół wewnętrznego dziedzińca.

Na marginesie prac budowlano-konserwatorskich prowadzonych przy zespole obiektów wchodzących w skład Muzeum Czartoryskich, należy wspomnieć, że w pracowni projektowej PKZ opracowano projekt architektoniczno-techniczny zabezpieczenia obrazu Leonarda da Vinci – Dama z Łasiczką (Józef Ptak, Marian Becher, Zbigniew Skupień, 1971–1972).

- kapitalny remont konserwatorski Barbakanu przeprowadzono w dwu etapach w latach 1969–1970 i 1971–1972 wg projektu dr. arch. Stefana Świszczowskiego. Polegał on na zabezpieczeniu budowli z ograniczoną rekonstrukcją, częściową wymianą elementów kamieniarki i ceglanego lica oraz z odsłonięciem dolnych partii budynku wraz z poszerzeniem fosy. Należy wspomnieć, iż inwentaryzację obiektu opracowano w Pracowni Projektowej PKZ jeszcze w 1957 r. (Zygmunt Rzechuła, Marian Pogan, Anna Dziurzyńska).
- generalny remont zespołu dawnego gmachu powięziennego (d. klasztor karmelitów przy kościele św. Michała) z adaptacją dla potrzeb Muzeum Archeologicznego (ul. Poselska 3/Senacka1) oraz wzniesienie w obrębie zespołu poklasztorowego nowego budynku na starych fundamentach. Uporządkowano

też najbliższe otoczenie obiektu od strony Plant i ul. Senackiej. Prace prowadzono w l. 1973–1975 oraz w 1976 w oparciu o pełną dokumentację architektoniczną i branżową opracowaną w PKZ w l. 1972–1974 (arch. Marian Pogan, Wanda Łopatowa, projekty branżowe – Mieczysław Senderski, Mieczysław Semcyszyn, Adam Wójcik, Mieczysław Jasiński).

- kompleksowy remont konserwatorski (z częściowym udziałem PRZ) hali głównej Sukiennic wraz z jej wystrojem architektonicznym, malarskim oraz wyposażeniem – drewnianymi kramami. Prace prowadzone były etapami w latach 1975–1976 i 1980–1982 w oparciu o pełną dokumentację projektową opracowywaną sukcesywnie w PKZ w latach 1972–1979. Prace realizacyjne poprzedziły badania, w których uczestniczyły pracownice specjalistyczne Oddziału. W badaniach archeologicznych (Teofil Dębowski, 1975–1976; Marian Mysza, 1982) prowadzonych w piwnicach odkryto poziom użytkowy z XIV w., trzy groby szkieletowe oraz ok. 30 tys. zabytków – monet, ceramiki, narzędzi. W trakcie badań architektonicznych (Anna Hoszowska, Andrzej Krupiński, 1976 r.) odsłonięto 36 kamiennych, gotyckich portali prowadzących pierwotnie z wnętrza hali do nieistniejących obecnie kramów oraz średniowieczne ceglane wątki murów. W latach 1975–1976 wykonano konserwację polichromii z k. XIX w. (konserwator Jadwiga Styła). Objęła ona 118 tarcz herbowych miast dawnej Rzeczypospolitej, pieczęcie miast historycznych, godła cechów rzemieślniczych. Pracownia Rzemiosła Artystycznego wykonała rekonstrukcje drewnianych kramów z lat 70. XIX w., z konserwacją zachowanej oryginalnej ciesielskiej galeryjki (konserwację przeprowadził Edward Morek, 1975–1976). Przeprowadzono również badania naukowo-historyczne (kwerendy źródłowe) w związku z prowadzonym remontem 1975–1976 oraz opracowano sprawozdanie z ich przebiegu (Aldona Sudacka, 1982 r.).
- kapitalny remont – z częściową modernizacją wewnątrz – prowadzony etapami w l. 1970–1980. Collegium Kołłątaja (ul. św. Anny 6, wówczas Wydział Prawa i Administracji UJ). Realizacja opierała się na wielobranżowej dokumentacji technicznej opracowywanej sukcesywnie w PKZ w l. 1968–1970. W ramach kompleksowych robót obejmujących również dziedziniec przeprowadzono badania archeologiczne (Wiesław Kic, 1972 r.), a także architektoniczne murów ujawnionych w wykopie na dziedzińcu (Maria Bicz, 1980 r.). W 1980 r. poddano konserwacji malowidła ścienne z XIX w. w dwu pomieszczeniach na piętrze (Elżbieta Cozaś).
- W latach 1972–1979 – pod kierunkiem prof. W. Zina przeprowadzono kompleksowy remont kapitalny kościoła Najświętszego Salwatora m.in. z wymianą pokrycia dachu. Była to kontynuacja prac rozpoczętych w 2 poł. lat 60. (wzmocnienie fundamentów i filarów, wykonanie ogrodzenia i wzmocnienie skarpy od strony ulicy Królowej Jadwigi przez zastosowanie muru oporowego). W 2 poł. lat 70. i w l. 80. przeprowadzono również konserwację polichromii (XIV–XVI w.) w prezbiterium (dokumentację historyczną oprac-

wała Helena Małkiewicz z Instytutu Hist. Sztuki UJ; kons. Aleksandra Bogdanowska, Hanna Merstalinger, Ewa Pilitowska). Poddano też konserwacji trzy obrazy o tematyce religijnej z XVII w. (Elżbieta Staszyńska, 1979, 1981; Hanna Merstalinger, 1980 r.), a także cztery rzeźby z XVII w. kons. H. Merstalinger, 1980 r.). W 1978 r. zakonserwowano również organy z XIX w.

- W pierwszej połowie lat 70. ważnym zadaniem budowlano-konserwatorskim był generalny remont Collegium Minus (ul. Gołębia 11), mieszczący obecnie Instytut Archeologii UJ. Przeprowadzono go w oparciu o pełnobraźową dokumentację opracowaną w latach 1968–1969 przez Pracownię Projektową PKZ (Tadeusz Sikora, Gabriela Faryaszewska i zespoły branżowe). W ramach remontu usunięto nadbudowane III piętro i wyeksponowano neogotycki fryz podokopowy; rekonstrukcji dachu dokonano wg stanu z końca XIX w. Zaadaptowano również wnętrza na potrzeby zakładu naukowego.
- W latach 70. i 80. zastosowano nowatorską metodę pali „Mega” przy wzmocnieniu filarów pod kopułą kościoła św. Piotra i Pawła.
- W latach 1975–1981 miał miejsce remont konserwatorski hełmu wieży hejnałowej kościoła Mariackiego. Przeprowadzono go w oparciu o dokumentację techniczną PKZ opracowaną w 1975 r. (Proj. arch. Marek Cempla; proj. konstr. Kazimierz Binek; inst. elektr. Adam Wójcik; ins.sanit. Mieczysław Senderski). Badania naukowe objęły: dokumentację historyczną (na zlecenie PKZ oprac. Jan Dreścik, 1977 r.); opis architektoniczny, historię budowy i remontów (opracowanie jw. 1982); dokumentację konserwatorską powykonawczą (oprac. jw., 1982). Wykonano również dokumentację fotograficzną rusztowań dla hełmu oraz jego zewnętrznych uszkodzeń (opracowanie Janusz Florek, 1978 r.).
- W latach 1980–82 wykonano częściowy remont konserwatorski kościoła św. Idziego obejmujący elewacje, a także wymianę pokrycia dachowego z założeniem instalacji odgromowej. Typowanie robót opracowała Pracownia Projektowa PKZ (inż. arch. Józef Ptak, 1980). Podczas remontu przeprowadzono – w ramach nadzoru konserwatorskiego – badania architektoniczne elewacji (inż. arch. Aleksander Filipowicz) obejmujące rejestrację zabytkowej kamieniarki. Kamieniarka ta (obramienia okienne, gzymsy, szkarpy) poddana została konserwacji w 1982 r. (konserwacja: konserwator Barbara Obtulowicz-Kuś).
- W l. 1984–1986 generalny remont konserwatorski objął drewnianą kaplicę św. Małgorzaty i Judyty, zw. Gontyną, na Wzgórzu bł. Bronisławy. Konserwacji poddano budowlę oraz uporządkowano jej najbliższe otoczenie. Celem remontu była nie tylko rewaloryzacja obiektu, ale również przywrócenie mu czynnej funkcji liturgicznej. Od lat 60. składowano tu wyposażenie z remontowanych w tym czasie kościołów św. Wojciecha i pobliskiego Najświętszego Salwatora. W ramach nowej aranżacji wnętrza PKZ zinventaryzowały wszystkie elementy składowanego wystroju (Pracownia Konserwacji Mebli,

K. Czepiel). Dziś siedemnastowieczne ołtarze stanowią wyposażenie kaplicy (główny z kościoła Najświętszego Salwatora), dwa boczne z kościoła św. Wojciecha. Prace konserwatorskie poprzedziło wykonanie dokumentacji naukowo-konserwatorskiej (Aldona Sudacka, 1980 r.).

- W latach 1980–82 kompleksowy, generalny remont objął Dom Towarzystwa Lekarskiego (ul. Radziwiłłowska 4), jeden z najwybitniejszych zabytków okresu Młodej Polski z pocz. XX w. Remont ten, prowadzony z udziałem pracowni specjalistycznych PKZ, miał na celu rewaloryzację obiektu z przywróceniem wystroju wnętrza stworzonego wg projektów St. Wyspiańskiego z 1904–1905 r. (kolorystyka ścian, stolarki, kamieniarka i metalowa balustrada klatki schodowej, witraże, polichromie). Prace prowadzono w oparciu o bogate materiały ikonograficzne zebrane w studium historycznym obiektu (oprac. Z. Beiersdorf, 1973 r., 1979 r.), potwierdzone m.in. badaniami odkrywkowymi malowanych fryzów podstropowych (konserwator Jacek Radołowicz). Pełnobrańżową dokumentację projektową opracowała Pracownia Projektowa PKZ w l. 1978–1979 (architektoniczny, projekt wyposażenia – M. Czekeruk, Z. Głąb; projekty branżowe: konstrukcyjny, Janusz Florek; elektryczny – M. Jasiński; instalacyjny – M. Senderski). W 1986 r. opracowano również techniczną dokumentację zachowanej w piwnicach zabytkowej kotłowni c.o. z pocz. XX w. (Jacek Gieron, Anna Niessner, Jerzy Kiełkiewicz, Ewa Gałek).

Dział budowlano-konserwatorski miał również udział w prowadzeniu remontów w kamienicach mieszczańskich w historycznym centrum Krakowa. Realizowane były one z reguły na podstawie pełnobrańżowej dokumentacji technicznej opracowanej w Pracowni Projektowej PKZ. Remonty te powiązane były często z konserwacją wystroju architektonicznego i malarskiego ujawnionego w wyniku wcześniej wykonanych badań terenowych. Poddawane remontom konserwatorskim domy posiadały w większości również dokumentacje historyczne.

Z ponad kilkuset obiektów – oprócz wym. wyżej, w których PKZ przeprowadziły remonty konserwatorskie – dla przykładu można wymienić prace prowadzone – często w kilku etapach – w kamienicach: przy ul. św. Jana (26, 28), Kanoniczej (1, 4, 6, 10, 11), Mikołajskiej (nr 2, 3, 4, 6, 10, 12, 14, 16).

Przedstawiony wyżej wybór zabytków architektury mieszczańskiej objętych pracami budowlano-konserwatorskimi PKZ nie wyczerpuje oczywiście długiej listy obejmującej (do 1986 r.) ponad sto obiektów. Podkreślić należy, że prace prowadzone były z reguły – od 2 poł. lat 60. – w oparciu o wielobrańżową dokumentację projektową opracowaną w PKZ. Cechą charakterystyczną było również prowadzenie prac w sposób kompleksowy, tj. przy uwzględnieniu działalności badawczej i konserwatorskiej pracowni specjalistycznych PKZ.

Z prac budowlano-konserwatorskich prowadzonych w latach 70. i 80. przykładowo wymienić również należy częściowe remonty prowadzone w Collegium Broscianum (ul. Grodzka 42), w Collegium Iuridicum (ul. Grodzka 53)

z adaptacją obiektu na Instytut Historii Sztuki UJ, w Collegium Nowodworskiego (ul. św. Anny 12), w pałacu „Pod Krzysztofory” (Rynek Gł. 35), czy kamienicy „Pod św. Anną” (Rynek Gł. 14).

IV. Sesje i Sympozja Naukowe

Bardzo ważną formą działalności o charakterze naukowym były sesje organizowane okazjonalnie przez poszczególne oddziały PKZ, w tym również przez pracownie specjalistyczne oddziału krakowskiego. Materiały z tych spotkań były z reguły publikowane przez Ośrodek Informacji Konserwatorskiej PKZ, a także odnotowywane m.in. w *Ochronie Zabytków*.

W latach 1960.–1980. krakowski Oddział PKZ był organizatorem lub współorganizatorem kilkunastu sesji poświęconych problemom naukowo-badawczym, konserwatorskim i metodologicznym. Udział w nich pracowników naukowych wyższych uczelni poszczególnych specjalności związanych z konserwacją zabytków, a także udział władz konserwatorskich podnosił walor merytoryczny tych spotkań.

I. Znaczny wkład wniosły krakowskie PKZ w Ogólnopolskie Seminarium Metodologiczne poświęcone interdyscyplinarnej, kompleksowej dokumentacji konserwatorskiej. Zostało ono zorganizowane w 1975 r. przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, dr Hannę Pieńkowską. Ze strony krakowskiego Oddziału PKZ wygłoszono szereg referatów na temat studiów i badań historyczno-urbanistycznych, dokumentacji z badań architektonicznych, form i zakresu dokumentacji naukowo-historycznych. Tematem seminarium była również dokumentacja z usługowych badań archeologicznych. W konkluzji stwierdzono, iż wyniki tych wszystkich badań i wypływające z nich wnioski winny rzutować na cykl prac projektowych i wykowawstwa konserwatorskiego.

II. Zespołom zabytkowej zabudowy Krakowa poświęcone zostały trzy sesje:

Dwie sesje dotyczyły zespołu zabudowy ul. Kanoniczej (bloki 37, 38, 39). Pierwsza z nich w 1971 r. zatytułowana „Zagadnienia badawcze i projektowe zespołu ulicy Kanoniczej” była prezentacją wyników badań (historycznych, architektonicznych, badań zapraw i tynków oraz nadzorów archeologicznych) w poszczególnych obiektach (głównie zabudowy frontowych domów) tworzących pierzeje ulicy. Druga sesja miała miejsce w 1978 r. Zaprezentowano na niej zbiorcze opracowania studiów historyczno-urbanistycznych całości zabudowy na pełnej głębokości średniowiecznych działek w układzie bloków. Obie sesje dobrze ilustrują ewolucję metody kompleksowych, interdyscyplinarnych badań konserwatorskich miejskiej zabudowy, wypracowanej przez krakowskie PKZ.

Trzecia sesja poświęcona była problematyce badawczej i konserwatorskiej krakowskiego Kazimierza. Została ona zorganizowana w 1986 r. Zaprezentowa-

no na niej wnioski wynikające ze studium historyczno-urbanistycznego Kazimierza wraz ze Stradomiem, opracowanego w l. 1982–1985.

III. Architektura końca XIX i początku XX w. była tematem sesji zorganizowanej w 1975 r. wspólnie przez krakowski PKZ, Instytut Historii Sztuki UJ oraz Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie. Wygłoszono szereg referatów oraz zorganizowano objazd do kilku miast Dolnego Śląska. Myślą przewodnią obrad było przekonanie o konieczności uwzględniania w planach zagospodarowania przestrzennego miast wartościowych obiektów z wymienionego wyżej okresu, dotąd nieuwzględnianych, usytuowanych z reguły poza obrębem historycznych centrów.

IV. Na sesji zorganizowanej w 1974 r. przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, dr Hannę Pieńkowską oraz krakowski PKZ przedmiotem rozważań były formy i kierunki ochrony architektury regionalnej ziemi krakowskiej. Tematyka sesji wiązała się z pracami projektowymi i budowlano-konserwatorskimi realizowanymi w latach 1968–1975 przez krakowski PKZ przy powstaniu skansenu u stóp zamku Lipowiec (Nadwiślański Park Etnograficzny w Wygieźlowie), przekazanego Muzeum w Chrzanowie.

V. Aktywny był udział krakowskich PKZ w naukowych konferencjach poświęconych wieloaspektowej problematyce konserwatorskiej zabytkowych organów (instrumentu oraz jego prospektu i szafy organowej). Sesje te organizowane były w ramach Dni Muzyki Organowej przez Filharmonię Krakowską i Akademię Muzyczną oraz Pracownię Konserwacji Organów PKZ w Krakowie. Uświetniały je uroczyste koncerty.

Pierwsza konferencja odbyła się w 1972 r. w siedzibie Klubu Dziennikarzy w Krakowie, w „Domu pod Gruszką”. Druga konferencja zorganizowana została w 1973 r. z udziałem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Krakowie w związku z zakończeniem prac przy kompleksowej konserwacji organów z XVII w. w kościele w Orawce (ówczesne woj. nowosądeckie). Organy te były pierwszym obiektem zakonserwowanym przez krakowski PKZ.

Odnosić również należy udział krakowskich PKZ w międzynarodowym sympozjum pt. „Zabytkowe organy”, które odbyło się w Krakowie w kwietniu 1978 r. w siedzibie Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych. Sympozjum to zbiegło się z zakończeniem konserwacji pozytywu z XVII w. z kościoła św. Katarzyny na krakowskim Kazimierzu.

VI. Pracownia Konserwacji Dziej Sztuki przy krakowskim Oddziale PKZ zorganizowała cztery sesje:

- Pierwsza z nich miała miejsce w listopadzie 1972 r. Poświęcona była konserwacji drewnianego wystroju plastycznego w kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie, na przykładzie barokowego nagrobka rodziny Branickich. Wzięło w niej udział kilkudziesięciu konserwatorów dzieł sztuki z całej Polski;

- W listopadzie 1975 r. odbyło się spotkanie, którego tematem była konserwacja drewna polichromowanego. Wygłoszono osiem referatów, które wywołały ożywioną dyskusję. W drugim dniu obrad odbył się objazd po Podhalu, podczas którego zapoznano się z pracami wykonanymi przez Pracownię w szeregu zabytkowych obiektów.
- W październiku 1974 r. miało miejsce sympozjum na temat konserwacji drewnianych obiektów zabytkowych.
- W listopadzie 1980 r. odbyła się środowiskowa konferencja „Programy konserwatorskie (w teorii i praktyce)”.

VII. Dorobek konserwatorów dzieł sztuki pracujących w krakowskiej Pracowni Konserwacji Dzieł sztuki został m.in. zaprezentowany na wystawie zatytułowanej „Dzieło sztuki w konserwacji”. Odbyła się ona w Krakowie w 1976 r. w Biurze Wystaw Artystycznych z okazji 30-lecia Sekcji Konserwacji Krakowskiego Okręgu Związku Polskich Artystów Plastyków.

Sześć lat wcześniej we wrześniu 1970 r. w sali Muzeum Historycznego Miasta Krakowa (przy ul. Franciszkańskiej) zorganizowano wystawę pt. „Wystawa obiektów konserwatorskich Pracowni Konserwacji Zabytków w Krakowie”.

VIII. Problematyce usługowych badań archeologicznych poświęcono dwie sesje zorganizowane przez Pracownię Archeologiczno-Konserwatorską.

W 1978 r. Pracownia zaprezentowała własny dorobek badawczy w obiektach architektonicznych, którego efektem było opracowanie wytycznych do dalszego postępowania konserwatorskiego (projektowego, czy realizacyjnego, a nawet sposobu użytkowania obiektu).

W 1979 r. w Domu Polonii na Rynku Gł. Pracownia zorganizowała sympozjum na temat „Archeologia w badaniach miejskich zespołów zabytkowych na ziemiach polskich”. Udział w nim wzięli pracownicy naukowcy różnych jednostek archeologicznych i przedstawiciele współpracujących dyscyplin badawczych (historycznych, architektonicznych). Na przykładzie badań w Krakowie (rejon Okołu, Sukiennic), fortyfikacji zamku w Wiśniczu Nowym i in. podkreślono konieczność prowadzenia kompleksowych, interdyscyplinarnych badań naukowych i terenowych, których wyniki winny stanowić podstawę do sformułowania wniosków konserwatorskich do dalszych prac.

IX. W latach 80. Pracownia Dokumentacji Naukowej i Ewidencji Konserwatorskiej wzięła udział w dwu spotkaniach, których tematem była problematyka ewidencji i ochrony zabudowy regionalnej:

- W kwietniu 1980 r. Pracownia Dokumentacji Etnograficznej Oddziału w Kielcach zorganizowała sympozjum, na którym krakowska Pracownia przedstawiła problemy rewaloryzacji wsi, a także formy i metodę opracowania studiów konserwatorskich na przykładzie podhalańskiego Falsztyna;
- W czerwcu 1982 r. krakowska Pracownia zaprezentowała własny dorobek naukowo-badawczy na Ogólnopolskim Seminarium Konserwatorskim zaty.

„Ochrona krajobrazu kulturowego”. Zorganizowane ono zostało w zamku w Niedzicy nad Zalewem Czorszyńskim u stóp Pienin. Wybór miejsca na seminarium ściśle korespondował z tematem obrad.

X. Inny przykład naukowo-konserwatorskiej działalności krakowskich PKZ stanowiło np. sympozjum polsko-algierskie, które odbyło się w ramach tzw. misji konserwatorskich w czerwcu 1985 r. na uniwersytecie w Konstantynie. Jego organizatorem były PKZ oraz Instytut Architektury, Urbanistyki i Budownictwa na tymże uniwersytecie. Dwudniowe spotkanie, na którym referaty wygłosili pracownicy merytoryczni krakowskich PKZ pracujący w Algierii, miało charakter szkoleniowy dla kadry dydaktycznej i studentów zainteresowanych problematyką konserwacji zabytków.

Zakończenie

Na zakończenie autorka pragnie wyraźnie podkreślić, iż przedstawiona w ogólnych zarysach wieloaspektowa działalność krakowskich PKZ w okresie ich czterdziestoletniego funkcjonowania (1951–1991) ogranicza się wyłącznie do najważniejszych prac prowadzonych na terenie naszego miasta i jego najbliższych okolic.

Przy opracowaniu korzystałam ze „Spisu Dokumentacji” i „Prac Konserwatorskich prowadzonych w Krakowie do 1986 r.”, pomijających ostatnie pięć lat funkcjonowania Oddziału (publ. Ośrodek Informacji Konserwatorskiej, Warszawa 1989). Pomocne były również publikacje wydawane okazjonalnie m.in. na dwudziestopięciolecie Oddziału PKZ w Krakowie (1977), czy trzydziestopięciolecie Przedsiębiorstwa (1989), a także materiały konserwatorskie z sesji i sympozjów organizowanych przez krakowski Oddział PKZ. Źródłem informacji były również wyniki kwerendy przeprowadzonej w dawnym Archiwum PKZ, będącym w trakcie porządkowania. Ograniczyło to możliwości poszukiwań oraz weryfikacji opublikowanych materiałów.

Nieocenioną pomocą okazały się informacje uzyskane od dawnych koleżanek i kolegów z różnych pracowni specjalistycznych oraz administracji, którym autorka składa najserdeczniejsze podziękowania. Wiadomości te dotyczyły bowiem zakresu prac, czasu ich prowadzenia i osób w nie zaangażowanych, a także organizacyjnej struktury krakowskich PKZ.

W trakcie pisania autorka stanęła przed bardzo trudnym problemem dokonania wyboru obiektów z terenu Krakowa, będących przedmiotem wieloaspektowych działań konserwatorskich PKZ w naszym mieście. Również w tej kwestii pomocą służyli dawni pracownicy.

Autorka ma świadomość, że w prezentowanym tekście mogą wystąpić pewne nieścisłości. Jest to związane z trudnościami w uzyskaniu pełnych i ścisłych informacji po dwunastu latach, jakie minęły od przekształcenia Oddziału w pracowniczą Spółkę Akcyjną, postawioną pięć lat temu w stan upadłości.

PRZEDSIĘBIORSTWO REWALORYZACJI ZABYTKÓW W KRAKOWIE S.A.

Historia Przedsiębiorstwa Rewaloryzacji Zabytków w Krakowie Spółka Akcyjna z siedzibą przy ulicy Adama Vetulaniego 1A datuje się od 2 maja 1949 r., kiedy to uchwałą Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie założono Miejskie Przedsiębiorstwo Budowlane, z siedzibą przy ulicy Kościuszki w Krakowie. W 1955 r. MPB podzielono na Miejskie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane Nr 1 i Nr 2, zaś w 1961 roku z MPRB Nr 1 wyłonione zostało Miejskie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane Nr 3.

1 kwietnia 1976 r. ówczesny prezydent Miasta Krakowa Jerzy Pękała połączył MPRB 1 i MPRB 3, nadając przedsiębiorstwu obecną nazwę – Przedsiębiorstwo Rewaloryzacji Zabytków w Krakowie. Wiązało się to z podjętą w dniu 2 sierpnia 1976 r. przez Radę Ministrów uchwałą w sprawie ochrony zespołów zabytkowych Krakowa. Utworzonemu w wyniku tego połączenia przedsiębiorstwu nadano wysoką rangę jednego z dwóch głównych wykonawców (obok PKZ) odnowy zespołów zabytkowych Krakowa, którą to rangą przedsiębiorstwo cieszy się do dziś, będąc – mimo dużej konkurencji, jaka występuje obecnie na rynku budowlanym – największym w Polsce wykonawcą w zakresie odnowy zabytków.

W 54-letnim okresie swego istnienia Przedsiębiorstwo prowadziło prace w ponad 1700 obiektach zabytkowych, użyteczności publicznej, mieszkalnych i innych na terenie Krakowa, w kraju i za granicą.

Początki prac przy odnowie Krakowa były bardzo trudne, należy to odnieść przede wszystkim do okresu 1949–1955. Przedsiębiorstwo posiadało w tym czasie niewielką ilość wykwalifikowanej kadry, wchłanianej przez priorytetowe w tym czasie budowy Nowej Huty i Kombinat Metalurgicznego. Dysponowało małymi możliwościami zakupu materiałów budowlanych, które w tym czasie były limitowane, nie posiadało warsztatów produkcji pomocniczej, magazynów i garaży. Mimo tych trudności przedsiębiorstwo rozwijało się, osiągając na początku lat osiemdziesiątych potencjał blisko 1000 pracowników.

W pierwszym dziesięcioleciu wykonywane były pilne prace zabezpieczające w obrębie pierwszej obwodnicy, dla powstrzymania postępujących procesów destrukcyjnych zagrażających całym budynkom lub ich częściom. W następ-

nych latach przedsiębiorstwo wkroczyło w fazę wykonywania remontów kapitalnych budynków. Zapewniało to użytkownikom i mieszkańcom współczesne standardy korzystania z lokali. Dostosowywano również budynki do pełnienia funkcji centrum administracyjnego, handlowego i usługowego. Wiele obiektów w tym czasie nie posiadało kanalizacji, gazu, a nawet elektryczności.

W okresie pierwszego dwudziestolecia wyremontowano całkowicie lub częściowo ok. 600 budynków. Najbardziej znaczące prace rewaloryzacyjne w tym okresie to przeprowadzony w latach 1955–1959 remont generalny Sukiennic. Wymieniono wówczas zniszczone stropy drewniane, a także drewnianą konstrukcję dachu, wykonano podłogowy system centralnego ogrzewania i wprowadzono urządzenia klimatyzacyjne. W tym okresie odnawiane były również takie obiekty jak Ratusz Kazimierzowski przy Placu Wolnica, Pałac Krzysztofora w Rynku Głównym, Pałac Czarnkowskich przy ulicy Straszewskiego, Pałac Wielopolskich przy Placu Wszystkich Świętych, Komenda Straży Pożarnej przy ulicy Westerplatte i szereg innych.

W latach 1965–1976 prowadzono kompleksowy remont zespołu budynków z XIV–XVII w., zawarty między ulicami Mikołajską, św. Krzyża, Sienną i Małym Rynkiem. Wymieniono zniszczone stropy, konstrukcje dachowe, wprowadzono nowe instalacje wodno-kanalizacyjne, gazu i elektryki. W trakcie tych prac dokonano cennych odkryć. Część pomieszczeń mieszkalnych zamieniono na lokale użytkowe, między innymi dla Archiwum Państwowego przy ulicy Siennej, Klubu Prasy i Książki, Miodosytni, kawiarni i księgarni przy Małym Rynku. Tendencje te po powstaniu Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa uległy korekcie, gdyż spostrzeżono, że Stare Miasto w godzinach popołudniowych pustoszało wskutek ograniczenia funkcji mieszkaniowej.

W 1976 roku potencjał przedsiębiorstwa ulega znacznemu zwiększeniu. Mimo tego potrzeby są jeszcze większe. Równocześnie rośnie zapotrzebowanie na materiały budowlane, których występuje znaczny deficyt na rynku. W roku 1978 utworzono Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa, który zaczyna udzielać przedsiębiorstwu nieocenionej pomocy. Członkowie komitetu będący przedstawicielami różnych branż z całego kraju, organizują dodatkowe dostawy materiałów poza obowiązującymi wówczas przydziałami. Również udzielana jest pomoc w organizowaniu brygad spoza Krakowa do prac pomocniczych. Najczęściej były to dary dla Krakowa. Dzięki temu w tym okresie przedsiębiorstwo mogło prowadzić równocześnie prace w ponad 50 obiektach zabytkowych. W przedsiębiorstwie powstają: pracownia projektowa, pracownie konserwacji drewna, polichromii i kamienia. Działalność PRZ objęła w tym czasie wszystkie zespoły zabytkowe Krakowa, poza ulicą Kanoniczą, gdzie działały PKZ.

W tym czasie przedsiębiorstwo wyremontowało w sposób kompleksowy wiele budynków położonych przy Drodze Królewskiej, jak np. Hotel „Pod Różą” przy ulicy Floriańskiej 14 (oddany w 1980 r.), Dom Filatelisty, przy ulicy Floriańskiej 11 (1978 r.), Polską Izbę Handlu Zagranicznego przy ulicy Floriań-

skiej 3 (1984 r.), Kamienicę Zutlerowską (Muzeum Farmacji) przy ulicy Floriańskiej 25 (1987 r.), Pałac Kmitów przy ulicy Floriańskiej 13 (1988 r.), kamienicę Krajowej Agencji Wydawniczej przy ulicy Floriańskiej 33 (1985 r.), siedzibę SARP przy ulicy Floriańskiej 39 (1985 r.), dom mody przy ulicy Grodzkiej 1 i 13 (1982 r.), kamienicę przy ulicy Grodzkiej 5 (1989 r.), kamienicę będącą obecnie siedzibą Banku Przemysłowo-Handlowego przy ulicy Grodzkiej 44 (1989 r.), restaurację „Wierzynek” – kamienice w Rynku Głównym 15 i 16 (1980 r.), kamienicę Hetmańską w Rynku Głównym 17 (1986 r.), budynek Teatru Starego im. Heleny Modrzejewskiej przy ul. Jagiellońskiej, kamienicę Amadejowską w Rynku Głównym 18 (1986 r.), Pałac Potockich w Rynku Głównym 20 (1986 r.). W kamienicy przy ulicy Brackiej 4 (oddanej w 1985 r.) znalazł między innymi swą siedzibę Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa, a także Zarząd Oddziału Towarzystwa Polsko-Francuskiego oraz sale wystawowe Akademii Sztuk Pięknych i Teatru STU.

W 1988 r. zakończony został remont kompleksowy zespołu kamienic objętych ulicami św. Tomasza, św. Jana i Sławkowską, w skład którego weszły Hotel Saski, kino Apollo. W Przegorzałach przeprowadzono kompleksowy remont willi Szyszko-Bohusza oraz budynku recepcyjnego dla Ośrodka Polonijnego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wyremontowano także w tym czasie wiele kamienic Kazimierza.

W tym okresie przedsiębiorstwo zatrudniało blisko 1000 pracowników.

Zmiany ustrojowe i ekonomiczne w latach 1989–1991 spowodowały poważne ograniczenie środków inwestycyjnych i tym samym zmniejszył się znacznie popyt na prace przy odnowie zabytków, a równocześnie szereg pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwie usamodzielniało się, zakładając własne firmy, dziś konkurujące z PRZ. Stan załogi uległ zmniejszeniu do około 200 pracowników. Restrukturyzacja zatrudnienia i zmniejszenie kosztów działalności pozwoliły w tym trudnym okresie na utrzymanie się przedsiębiorstwa na rynku.

W 1992 Rada Pracownicza podjęła uchwałę o prywatyzacji Przedsiębiorstwa Rewaloryzacji Zabytków i przekształceniu przedsiębiorstwa w spółkę pracowników. Aktem notarialnym z 26 lutego 1992 r. powstała Fundacja, której celem statutowym było wspieranie inicjatywy załogi w zakresie akcjonariatu pracowniczego i innych form udziału pracowników w przekształceniach własnościowych. Cel ten został zrealizowany.

Aktem notarialnym w dniu 10 października 1994 r. pracownicy powołali spółkę pracowników pod nazwą Przedsiębiorstwo Rewaloryzacji Zabytków PRZ w Krakowie – Spółka z o.o. w celu kontynuowania dotychczasowej działalności przedsiębiorstwa państwowego.

W dniu 3 lipca 1996 r. została zarejestrowana przez Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie, Wydział VI Gospodarczy-Rejestrowy, Spółka Akcyjna pod firmą Przedsiębiorstwo Rewaloryzacji Zabytków w Krakowie Spółka Akcyjna powstała w wyniku przekształcenia ze Spółki z o.o., a 11 września tegoż roku Spółka Akcyjna nabyła w drodze przetargu od Skarbu

Państwa w trybie ustawy o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55 ust. 1 kc zlikwidowanego uprzednio przedsiębiorstwa państwowego.

W latach 90. ważniejsze remonty to: Hotel Francuski przy ulicy Pijarskiej 13, Hotel Elektor przy ulicy Szpitalnej 28, prace w Teatrze im. Juliusza Słowackiego przy Placu św. Ducha, Muzeum Wnętrz Mieszczkańskich przy Placu Mariackim 3, Centrum Handlowe Fundacji Nissenbaumów przy ulicy Szerokiej 39, prace remontowe na Wawelu, unikatowe zabezpieczenie górotworu i remont Klasztoru oo. Franciszkanów – Reformatów w Wieliczce, odbudowa „Wielkiej Ruiny” zachodniego skrzydła Klasztoru oo. Benedyktynów w Tyńcu, prace adaptacyjne w Pałacu Królewskim w Łobzowie na siedzibę Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, remont kamienicy w Rynku Głównym 19, remont „Hotelu Pod Kazimierzem” w Ojcowie, Ratusza d. Miasta Podgórze, Ratusza w Rynku Głównym (nagroda „Modernizacja Roku 1998” w kategorii elewacje), budynku Uniwersytetu Jagiellońskiego przy ulicy Józefa 19, Szybu Daniłowicza w Kopalni Soli w Wieliczce

Potencjał firmy przekraczający możliwości pozyskania zleceń w Krakowie oraz znacznie korzystniejszy poziom cen w Warszawie powoduje, że przedsiębiorstwo podejmuje się kilku realizacji na terenie stolicy. Jest to modernizacja budynku przy Al. Szucha 2/4 dla potrzeb Urzędu Rady Ministrów (siedziba Urzędu Zamówień Publicznych), adaptacja obiektu przemysłowego wraz dobudową przy ulicy Podchorążych 75/77 na obiekt apartamentowo-mieszkalny, rewaloryzacja Pałacu Karnickich przy Al. Ujazdowskich 39, która została wyróżniona w 1999 r. nagrodą Generalnego Konserwatora Zabytków „Za najlepiej odrestaurowany i utrzymany obiekt zabytkowy”.

Także podjęty w 1999 r. kierunek prowadzenia działalności deweloperskiej okazał się korzystny i jego kontynuacja zabezpiecza w znacznym stopniu obłożenie portfela zleceń. Działalność ta w ostatnich latach została ukierunkowana na pozyskiwanie pod dalsze realizacje bardziej atrakcyjnych terenów. Dzięki tym nowym zadaniom PRZ w 2001 r. zostaje zaliczone do Klubu Gazel Biznesu – grona najbardziej dynamicznie rozwijających się firm.

W ostatnich latach ważniejsze realizacje obiektów zabytkowych to prace wykończeniowe w oficynie Willi Decjusza, adaptacja trzech budynków przy ul. św. Tomasza 43 na siedzibę Akademii Muzycznej, remont budynku Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej przy ulicy Rajskiej 1, budynku MPWiK przy ulicy Senatorskiej 1, kamienica przy ulicy Karmelickiej 68, której remont sfinansowało przedsiębiorstwo dzięki pożyczce zwrotnej Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, Collegium Witkowskiego UJ przy ulicy Gołębiej 13, wraz z salą audytoryjną im ks. Józefa Tischnera, Muzeum im. Fischera w Bochni, klinika Akademii Medycznej przy ulicy Kopernika 17, remonty dachów z wymianą pokrycia Pałacu Larischa przy Placu Wszystkich Świętych 6, Akademii Rolniczej przy Alei Słowackiego 21, Kaplicy w KSN w Kobierzynie, kościoła ss. Dominikanek przy ulicy Mikołajskiej 21, budynku Kasy Chorych przy ulicy

Józefa 21, Instytutu Farmakologii PAN przy ulicy Radzikowskiego 156, Szybu Kingi w Wieliczce, Bramy Floriańskiej, Baszty Pasamoników i murów średnio-wiecznych, zespołu budynków nr 7 na Wawelu.

Kontynuowany jest remont Pałacu Królewskiego na Łobzowie, przy ulicy Podchorążych 1, gdzie przekazaną dotychczas część użytkuje Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej i gdzie znalazła miejsce tymczasowa siedziba Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W toku są prace związane z odnową kamienicy przy ulicy Kanoniczej 24, docelowej siedziby Konserwatora.

Inne ważniejsze prace w toku to rewaloryzacja Pałacu Biskupa Ciołka przy ulicy Kanoniczej 17, remont dachu kościoła św. Katarzyny przy ulicy Augustiańskiej, oraz szereg obiektów budownictwa współczesnego

Przedsiębiorstwo prowadziło również prace poza granicami kraju. Do ważniejszych należą: remont kompleksowy zamku Zbrasław koło Pragi z przeznaczeniem na Rządowy Ośrodek Receptyjny, remonty i prace sztukatorskie w Filharmonii Wileńskiej na Litwie, prace remontowo-konserwatorskie w podziemiach Rynku w Lipsku przy odtworzeniu starej Hali Targowej oraz rewaloryzacja Zamku Nischwitz koło Lipska w Niemczech i remont kompleksowy dla potrzeb muzeum Zamku Czerwony Kamień koło Bratysławy na Słowacji.

PRZ wznosił także szereg nowych obiektów oraz prowadził remonty obiektów współczesnych: szkół, przychodni, budynków mieszkalnych i techniczno-produkcyjnych. Wśród nich wymienić należy budynki mieszkalne w Krakowie przy ulicy Wietora, Placu na Groblach, ulicy Sołtysowskiej 23A (3 budynki), os. Niepodległości (2 budynki), os. Zawisłe (3 budynki), szkoły: w Podstolicach, Konarach i Rudawie, przedszkole na os. Ruczaj, Hotel „Pan Cogito” przy ulicy Bałuckiego, Centralne Laboratorium i Centralny Magazyn MPWiK przy ulicy Lindego.

Obecnie Przedsiębiorstwo Rewaloryzacji Zabytków w Krakowie w ramach działalności developerskiej realizuje budowę kompleksu mieszkaniowego „Trzy Siostry” w Krakowie na Woli Justowskiej oraz przygotowuje się do realizacji zespołu 6 budynków mieszkalnych w zabudowie szeregowej przy ulicy Kamienniarzkiej.

Po prywatyzacji główne zaplecze przedsiębiorstwa skoncentrowano w bazie przy ulicy Adama Vetulaniego 1 A. Tutaj zlokalizowane są: stale modernizowane stolarnia i warsztat mechaniczny, baza materiałowo-sprzętowa i budynek administracyjny. Przedsiębiorstwo dysponuje transportem technicznym oraz sprzętem budowlanym w pełnym zakresie potrzeb w budownictwie i pracach adaptacyjno-remontowych. Dzierżawiony jest jedynie specjalistyczny sprzęt ciężki. W roku 2002 stolarnia została wyposażona w linię produkcyjną do produkcji eurookien z elektronicznym centrum obróbczym, urządzenie do wygładzania powierzchni obrabianych elementów, prasę hydrauliczną do klejenia i nowoczesny osprzęt. Zmodernizowana została również lakiernia. Poniesione nakłady zaczęły procentować zwiększeniem mocy produkcyjnych, podwoje-

niem wydajności pracy, poprawą jakości produkcji, obniżką kosztów, a także rozszerzeniem produkowanego asortymentu. Stolarska podjęła produkcję euro-okien spełniających wymogi jakościowe, potwierdzone badaniami i aprobatą techniczną; w tym okien z przeznaczeniem do obiektów zabytkowych, jak również kontynuuje produkcję nietypowej stolarki i elementów wyposażenia. Po modernizacji warsztatu ślusarskiego, podjęta została produkcja aluminiowych okien i drzwi, ścianek i elementów elewacyjnych.

Obecnie PRZ Kraków S.A. zatrudnia ponad 300 stałych pracowników oraz dodatkowo ok. 100 pracowników w sezonie budowlanym. Spółką kieruje prezes Zarządu Władysław Dudzik i wiceprezesi: Zbigniew Nieduszyński, Jan Skuciński i Kazimierz Słysz. Prace ogólnobudowlane, rewaloryzacyjne i konserwatorskie pozwoliły na wykształcenie kadry o wysokich kwalifikacjach zawodowych oraz szerokiej wiedzy technicznej i wykonawczej w zakresie odnowy i budownictwa. Kadra charakteryzuje się długoletnim stażem w budownictwie, posiada uprawnienia tak do projektowania, jak i kierowania robotami w specjalnościach: inżyniersko-konstrukcyjnej, architektoniczno-budowlanej, instalacyjnej: sanitarnej, gazu, CO i elektryki, posiada niezbędne kwalifikacje i uprawnienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zezwalające na prowadzenie prac konserwatorskich i budowlano-remontowych.

Przedsiębiorstwo stosuje, w miarę postępu w budownictwie, coraz nowsze technologie szczególnie w zakresie izolacji, ociepleń, lekkich ścianek działowych, stropów podwieszanych, tynków wewnętrznych i zewnętrznych, euro-okien, stolarki PCV i aluminium, adaptacji pomieszczeń poddasza, remontów dachów i stropów, wykładzin ściennych i posadzkowych, instalacji wodnych, kanalizacyjnych oraz ogrzewania (elektryczne podłogowe, ściennie, gazowe i olejowe). W wyniku tego remonty obecnie przeprowadzane są coraz bardziej trwale i wydłużają okres użytkowania budynków.

Prace rewaloryzacyjne prowadzone przez Przedsiębiorstwo Rewaloryzacji Zabytków w Krakowie S.A. należą do najtrudniejszych, tak ze względu na stan wyjściowy remontowanych budynków, jak i na ich wartość zabytkową. Przy odnowie zabytków stosowane są tradycyjne technologie rzemieślnicze gwarantujące przywracanie detali do dawnej świetności.

Zarząd i załoga przedsiębiorstwa pragną kontynuować dotychczasową specjalizację przedsiębiorstwa, jaką jest odnowa zabytków architektury. Powodzenie tego zależy głównie od środków, jakimi Społeczny Komitet Odnowy Zabytków i inwestorzy będą dysponować. Zwiększanie środków na ten cel pozwoli na utrzymanie 54-letniej tradycji firmy i dalszy jej rozwój, co odzwierciedli się w pięknie i trwałości odrestaurowanych obiektów Krakowa.

25 lat Biura Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa (1978–2003)

25-lecie Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa jest okazją do skreślenia kilku uwag o Biurze Komitetu, które wniosło swój skromny wkład w funkcjonowanie, rozwój i uzyskane efekty pracy Komitetu.

Kiedy pod koniec 1978 roku ruch społeczny na rzecz ochrony i odnowy zabytków Krakowa przybrał realny kształt i 12 grudnia 1978 r. na mocy uchwały Sekretariatu Ogólnopolskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu rozpoczął, z dużym oczekiwaniem i nadzieją, działalność Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa, zaistniała potrzeba obsługi tego ogólnopolskiego społecznego gremium liczącego 176 członków i kształtującej się wewnętrznej jego struktury (prezydium, komisje, zespoły). Już w grudniu 1978 r. w lokalu udostępnionym przez Zarząd Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa przy ul. Brackiej 13 na parterze, w trzech pokojach rozpoczęło działalność biuro organizacyjne Komitetu w składzie: Zenon Franik – kierownik biura, Bolesław Dziegiel – sekretarz Komisji Programowania i Wykonawstwa, Roman Kotyrba – sekretarz Komisji Propagandy, Zbigniew Szczur – sekretarz Komisji Inicjatyw Społecznych i od 1 kwietnia 1979 r. Teresa Gawłowska – starszy instruktor. Osoby te, staraniem ówczesnego sekretarza Komitetu – Stefana Markiewicza, podjęły pracę w biurze na zasadzie okresowego oddelegowania przez zakłady pracy i instytucje, w których były zatrudnione.

Dobór osób do biura i pierwsze funkcje pracowników wynikały z zadań Komitetu, koniecznych do podjęcia w pierwszym okresie działalności. Za najważniejsze zadanie Komitet uznał rozpropagowanie w Krakowie, w Polsce i za granicą idei ochrony i odnowy zniszczonej zabytkowej architektury Krakowa i wywołanie przychylnego odzewu dla ratowania skarbów narodowej kultury. Kolejnym zadaniem Komitetu, mającym wpływ na pracę biura, było dotarcie do wszystkich środowisk i rejonów w kraju i do organizacji polonijnych z apelem o pomoc finansową, materiałową, sprzętową, a także w zakresie wykonawstwa i zorganizowanie odbioru tej pomocy. I wreszcie najważniejszym zadaniem Komitetu było przystąpienie do prac remontowo-konserwatorskich w wybranych obiektach zabytkowych, według programu opracowanego przez władze miasta we współpracy z Komitetem.

Do 1989 roku w systemie nakazowo-rozdzielczym pracownicy biura nie tyl-

ko ślali prośby i apele o dary, rejestrowali ich wpływ czy też przekazywali w różnych wersjach należne podziękowania, oni też, wspólnie z członkami Komitetu i osobami wspierającymi ten proces docierali do decydentów, załatwiali, organizowali różne formy pozyskiwania środków pieniężnych w kraju i za granicą, zdobywali krajowe i zagraniczne materiały, narzędzia i urządzenia techniczne, lokowali w magazynach Zarządu Rewaloryzacji, PKZ i PRZ oraz organizowali społeczną kontrolę wykorzystania tych darów. Działalność Komitetu i proces odnowy zabytków Krakowa nabierały tempa, ilość pracowników w biurze okazała się niewystarczająca, a ich oddelegowanie krótkotrwałe.

Z dniem 1 sierpnia 1979 r. Zenona Franika – kierownika biura zastąpił z tytułem dyrektora – Zdzisław Knapik, także jeszcze na zasadzie oddelegowania. Od 1 stycznia 1980 r. sytuacja biura wyraźnie poprawiła się. Organ powołujący Komitet – Sekretariat OK FJN zdecydował zatrudnić siedmiu pracowników biura na umowę o pracę na czas nieokreślony. Dotyczyło to: Zdzisława Knapika – dyrektora, Zbigniewa Szczura, Romana Kotyrby, Bolesława Dziegla, Antoniego Ruska, Józefa Nazarewicza jako sekretarzy i Teresy Gawłowskiej – na stanowisku starszego instruktora. Od 1 stycznia 1981 r. do pracy w biurze na stanowisko sekretarza komisji została przyjęta Krystyna Łaciak, a od 1 września 1983 r. sekretarzem komisji został Marek Siwec. Sytuacja pracowników biura nadal nie była stabilna. Po rozwiązaniu FJN w 1983 r. obowiązki pracodawcy przejęła Komisja Likwidacyjna FJN, a potem Rada Krajowa Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego. W połowie 1984 roku do pracowników biura uśmiechnął się los. Finansowania biura Komitetu na zasadzie wyodrębnionego zadania budżetowego podjęła się Kancelaria Rady Państwa. Jest w tym duża zasługa Jerzego Breitkopfa, ówczesnego szefa Kancelarii i Tadeusza Kociszewskiego – dyrektora Biura Finansowego Kancelarii, oczywiście przy akceptacji prof. Henryka Jabłońskiego – przewodniczącego Rady Państwa i przewodniczącego Komitetu. Było to bardzo perspektywiczne i korzystne dla Komitetu i pracowników biura rozwiązanie, które znalazło później potwierdzenie w Ustawie o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa. Wymagania Kancelarii Rady Państwa sprawiły, iż Prezydium Komitetu uchwałą z dnia 8 listopada 1984 r. przyjęło regulamin biura, precyzyjnie określający zadania, organizację pracy i gospodarkę finansową biura. Nadal najważniejszym zadaniem biura było zapewnienie obsługi administracyjnej i organizacyjno-technicznej Komitetu, jego Prezydium i komisji problemowych. Każdy z pracowników miał ściśle określony zakres czynności, uprawnień i odpowiedzialności.

Rok 1985 przyniósł zasadnicze rozstrzygnięcia w zakresie statusu Komitetu i także pracowników biura. 18 kwietnia 1985 r. Sejm uchwalił Ustawę o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa, tworząc prawne i ekonomiczne podstawy realizacji procesu odnowy zabytków Krakowa. Ustawodawca określił cele i źródła tworzenia Narodowego Funduszu oraz dysponowanie nim powierzył Komitetowi. Radzie Państwa nadał uprawnienia do powoływania składu osobowego Komitetu, dokonał też w ustawie zapisu, iż obsługę organiza-

cyjną Komitetu sprawuje biuro finansowane z budżetu Kancelarii Rady Państwa. Zatem od 1985 r. biuro funkcjonuje jako wydzielona jednostka budżetowa Kancelarii Rady Państwa, a pracownicy zatrudnieni są w oparciu o zasady obowiązujące pracowników państwowych.

Od 1 kwietnia 1985 roku obowiązki dyrektora biura objął Tadeusz Prokopiuk, pełniący tę funkcję nadal. 17 czerwca 1985 r. Rada Państwa powołała nowy skład Komitetu na czele z prof. Henrykiem Jabłońskim. Komitet na zebraniu 5 lipca 1985 r. przyjął „Założenia programu rewaloryzacji zabytków Krakowa na lata 1986–1995” oraz kierunki działalności Komitetu i regulamin NFRZK. Od 1 maja 1986 r. biuro, dzięki staraniom Tadeusza Salwy – prezydenta m. Krakowa i Apolinarego Kozuba – przewodniczącego Rady Narodowej m. Krakowa i sekretarza SKOZK, otrzymało nową siedzibę w odnowionym obiekcie przy ul. Brackiej 4 na pierwszym piętrze. W tym czasie Kancelaria Rady Państwa zwiększyła zatrudnienie w biurze do 12 pracowników (7 merytorycznych i 5 obsługi). W ten sposób władze miasta i Kancelaria Rady Państwa stworzyły doskonałe warunki do zwiększania aktywności Komitetu i uzyskania postępu w odnowie zabytków.

Po krótkim okresie niepewności na przełomie 1989/1990 co do losów Komitetu i biura, prezydent RP – Wojciech Jaruzelski – zarządzeniem nr 3/90 z 14 lutego 1990 r. powołał nowy 123-osobowy skład Komitetu na czele ze Stanisławem Lemem, urzędującym zastępcą – Bogusławem Krasnowolskim i sekretarzem – Jerzym Breitkopfem. Komitet szybko dostosował się do nowych warunków społeczno-ekonomicznych, dokonał koniecznych zmian w swojej działalności i w organizacji procesu rewaloryzacji zabytków, wynikających z reformowania gospodarki i zapewniających większą efektywność pracy wszystkich uczestników procesu odnowy zabytków. Zmiany w strukturach własnościowych wielu obiektów zabytkowych, zmiany w dysponowaniu tymi obiektami, a także potrzeba bardziej efektywnego wykorzystania, posiadanych środków sprawiły, że wzrosła rola Komitetu w dysponowaniu środkami Narodowego Funduszu, w społecznej kontroli jego wykorzystania, a także w programowaniu i realizacji prac konserwatorskich. Komitet uznał, że środki Narodowego Funduszu muszą stymulować odnowę zabytków i być przeznaczone w pierwszej kolejności na obiekty zabytkowe najwyższej rangi, a także przekazywane tym inwestorom, którzy zapewnią największą efektywność ich wykorzystania (czas, koszty, jakość wykonawstwa). Okolicznością sprzyjającą kontynuacji działalności Komitetu i funkcjonowaniu biura było przejęcie przez Prezydenta RP i jego Kancelarię uprawnień Rady Państwa wynikających z Ustawy z 18 kwietnia 1985 r. o NFRZK.

Rozpoczęła się kadencyjność w działalności Komitetu powiązana z kadencją prezydenta RP. Prezydent stał się opiekunem działań Komitetu i całego procesu odnowy zabytków Krakowa, a jego Kancelaria przejęła na siebie obowiązek finansowania i nadzoru pracy biura. W 1990 roku Biuro SKOZK stało się terenową komórką Kancelarii Prezydenta RP., a pracownicy biura otrzymali status

pracowników Kancelarii. W ten sposób zostały uporządkowane sprawy pracownicze biura. Wówczas w biurze pracowali: Tadeusz Prokopiuk – dyrektor, Krystyna Łaciak, Teresa Gawłowska, Jolanta Dżugan-Bart, Jolanta Malenda, Antoni Rusek, Anna Klasa-Kwiatkowska, Ewa Ryszkowska. Tuż przed rokiem 1990 odeszli z biura, zakładając własne firmy, dwaj doświadczeni pracownicy: Zbigniew Szczur i Roman Kotyrba. Natomiast po 1990 roku dwoje pracowników zdołało dorobić się w biurze emerytury: Antoni Rusek i Jolanta Malenda. W 1990 roku biuro opuściło lokal przy ul. Brackiej 4 z uwagi na zbyt wysoki czynsz po sprywatyzowaniu kamienicy i powróciło pod skrzydła ZRZZK, najpierw na Bracką 15, a później na Bracką 13, gdzie znajduje się obecnie.

Ważnym wydarzeniem mającym wpływ na dalsze funkcjonowanie Komitetu i biura było powołanie przez prezydenta RP – Lecha Wałęsę zarządzeniem nr 4/91 z dnia 13 maja 1991 r. prof. Tadeusza Chrzanowskiego na przewodniczącego Komitetu. Prof. Tadeusz Chrzanowski, człowiek o optymistycznym nastawieniu do życia, o wielkim autorytecie, zwłaszcza w środowisku historyków sztuki i konserwatorów, posiadający umiejętność przewodzenia i zjednywania ludzi do wspólnych działań oraz łagodzenia różnych sporów, wprowadził do pracy Komitetu wiele ładu i spokoju a zarazem ożywienia, wręcz dynamiki. Osobistym zaangażowaniem zachęcał członków Komitetu i pracowników biura, a także osoby współpracujące z Komitetem do inicjatyw i wysiłku. Pracowników biura traktował niemal jak członków rodziny – bezpośrednio, życzliwie, ale zarazem wymagająco. Nie do pomyślenia z pozycji pracowników biura byłoby nie spełnić jego zaleceń, życzeń czy oczekiwań.

W warunkach gospodarki rynkowej Biuro Komitetu przestało zajmować się poszukiwaniem źródeł i organizowaniem zaopatrzenia w materiały, sprzęt i urządzenia. Zmniejszyła się też ilość wpłat na Narodowy Fundusz od osób fizycznych i prawnych, co wiązało się z pojawieniem wielu innych celów społecznych i z niemożliwością udzielenia dalszej pomocy przez wielu dotychczasowych darczyńców: organizacje polonijne, zakłady pracy, spółdzielczość, szkoły i inne.

Praca biura skoncentrowana została na obsłudze, częściowo merytorycznej, a w całości organizacyjno-technicznej i informacyjno-dokumentacyjnej Komitetu, jego Prezydium i komisji problemowych. Biuro nadal zajmuje się organizowaniem współpracy z władzami i wszystkimi uczestnikami procesu odnowy zabytków Krakowa, ale najbardziej z właścicielami i administratorami obiektów zabytkowych – wnioskodawcami o dofinansowanie z Narodowego Funduszu. Ciągłe ważnym zadaniem biura jest propagowanie działalności Komitetu i efektów prac konserwatorskich.

Od 1993 roku biuro pracuje w sześciuosobowym składzie: Tadeusz Prokopiuk – dyrektor, Krystyna Łaciak – sekretarz komisji, Anna Klasa-Kwiatkowska – sekretarz komisji, Teresa Gawłowska – starszy inspektor, Ewa Ryszkowska – gł. księgowa, Jolanta Dżugan-Bart – sekretarz komisji do 30 września 2002,

a od 1 października 2002 Maria Głaz. 1 X 2002 r. Jolanta Dżugan-Bart przeszła do pracy w Zespole Doradców Prezydenta RP.

Pracownicy biura – obsługując Komitet i jego struktury, kontaktując się z właścicielami i administratorami obiektów zabytkowych, współpracując ze służbami konserwatorskimi, a przede wszystkim z Zarządzeniem Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa, a także innymi uczestnikami procesu odnowy, osobami dokonującymi wpłat na Narodowy Fundusz i propagatorami idei ochrony i odnowy zabytków – poznają zabytki jako przedmiot troski i zabiegów Komitetu, poznają ludzi i struktury, mechanizmy funkcjonowania tego procesu, w sumie nabierają doświadczenia, identyfikują się z Komitetem, z jego celami i zadaniami, czują się potrzebni, bezpieczni a przez to wydajni w pracy.

Pracami biura kierowali kolejni dyrektorzy: Zenon Franik, Zdzisław Knapik i Tadeusz Prokopiuk. Pierwszych dwóch powoływał sekretarz Komitetu, a od 1990 r. dyrektora powołuje Kancelaria Prezydenta RP, po zasięgnięciu opinii Prezydium Komitetu. Biuro, w szczególności dyrektor, ściśle współpracuje z przewodniczącym Komitetu, jego zastępcami, z sekretarzem generalnym i przewodniczącymi komisji realizując w pełni, wraz z pracownikami biura, przyjęte uchwały Komitetu i Prezydium oraz bieżące zalecenia przewodniczącego i sekretarza generalnego. Biuro jest dobrze zorganizowaną i unowocześnianą, także w zakresie wyposażenia w sprzęt techniczny, efektywnie działającą jednostką. Sprawia to także stały, podwójny nadzór nad pracą biura. Po linii Komitetu nadzór sprawowali kolejni sekretarze, a obecnie sekretarz generalny – Jerzy Breitkopf, natomiast po linii pracodawcy troską otaczali nas kolejni podsekretarze stanu w Kancelarii Prezydenta RP, a przed rokiem 1990 szef Kancelarii Rady Państwa. Opiekę i kontrolę, zwłaszcza finansową nad biurem Kancelaria Prezydenta RP sprawuje poprzez swoje Biuro Finansowe kierowane przez dyr. Ewę Wiśniewską, która preliminuje dla biura niezbędne środki i co-rocennie kontroluje ich wydatkowanie z oceną korzystną dla Biura Komitetu.

Ta wymierna i skuteczna opieka i troska Kancelarii nad pracą Komitetu, jego Biura i całego procesu odnowy zabytków Krakowa jest pochodną osobistego zainteresowania się tymi problemami prezydenta RP – Aleksandra Kwaśniewskiego oraz uczynienia min. Edwarda Szymańskiego swoim pełnomocnikiem do kontaktów z Komitetem w randze zastępcy przewodniczącego Komitetu i czuwania nad realizacją potrzeb rewaloryzującego się Krakowa.

Ogólną ocenę Biura oddaje wystąpienie przewodniczącego Komitetu – prof. Tadeusza Chrzanowskiego podczas obrad plenarnych w Krakowie w dniu 3 kwietnia 2001 r., w którym stwierdził: „Natomiast Biuro Komitetu – „Aniołki Prokopiuka” – to kilkusobowa komórka finansowa nadzorowana przez Kancelarię Prezydenta RP, a personalnie przez kolejnych ministrów kancelaryjnych, najpierw przez Jerzego Breitkopfa potem przez Tadeusza Kociszewskiego, a obecnie Edwarda Szymańskiego. To biuro, ulokowane za przyzwoleniem wojewody małopolskiego w pomieszczeniach Zarządu Rewaloryzacji przy ul. Brackiej 13, zapewnia obsługę Komitetu, a przy tym robi to od lat w sposób

sprawny i życzliwy. Dziękuję dyrektorowi Tadeuszowi Prokopiukowi i Paniom z biura za pracę, a min. Edwardowi Szymańskiemu dziękuję za to, że Biuro jest i jest właśnie takie".

Pracownicy Biura SKOZK w latach 1978–2003
(w kolejności ich zatrudnienia)

1. Zenon Franik – kierownik od XII 1978 r. do 31 VII 1979 r.
(oddelegowany do pracy w Biurze)
2. Bolesław Dzięgiel – sekretarz komisji od 1 I 1980 r. do 31 XII 1980 r.
3. Roman Kotyrba – sekretarz komisji od 1 I 1980 r. do 31 V 1990 r.
4. Zbigniew Szczur – sekretarz komisji od 1 I 1980 r. do 31 III 1988 r.
5. Teresa Gawłowska – aspirant od 1 I 1980 r. – nadal
6. Zdzisław Knapik – dyrektor od 1 I 1980 do 18 III 1985 r.
(od 1 VIII 1979 do 31 XII 1979 oddelegowany do pracy w Biurze)
7. Józef Nazarewicz – sekretarz komisji od 1 I 1980 r. do 15 VII 1983 r.
8. Antoni Rusek – sekretarz komisji od 1 I 1980 r. do 31 XII 1992 r.
9. Krystyna Łaciak – gł. rzeczoznawca od 1 I 1981 r. nadal
10. Marek Siwiec – sekretarz komisji od 1 IX 1983 r. do 31 V 1985 r.
11. Tadeusz Prokopiuk – dyrektor od 1 IV 1985 r. nadal
12. Jolanta Malenda – sekretarz komisji od 1 VIII 1985 r. do 31 III 1993 r.
13. Ewa Ryszkowska – główna księgowa od 1 IX 1985 r. nadal
14. Bogumiła Rybiałek – st. inspektor od 16 IX 1985 do 20 IV 1986 r.
15. Dorota Śmietana – st. inspektor od 1 I 1986 r. do 31 I 1987 r.
16. Danuta Górka – sprzątaczką od 1 IV 1986 r. do 31 X 1990 r.
17. Anna Klasa-Kwiatkowska – gł. rzeczoznawca od 1 V 1986 r. nadal
18. Maria Maruszak – inspektor od 1 II 1987 r. do 31 V 1990 r.
19. Jolanta Dżugan-Bart – gł. rzeczoznawca od 1 V 1988 r. do 31 IX 2002 r.
20. Krystyna Święcicka-Wójcik – sekretarz komisji od 1 VI 1990 r.
do 31 VII 1992 r.
21. Sabina Kopacka – sprzątaczką od 1 IX 1991 r. do 30 VI 1996 r.
22. Ewa Brodzińska – inspektor od 1 XI 1998 r. do 30 IX 1999 r.
23. Maria Głaz – rzeczoznawca od 1 X 2002 r. nadal.

ZARZĄDZENIE NR 1

PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 18 sierpnia 2003 r. w sprawie uzupełnienia składu Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa

Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa (Dz. U. Nr 21, poz. 90) zarządzam, co następuje:

§ 1

Powołuję na zastępców przewodniczącego Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa:

1. Jerzego Adamika – wojewodę Małopolski
2. Andrzeja Kurza – docenta Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Krakowie
3. Jacka Majchrowskiego – prezydenta m. Krakowa

§ 2

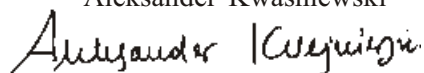
Powołuję na członków Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa:

1. o. Marka Augustyna – gwardiana zakonu oo. Franciszkanów w Krakowie
2. Romana Bobickiego – właściciela firmy konserwatorskiej
3. Władysława Dudzika – prezesa Przedsiębiorstwa Rewaloryzacji Zabytków SA w Krakowie
4. Joannę Daranowską-Lukaszewską – prezesa Oddziału Krakowskiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki
5. Annę Gawron – zastępcę dyrektora Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie
6. Edwarda Kosakowskiego – profesora, dziekana Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie
7. Annę Oberc – dyrektora Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie
8. Ireneusza Płuskę – profesora, kierownika Katedry Konserwacji i Restauracji Rzeźby ASP w Krakowie
9. Joachima Ruska – prezesa Fundacji Judaica, Centrum Kultury Żydowskiej
10. Marię Rybarską – dyrektora II Oddziału Kredyt Banku SA w Krakowie
11. Ryszarda Skrzypczaka – dyrektora Teatru Starego w Krakowie
12. Tadeusza Wosia – profesora, dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego
13. Genowefę Zań-Ograbek – Miejskiego Konserwatora Zabytków w Krakowie

§ 3

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Aleksander Kwaśniewski

UZASADNIENIE

W składzie Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, który został powołany Zarządzeniem Nr 1 Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 marca 2001 r. w ostatnim czasie nastąpiły zmiany uzasadniające wniosek o uzupełnienie składu Komitetu.

W wyniku wyborów parlamentarnych i samorządowych nastąpiły zmiany na stanowiskach wojewody małopolskiego oraz prezydenta m. Krakowa.

Ponadto w tym czasie zmarło 5 członków Komitetu (w tym zastępca przewodniczącego pos. A. Urbańczyk).

Pojawili się również nowi działacze, których aktywność zasługuje na wyróżnienie przez powołanie ich w skład Komitetu.

Uchwała Nr 4/2003

**Prezydium Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa
z dnia 8 lipca 2003 r.**

**w sprawie projektu programu prac remontowo-konserwatorskich
w obiektach Gminy Kraków i Skarbu Państwa w latach 2004–2010
z udziałem środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków
Krakowa oraz powołania zespołu dla opracowania całościowego
programu odnowy zabytków Krakowa na lata 2004–2010**

Prezydium SKOZK na posiedzeniu w dniu 8 lipca br., po zapoznaniu się z zakresem potrzeb konserwatorskich w zabytkowych obiektach Gminy Kraków oraz Skarbu Państwa, po wysłuchaniu opinii Komisji Programowania i Oceny Realizacji oraz Komisji Finansowej, a także głosów w dyskusji stwierdza co następuje:

§1

Z zadowoleniem przyjmuje dotychczasowy przebieg i efekty prac remontowo-konserwatorskich polegające na przystosowaniu do współczesnych potrzeb i funkcji obiektów Gminy Kraków oraz Skarbu Państwa, których użytkownikami są instytucje podległe ministerstwu kultury i edukacji, Wojewodzie Małopolskiemu i Marszałkowi Województwa Małopolskiego. Potwierdza zasadność przeznaczenia i wydatkowania przez Społeczny Komitet w ostatnich latach środków NFRZK na te obiekty.

§2

Przedstawione propozycje potrzeb remontowo-konserwatorskich w obiektach Gminy Kraków oraz Skarbu Państwa w latach 2004–2010, staną się podstawą do opracowania całościowego programu działań konserwatorskich w Krakowie do r. 2010.

§3

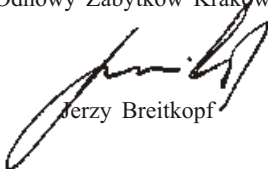
Po zapoznaniu się z propozycjami prac konserwatorskich na lata 2004–2010 (Wawel, Uniwersytet Jagielloński i Szpital Uniwersytecki, obiekty sakralne, obiekty Gminy Kraków, obiekty będące własnością Skarbu Państwa), Prezydium SKOZK uznaje, iż dysponuje wystarczającym materiałem do opracowania całościowego programu odnowy zabytków Krakowa na lata 2004–2010. W tym celu Prezydium SKOZK powołuje zespół w składzie: Bogusław Krasnowolski

(przewodniczący), Jerzy Breitkopf, Jan Janczykowski, Genowefa Zań-Ograbek, Ks. Józef Nowobilski, Andrzej Kurz, Jerzy Zdrada, Piotr Dobosz, Andrzej Fischinger, Zbigniew Beiersdorf, Tadeusz Murzyn, który w terminie do października br. opracuje i przedłoży ten program Prezydium SKOZK do akceptacji celem zaprezentowania go do rozpatrzenia przez Zebranie Plenarne Komitetu w grudniu br.

§4

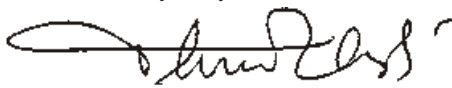
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Sekretarz Generalny
Społecznego Komitetu
Odnowy Zabytków Krakowa

Jerzy Breitkopf

Przewodniczący
Społecznego Komitetu
Odnowy Zabytków Krakowa

prof. Tadeusz Chrzanowski

Uchwała Nr 5/2003

**Prezydium Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa
z dnia 8 lipca 2003 r.**

**w sprawie oceny realizacji planu finansowo-rzeczowego odnowy
zabytków Krakowa za pierwsze półrocze 2003 r.
i niezbędnych korekt planu**

§1

Prezydium SKOZK, działając na podstawie § 12, pkt. 3 Regulaminu SKOZK i Uchwały Nr 2/2003 SKOZK z dnia 21 stycznia 2003 r. w sprawie planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków Krakowa w 2003 r., po wysłuchaniu informacji ZRZZK o realizacji planu finansowo-rzeczowego za pierwsze półrocze 2003, po wysłuchaniu opinii komisji: Programowania i Oceny Realizacji, Prawnej i Finansowej, a także uwzględniając głosy wyrażane w dyskusji, uznało, iż planowane efekty rzeczowe zostały osiągnięte, natomiast zaawansowanie finansowe planu, wynoszące 40% jest prawidłowe. Jednocześnie Prezydium SKOZK przyjęło zapewnienie dyrektora ZRZZK – Tadeusza Murzyna, iż prace w następujących obiektach ujętych w planie odnowy zabytków Krakowa na rok 2003, w których zaawansowanie prac jest najniższe, a to: zespół klasztorny Dominikanów, zespół klasztorny Paulinów „Na Skałce”, kościół św. Krzyża, Akademia Ekonomiczna i kopec Kościuszki zostaną w pełni wykonane.

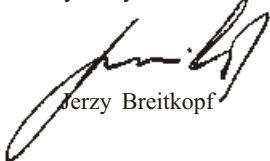
§2

Prezydium SKOZK postanawia uwzględnić propozycje ZRZZK w sprawie zmian w planie finansowo-rzeczowym na rok 2003. *Propozycja korekty planu odnowy zabytków Krakowa na rok 2003 ze środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa* stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§3

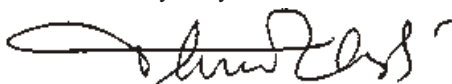
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Sekretarz Generalny
Społecznego Komitetu
Odnowy Zabytków Krakowa

Jerzy Breitkopf

Przewodniczący
Społecznego Komitetu
Odnowy Zabytków Krakowa

prof. Tadeusz Chrzanowski

Propozycja korekty planu odnowy zabytków Krakowa na rok 2003 ze środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa

Lp.	Obiekt	Limit na 2003 w zł	Limit po korekcie w zł	Różnica w zł	Uwagi
1.	2.	3.	4.	5.	6.
I. Zwiększenie dofinansowania (+)					
poz. 25	„Kamienica Dziekanska” ul. Kanonicza 21	50 000	81 862	31 862	– zgodnie z wybraną najkorzystniejszą ofertą w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego
poz. 29.	Grodzka 65 Urząd Skarbowy	30 000	48 806	18 806	– wg kosztorysu inwestorskiego
poz. 37	Collegium Medicum UJ ul. Kopernika 15	200 000	267 000	67 000	– zgodnie z postępowaniem przetargowym dot. wykonania izolacji pionowej
poz. 53.	Szkoła Pl. Na Groblach 9	150 000	180 000	30 000	– do zakończenia renowacji okien w sali konferencyjnej
poz. 58	Kościół św. Grzegorza Wilk. Kraków-Ruszcza	180 000	205 000	25 000	– zgodnie z umowami realizacyjnymi
poz. 65.	Szpital Bonifratrów ul. Trynitarzka 11	200 000	272 264	72 264	– na dokończenie remontu dachu budynku głównego szpitala
poz. 73.	Synagoga Popera ul. Szeroka 16	70 000	97 092	27 092	– wymiana pokrycia dachu i remont okien w nawie głównej w sali modłów
poz. 78.	Filharmonia Krakowska ul. Zwierzyniecka 1	100 000	165 000	65 000	– zakończenie robót stolarskich od ul. Zwierzynieckiej
	Razem I:	980 000	1 317 024	337 024	

1.	2.	3.	4.	5.	6.
II. Dofinansowanie z rezerwy Narodowego Funduszu					
1.	Kamienica Szolajskich A-108 Pl. Szepepański 9/ul. Szepepańska 11 SP/Muzeum Narodowe	-	20 000	20 000	- kotwienie ścian (spekanie na narożnikach na skutek awarii wodociągu w ulicy)
2.	d. Pałac Wielopolskich A-129 Urząd Miasta Krakowa Pl. Wszystkich Świętych 3 Gmina Kraków	-	300 000	300 000	- dofinansowanie remontu elewacji podwórca głównego dziedzińca
3.	d. Willa Biały Domek A-1008 ul. Lubiec 21 Komenda Wojewódzka Policji SP/KWP	-	25 000	25 000	- remont tarasu
	Razem II:	-	345 000	345 000	
	Razem I + II:	980 000	1 662 024	682 024	
III. Zmniejszenie dofinansowania (-)					
poz.11	Zespół klasztorny Franciszkanów-Re-formatów ul. Reformacka 4	400 000	200 000	200 000	- brak programu do ewentualnych dalszych prac; pozostała kwota do decyzji SKOZK
poz.19	Klasztor Wizytek ul. Krowoderska 16	100 000	90 000	10 000	- według umowy realizacyjnej
poz. 42	I Klimika Chirurgii ul. Kopernika 40	200 000	100 000	100 000	- ograniczenie zakresu rzeczowego przez użytkownika w związku z planowaną adaptacją części poddasza; pozostała kwota do decyzji SKOZK
poz. 66	Szeroka 35 Komenda Miejska Policji	200 000	175 000	25 000	- według kosztorysu inwestorskiego

1.	2.	3.	4.	5.	6.
poz. 68	Zespół klasztorny Dominikanek „Na Gródku” ul. Mikołajska 21	150 000	115 000	35 000	– zgodnie z wybraną ofertą w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego
	Razem III:	1 050 000	680 000	370 000	
IV.	Skreślenie obiektów z planu:				
poz.77	Wiadukt przy ul. Lubiec	200 000	–	200 000	– brak dokumentów do zawarcia porozumienia przez Zarząd do prowadzenia prac we własnym inwestorstwie
poz. 84	Kamienica „Jama Michalika” ul. Floriańska 45	100.000	–	100.000	– inwestor nie przedłożył dokumentów warunkujących zawarcie aktu notarialnego
	Razem IV:	300 000	–	300 000	
	Ogółem I–IV:	2 330 000	2 342 024	12 024	

 DYREKTOR
 mgr inż. Tadeusz Murzyn

Uchwała nr 6/2003

**Prezydium Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa
z dnia 14 października 2003 r.**

**w sprawie oceny realizacji planu finansowo-rzeczowego odnowy
zabytków Krakowa za trzy kwartały 2003 r. i niezbędnych korekt planu**

§1

Prezydium SKOZK, działając na podstawie § 12 pkt. 3 Regulaminu SKOZK i Uchwały Nr 2/2003 SKOZK z dnia 21 stycznia 2003 r. w sprawie planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków Krakowa w 2003 r., po wysłuchaniu informacji ZRZZK o realizacji planu finansowo-rzeczowego za trzy kwartały 2003 r., po wysłuchaniu opinii komisji problemowych SKOZK, a także uwzględniając głosy wyrażane w dyskusji, uznało, iż planowane efekty rzeczowe zostały osiągnięte, natomiast zaawansowanie finansowe planu wynoszące wg faktur 20.499.289 tj. 66,6% jest prawidłowe.

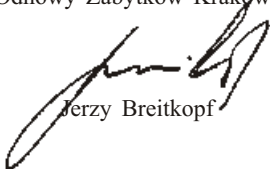
§2

Prezydium SKOZK postanawia uwzględnić propozycje ZRZZK w sprawie zmian w planie rzeczowo-finansowym na rok 2003. *Informacja o realizacji planu odnowy zabytków Krakowa za 9 m-cy 2003 r. z uwzględnieniem korekty planu ze środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa* stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§3

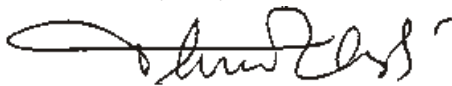
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Sekretarz Generalny
Społecznego Komitetu
Odnowy Zabytków Krakowa

Jerzy Breitkopf

Przewodniczący
Społecznego Komitetu
Odnowy Zabytków Krakowa

prof. Tadeusz Chrzanowski

Informacja o realizacji planu odnowy zabytków Krakowa za 9 m-cy 2003 r. z uwzględnieniem korekty planu ze środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa

I. Dochody:

Planowane (zł):	Po korekcie (zł):
29 900 000	29 900 000
800 000	500 000
	366 076

Środki finansowe z budżetu centralnego poprzez Kancelarię Prezydenta RP

Środki społeczne oraz spłata zadłużeń hipotecznych

Stan środków na dzień 01.01.2003 r. 445 663, w tym zobowiązania umowne z 2002 r. 79 587 = 366 076

Razem:

31 066 076 30 766 076

Lp.	Wyszczególnienie	Plan na rok 2003 po aktualizacji	Zaangażowanie prac za okres 1.01.2003 r. – 30.09.2003 r.		% wykonania			
			według umów realizacyjnych	zaawansowanie prac w tym:	sprzedaż wg faktur	(4:3)	(5:3)	(6:3)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	Zespół Budowli Wzgórza Wawelskiego – zakończenie prac elewacyjnych – Baszta Lubranka – dokończenie projektu remontu Baszty Sandomierskiej – rozpoczęcie konserwacji Baszty Sandomierskiej – kontynuacja konserwacji fortyfikacji kleszczowych – odnowienie i aranżacja tarasów od strony płn. – konserwacja Baszty pod Kurzą Stopką wraz z remontem historycznej drogi pomiędzy Baszta a Basztą Lubranką	2 280 000	2 242 997	1 725 474	1 525 474	98,4	75,7	66,9
			48 507	48 507	48 507			
			17 315	17 370	17 370			
			215 970	96 300	96 300			
			252 565	252 565	252 565			
			543 278	381 711	331 711			
			1 084 470	929 021	779 021			

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	– wykonanie dokumentacji Ogródów Królewskich		2 996	–	–			
	– naprawa szkarpy przy elewacji poł. zamku		42 396	–	–			
	– badania architektoniczne budynku nr 7		35 500	–	–			
2.	Archikatedra na Wawelu	1 350 000	1 350 000	1 164 712	1 009 486	100,0	86,3	74,8
	– kontynuacja konserwacji kaplicy Zygmuntowskiej		879 864	711 935	639 335			
	– kontynuacja elewacji Wikarówki		341 790	324 431	294 431			
	– konserwacja Wieży Srebrnych Dzwonów		128 346	128 346	75 720			
3.	Bazylika Mariacka, Rynek Główny 3	800 000	800 000	795 255	795 255	100,0	99,4	99,4
	– dokończenie konserwacji kaplicy św. Pawła wraz z przywróceniem ołtarza		182 432	182 432	182 432			
	– dofinansowanie remontu dachu		612 823	612 823	612 823			
4.	Mury obronne i Brama Floriańska	250 000	249 604	240 000	191 981	99,8	96,0	76,8
	– remont konserwatorski murów obronnych wraz z Bramą Floriańską – dofinansowanie							
5.	Barbakan	405 000	405 000	405 000	405 000	100,0	100,0	100,0
	– kontynuacja prac przy ceglanych elewacjach zewnętrznych		78 227	78 227	78 227			
	– prace izolacyjne dziedzica zgodnie z projektem		326 773	326 773	326 773			
6.	Sukiennice – dofinansowanie remontu elewacji zach.	300 000	–	–	–	–	–	–
7.	Fort Kościuszko – Bastion V + Kaponiera	200 000	199 815	199 815	199 815	99,9	99,9	99,9
	– kontynuacja robót wykończeniowych Bastionu							
8.	Kościół Piotra i Pawła, ul. Grodzka 54	610 000	610 000	479 088	429 088	100,0	78,5	70,3
	– kontynuacja prac przy wystrój w 3 kaplicach, dokończenie prac w transepcie oraz konserwacja ob- razu M.B. Piekarskiej		526 719	459 288	419 288			
	– rozpoczęcie konserwacji chóru,		73 481	10 000	–			

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	– wzmocnienie konstrukcji		9 800	9 800	9 800			
9.	Zespół klasztorny Dominikanów, ul. Stolarska 12	450 000	441 427	356 392	286 392	98,1	79,2	63,6
	– kontynuacja prac przy elewacjach							
10.	Zespół klasztorny Franciszkanów, Pl. Wszystkich Świętych 5	480 000	458 260	321 336	306 336	95,5	66,9	63,8
	– dokończenie prac w korytarzach klasztornych + badania architektoniczne		172 718	129 241	129 241			
	– konserwacja okna metalowego w korytarzu		13 000	13 000	13 000			
	– konserwacja stolarki w korytarzach		75 009	75 009	75 009			
	– kontynuacja prac w krużgankach		173 693	80 246	65 246			
	– konserwacja kaplicy bł. Salomei		11 000	11 000	11 000			
	– usunięcie awarii krypty przed wejściem do kościoła		12 840	12 840	12 840			
11.	Zespół klasztorny Franciszkanów-Reformatów ul. Reformacka 4	200 000	103 091	103 091	41 912	51,5	51,5	21,0
	– prace osuszające w zespole klasztornym		76 341	76 341	41 912			
	– inwentaryzacja piwnic i parteru klasztoru		26 750	26 750	–			
12.	Zespół klasztorny Pijarów, ul. Pijarska 2-4	370 000	368 467	356 130	356 130	99,6	96,3	96,3
	– zakończenie prac w prezbiterium		65 430	65 430	65 430			
	– zakończenie prac w kaplicy Ukrzyżowania		303 037	290 700	290 700			
13.	Zespół klasztorny Karmelitów „Na Piasku” – ul. Karmelicka 19	80 000	79 316	67 316	67 316	99,1	84,1	84,1
	– dokończenie prac przy polichromii w kaplicach		56 316	56 316	56 316			
	– ekspertyza malowidła w kaplicy M.B. Piaskowej		11 000	11 000	11 000			
	– rozpoznanie stanu zachowania wyposażenia i dekoracji kaplicy M.B. Piaskowej		12 000	–	–			

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
14.	Zespół klasztorny Augustianów, ul. Augustyńska 7 – konserwacja wnętrza kaplicy św. Doroty – kontynuacja elewacji prezbiterium – konserwacja rzeźby Łuku Tęczy – posadzka kościoła + badania, naprawa sklepień krypt – rozpoczęcie wymiany pokrycia dachowego nad kościołem	740 000	740 000 164 945 143 173 38 497 17 966 375 419	502 850 147 382 143 173 3 497 17 966 190 832	482 850 147 382 143 173 3 497 17 966 170 832	100,0	68,0	65,3
15.	Zespół pałacowo-parkowy Jerzmanowskich, Kraków-Bieżanów, ul. Górników – opracowanie programu konserwatorskiego i dokumentacji wieży ciśnień z ewent. pracami zabezpieczającymi	80 000	43 162	43 162	43 162	54,0	54,0	54,0
16.	Kościół św. Andrzeja Zespół klasztorny Klarysek, ul. Grodzka 56 – działania konserwatorskie przy malowidle romańskim – rozpoczęcie prac elewacyjnych zabudowań klasztornych – rozpoczęcie konserwacji drzwi	220 000	163 501 40 000 123 501 –	57 137 8 000 49 137 –	57 137 8 000 49 137 –	74,3	26,0	26,0
17.	Zespół klasztorny Kanoników Regularnych Laterańskich na Kazimierzu, ul. Bożego Ciała 26 – kontynuacja konserwacji zabytkowych stali – kontynuacja konserwacji elewacji pld. kościoła	750 000	749 982 427 880 322 102	509 133 187 031 322 102	459 133 137 031 322 102	100,0	67,9	61,2
18.	Zespół klasztorny Paulinów „Na Skalce”, – ul. Skaleczna 15 – dokończenie prac w obrębie schodów i krypty	465 000	452 831 366 642	296 549 274 149	296 549 274 149	97,4	63,8	63,8

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	– rozpoczęcie prac remontowo-konserwatorskich przy sadzawce		63 789	–	–			
	– konserwacja portalu wejściowego do klasztoru		12 500	12 500	12 500			
	– prace przygotowawcze do remontu biblioteki klasztornej		9 900	9 900	9 900			
19.	Zespół klasztorny Wizytek, ul. Krowoderska 16	90 000	89 360	89 360	89 360	99,3	99,3	99,3
	– dokończenie remontu dachu nad budynkami klasztornymi							
20.	Zespół klasztorny Benedyktynów w Tyńcu	450 000	450 000	415 584	365 584	100,0	92,4	81,2
	– zakończenie konserwacji studni		94 940	94 940	94 940			
	– zakończenie prac zabezpieczających przy murze zewnętrznym od strony Wisły		319 675	295 044	245 044			
	– konserwacja barokowego krzyża z Łuku Tęczowego		35 385	25 600	25 600			
21.	Kościół św. Krzyża, Pl. Św. Ducha 2	330 000	329 994	176 326	113 326	100,0	53,4	34,3
	– wykonanie prac osuszeniowych i odwodnieniowych kościoła		13 054	13 000	–			
	– rozpoczęcie remontu konserwatorskiego elewacji		286 000	132 386	82 386			
	– wykonanie badań historycznych i architektonicznych elewacji kościoła		30 940	30 940	30 940			
22.	Kościół św. Barbary, Mały Rynek 8	300 000	299 568	151 309	126 309	100,0	50,4	42,1
	– rozpoczęcie konserwacji wystrój wnętrza							
23.	Zespół klasztorny Karmelitanek Bosych, ul. Kopernika 44	250 000	239 295	212 084	162 084	95,7	84,8	64,8
	– zakończenie konserwacji dekoracji zakrystii							
24.	Cmentarz Remuh	180 000	180 000	145 343	115 343	100,0	80,7	64,1
	kontynuacja remontu muru cmentarza		131 244	111 515	91 515			

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	- konserwacja nagrobków wg typowania		48 756	33 828	23 828			
25.	„Kamienica Dziekańska”, ul. Kanonicza 21	81 862	81 862	81 862	81 862	100,0	100,0	100,0
	- konserwacja malowideł ściennych w Sali Kominkowej							
26.	a) d. Pałac Erazma Ciołka, ul. Kanonicza 17	3 000 000	3 000 000	2 179 902	2 057 572	100,0	72,7	68,6
	- kontynuacja kompleksowego remontu konserwatorskiego:							
	1) prace remontowo-budowlane		1 626 826	1 202 674	1 130 344			
	2) prace projektowe – zamienne		120 000	105 207	105 207			
	3) nadzory autorskie, prace badawcze		40 835	25 046	25 046			
	4) polichromie ścienne – projekt		9 000	9 000	9 000			
	5) konserwacja i rekonstrukcja kamieniarki		850 790	678 156	678 156			
	b) Wyższe Seminarium Duchowne, ul. Podzamcze 8		352 549	159 819	109 819			
	- remont muru granicznego przylegającego do ul. Kanonicznej 17							
27.	d. Pałac Górków, ul. Kanonicza 24	2 000 000	2 000 000	1 282 138	1 182 138	100,0	64,1	59,1
	- kontynuacja kompleksowego remontu konserwatorskiego pałacu :							
	1) prace budowlane wraz z nadzorami autorskimi		1 834 488	1 173 539	1 073 539			
	2) konserwacja z odtworzeniem brakujących elementów kamieniarki		52 860	52 860	52 860			
	3) konserwacja stropu belkowego i polichromii, elementy kamienne klatki schodowej oficyny		112 652	55 739	55 739			
28.	Dom Kanonicza 22, wł. Tomasz Mikołajczyk	60 000	-	-	-	-	-	-
	- remont dachu							

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
29.	d. Pałac prymasowski, ul. Grodzka 65, Urząd Skarbowy	48 806	48 806	48 806	48 806	100,0	100,0	80,0
	– wykonanie elewacji ściany od strony ul. Kanoniczej							
30.	Muzeum Archeologiczne ul. Senacka 3	50 000	50 912	50 912	50 912	101,8	101,8	101,8
	– dokończenie robót konstrukcyjnych							
31.	Kamienica, ul. Bracka 13	200 000	164 769	105 606	25 606	82,4	52,8	12,8
	– dofinansowanie remontu wnętrza							
32.	Collegium Novum – UJ, ul. Gołębia 24	650 000	650 000	650 000	650 000	100,0	100,0	100,0
	– dofinansowanie remontu konserwatorskiego wnętrza							
33.	Collegium Maius – UJ, ul. Jagiellońska 15	1 100 000	1 041 119	990 000	553 935	94,6	90,0	50,4
	– zakończenie remontu konserwatorskiego piwnic							
34.	Collegium Witkowskiego – UJ, ul. Gołębia 13	300 000	300 000	300 000	291 007	100,0	100,0	97,0
	– dofinansowanie remontu wnętrza							
35.	Collegium Wróblewskiego, ul. Olszewskiego 2	300 000	152 469	21 969	21 969	50,8	7,3	7,3
	– opracowanie ekspertyzy		21 969	21 969	21 969			
	– prace osuszające piwnic		130 500	–	–			
36.	Collegium Medicum – UJ, Instytut Ginekologii i Położnictwa, ul. Kopernika 23	310 000	311 292	311 292	311 292	100,4	100,4	100,4
	– kontynuacja remontu elewacji wraz ze stolarką							
37.	Collegium Medicum – UJ Klinika Nefrologii, ul. Kopernika 15	267 000	266 125	266 125	240 370	99,7	99,7	90,0
	– dokończenie remontu elewacji		137 350	137 350	137 350			
	– wykonanie izolacji pionowej części budynku oraz odnowienie auli		128 775	128 775	103 020			

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
38.	Szpital Uniwersytecki w Krakowie, Klinika Psychiatrii, ul. Kopernika 21a – dokończenie elewacji obiektu	200 000	209 997	209 996	209 996	105,0	105,0	105,0
39.	Szpital Uniwersytecki w Krakowie I i II Klinika Kardiologii, ul. Kopernika 17 – dofinansowanie remontu wnętrza obiektu	150 000	150 000	150 000	150 000	100,0	100,0	100,0
40.	Szpital Uniwersytecki w Krakowie, II Klinika Chirurgii, ul. Kopernika 21 – renowacja i rekonstrukcja stolarki okiennej	150 000	150 000	–	–	100,0	–	–
41.	Klinika Okulistyki, ul. Kopernika 38 – rozpoczęcie remontu elewacji – konserwacja trzech okien i 2 bram wejściowych	150 000	149 998	140 450	130 450	100,0	93,6	87,0
42.	I Klinika Chirurgii, ul. Kopernika 40 – dofinansowanie remontu dachu starej części – wymiana stolarki w auli	100 000	100 000	73 190	73 190	100,0	73,2	73,2
43.	Theatrum Anatomicum, ul. Kopernika 12 – odwodnienie i izolacja obiektu	200 000	161 001	150 000	124 855	80,5	75,0	62,4
44.	Pałac Larischa – UJ, Pl. Wszystkich Świętych 6 – remont elewacji – renowacja stolarki wraz z częściową wymianą – oraz projekt	200 000	200 000	94 650	79 650	100,0	47,3	39,8
45.	Pałac Pusłowskich, ul. Westerplatte 10 – dofinansowanie remontu konserwatorskiego pałacu oraz uzupełniające badania architektoniczne piwnic	500 000	500 000	314 976	274 976	100,0	63,0	55,0
46.	Kościół Niepokalanego Poczęcia NMP w zespole szpitalnym św. Łazarza, ul. Kopernika 19	200 000	202 896	160 234	160 234	101,4	80,1	80,1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	– kontynuacja prac we wnętrzu kościoła: 1) konserwacja wystroju prezbiterium 2) malowanie ścian i sklepień		120 296 82 600	77 634 82 600	77 634 82 600			
47.	d. Pałac Królewski na Łobzowie, Politechnika Krakowska, ul. Podchorążych 1 – dofinansowanie remontu kompleksowego – konserwacja stropów drewnianych	600 000	600 000	557 535	557 535	100,0	92,9	92,9
48.	Fundacja Andrzeja Lubomirskiego, ul. Rakowicka 27 Akademia Ekonomiczna – kontynuacja remontu elewacji z dokończeniem remontu dachu bud. głównego – rozpoczęcie remontu kompleksowego domku ogrodnika	800 000	800 000 601 220 198 780	300 122 240 488 59 634	151 329 151 329 –	100,0	37,5	18,9
49.	Narodowy Stary Teatr im. H. Modrzejewskiej, ul. Jagiellońska 1 – dokończenie prac budowlanych z 2002 r. – konserwacja wnętrza foyer I p.	300 000	311 415 36 772 274 643	263 066 – 263 066	213 066 – 213 066	103,8	87,7	71,0
50.	Teatr im. J. Słowackiego – Bud. administracji teatru przy pl. św. Ducha 4 – remont dachu – wykonanie ekspertyzy w zakresie stolarki okiennej – wykonanie ekspertyzy dot. statyki budynku	100 000	100 000 79 826 4 558 15 616	20 174 – 4 558 15 616	20 174 – 4 558 15 616	100,0	20,2	20,2
51.	Kompleks budynków Straży Pożarnej, ul. Westerplatte 19 – opracowanie ekspertyzy konstrukcyjnej	100 000	100 000 13 420	48 420 13 420	13 420 13 420	100,0	48,4	13,4

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	– wzmocnienie konstrukcyjne oficyny – dofinansowanie		86 580	35 000	–			
52.	„Kamienica pod Krukami”, Rynek Główny 25, Międzynarodowe Centrum Kultury	300 000	300 000	300 000	300 000	100,0	100,0	100,0
	– zakończenie remontu zabytkowych piwnic – dofinansowanie		277 271	277 271	277 271			
	– dofinansowanie remontu		22 729	22 729	22 729			
53.	I LO im. B. Nowodworskiego, Pl. Na Groblach 9	180 000	180 033	180 033	180 033	100,0	100,0	100,0
	– kontynuacja wymiany stolarki okiennej							
54.	V LO im. A.Witkowskiego, ul. Studencka 12	400 000	400 000	400 000	309 187	100,0	100,0	77,3
	– kontynuacja remontu elewacji skrzydła wsch. budynku							
55.	Zespół klasztorny Bernardynów, ul. Bernardyńska 2	300 000	288 587	226 261	156 261	96,2	75,4	52,1
	– dokończenie elewacji klasztoru		185 637	156 378	106 378			
	– prace badawcze dot. przyczyn powstawania pęknięć na ścianach zespołu klasztornego		15 000	–	–			
	– prace badawcze wraz z rozpoczęciem prac konserwatorskich we wnętrzu Kaplicy bł. Szymona		87 950	69 883	49 883			
56.	Zespół klasztorny Albertynek, ul. Woronicza 10	200 000	209 488	209 488	174 404	104,7	104,7	87,2
	– remont dachu w zespole klasztornym		135 884	135 884	135 884			
	– rekonstrukcja stolarki okiennej i drzwiowej		73 604	73 604	38 520			
57.	Dom Krakowska 47 – CARITAS	200 000	200 000	185 096	170 096	100,0	92,5	85,0
	– dofinansowanie remontu kompleksowego:							
	1) roboty budowlano-konstrukcyjne oraz remont piwnic		122 931	108 027	93 027			
	2) rekonstrukcja stolarki		55 886	55 886	55 886			
	3) wykonanie płotków przeciwiśniegowych		21 183	21 183	21 183			

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
58.	Kościół św. Grzegorza Wlk, Kraków-Ruszcza – konserwacja elewacji nowej zakrystii – zakończenie prac przy witrażach – fotogrametria wnętrza kościoła – wykonanie odwodnienia otoczenia kościoła	205 000	205 123 89 842 16 650 11 770 86 861	205 123 89 842 16 650 11 770 86 861	125 082 22 487 16 650 11 770 74 175	100,1 100,1	100,1	61,0
59.	Gmach Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie – ul. Basztowa 22 – dofinansowanie remontu wnętrza budynku	500 000	500 000	500 000	500 000	100,0	100,0	100,0
60.	d. Zajezdnia Tramwajowa, ul. św. Wawrzyńca 15/17 – dofinansowanie remontu pomieszczeń muzeum	100 000	100 000	99 607	99 607	100,0	99,6	99,6
61.	Polska Akademia Umiejętności, ul. Sławkowska 17 – prace konstrukcyjno-budowlane dziedzińca B – dofinansowanie	200 000	200 000	161 010	161 010	100,0	80,5	80,5
62.	Dom Akademicki, ul. Lea 27-29 – rekonstrukcja stolarki okiennej – dofinansowanie	100 000	90 365	67 853	57 853	90,4	67,9	57,9
63.	Cmentarz Rakowicki – konserwacja nagrobków wg typowań	100 000	99 250	81 593	26 593	99,3	81,6	26,6
64.	Kościół Greko-Katolicki św. Norberta, ul. Wiślna 11 – konserwacja Ikonostasu – zakończenie remontu dachu	350 000	364 700 217 676 147 024	364 700 217 676 147 024	364 700 217 676 147 024	104,2	104,2	104,2
65.	Szpital Bonifratrów, ul. Trynitarska 11 – kontynuacja remontu dachu	272 264	272 264	255 533	205 533	100,0	93,9	75,5
66.	Szeroka 35, Komenda Miejska Policji – remont elewacji wraz ze stolarką – opracowanie projektu stolarki	175 000	159 440 157 000 2 440	115 749 113 309 2 440	115 749 113 309 2 440	91,1	66,1	66,1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
67.	Cmentarz Żydowski, ul. Miodowa 55 – konserwacja nagrobków wg typowania	50 000	49 467	46 397	36 397	98,9	92,8	72,8
68.	Zespół klasztorny Dominikanek „Na Gródku” – ul. Mikołajska 21 – kontynuacja remontu dachu nad budynkiem klasztor- nym	115 000	114 128	114 128	114 128	99,2	99,2	99,2
69.	Fort 49 „Krzesławice”, ul. Architektów – dofinansowanie remontu koszar	100 000	100 000	100 000	–	100,0	100,0	–
70.	Pałac Tarnowskich, ul. Sławkowska 13/15 – remont konserwatorski elewacji – dofinansowanie	150 000	–	–	–	–	–	–
71.	Kopiec Kościuszki – rozpoczęcie robót odwadniających mur oporowy wraz z jego konserwacją – dofinansowanie	800 000	800 000	710 142	710 142	100,0	88,8	88,8
72.	Stara Bożnica, ul. Szeroka 24 – kontynuacja prac konserwatorskich elewacji	400 000	402 318	402 318	402 318	100,6	100,6	100,6
73.	Synagoga Popera ul. Szeroka 16 – renowacja fasady od strony ulic: Dajwór i Szerokiej	97 092	97 092	50 970	20 970	100,0	52,5	21,6
74.	Pałac Czapskich, ul. Piłsudskiego 10–12 – dokończenie izolacji murów i zabezpieczenia funda- mentów	70 000	66 226	66 226	66 226	94,6	94,6	94,6
75.	Dwór „Rydłówka” Kraków-Bronowice, ul. Wł. Tetma- jera 28. Muzeum – odnowienie zabytkowych wnętrz	20 000	20 000	19 978	19 978	100,0	99,9	99,9
76.	Kamienica św. Jana 12. Towarzystwo Miłośników Hi- storii i Zabytków Krakowa	82 000	79 525	45 135	20 135	97,0	55,0	24,6

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	– osuszenie piwnic wraz z niezbędnymi pracami konserwatorskimi							
77.	d. Willa „Biały Domek”, ul. Lubiec 21, Komenda Wojewódzka Policji – remont tarasu	25 000	10 248	–	–	41,0	–	–
78.	Filharmonia Krakowska, ul. Zwierzyniecka 1	165 000	166 010	83 639	83 639	100,6	50,7	50,7
	– remont dachu		81 260	81 260	81 260			
	– rozpoczęcie wymiany stolarki okiennej		82 371	–	–			
	– + projekt okien		2 379	2 379	2 379			
79.	Zespół Szkół Ekonomicznych, ul. Kapucyńska 2	200 000	209 637	185 000	150 000	104,8	92,5	75,0
	– dokończenie wymiany pokrycia dachowego – dofinansowanie		57 465	57 465	57 465			
	– rozpoczęcie renowacji stolarki okiennej		92 535	92 535	92 535			
	– remont sali gimnastycznej		59 532	35 000	–			
80.	d. Pałac Decjusza Kraków – Wola Justowska	100 000	87 191	50 000	–	87,2	50,0	–
	– remont tarasów							
81.	Opactwo Cystersów w Mogile	150 000	150 000	60 000	60 000	100,0	40,0	40,0
	– remont konserwatorski elewacji wirydarza							
82.	XX LO Im. L. Staffa, ul. Szlak 5	130 000	136 500	113 911	113 911	105,0	87,6	87,6
	– remont elewacji frontowej		115 776	113 911	113 911			
	– wykonanie płotków przeciwśniegowych		20 724	–	–			
83.	Akademia Pedagogiczna, ul. Mazowiecka 43	200 000	200 000	78 509	78 509	100,0	39,3	39,3
	– dofinansowanie remontu kompleksowego							
84.	d. Pałac Wielopolskich, Urząd Miasta Krakowa „Pl. Wszystkich Świętych 3/4	300 000	100 000	–	–	–	–	–
	– dofinansowanie remontu elewacji podwórca głównego dziedzińca							

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
85.	Kamienica, al. Słowackiego 7 – renowacja kopuły witrażowej – konserwacja polichromii klatki schodowej (prace bawdawcze) – ekspertyza w zakresie prac osuszających i odwodnieniowych wraz z realizacją	50 000	50 750 26 000 7 000 17 750	10 300 7 800 – 2 500	10 300 7 800 – 2 500	101,5	20,6	20,6
86.	Zespół pałacowo-parkowy Kraków-Kościelnik, ul. Dydowskiego 2, Iwo Nowina-Konopka – dofinansowanie remontu obiektu – fundamenty, stropy	150 000	–	–	–	–	–	–
87.	Kamienica Szolayskich, Pl. Szezepeński 9/ul.Szezepeńska, 11 Muzeum Narodowe – kotwienie ścian	20 000	11 060	2 928	2 928	55,3	14,6	14,6
	Zobowiązania umowne: Zespół Budowli Wzgórza Wawelskiego Radzikowskiego 176 – PAN Inne koszty	– – –	– – –	32 755 29 517 1 962	32 755 29 517 1 962	– – –	– – –	– – –
	Razem:	30 704 024	29 267 733	23 139 732	20 499 289	95,3	75,4	66,8
	Rezerwa NFRZK:	62 052	–	–	–	–	–	–
	Ogółem:	30 766 076	29 267 733	20 499 289	95,1 75,2	66,6		

 DYREKTOR
 mgr inż. Tadeusz Murzyn

Zarząd Rewaloryzacji
Zespołów Zabytkowych Krakowa

**Korekta limitów na obiektach finansowanych ze środków NFRZK
objętych planem na rok 2003 (powyżej 5%)**

Lp	Obiekt	zwiększenie limitów (w zł)	zmniejszenia limitów (w zł)
1.	Bazylika Mariacka	80 000	-
2.	Barbakan	50 000	-
3.	Sukiennice	-	30 000
4.	Fort Kościuszko – Bastion V	50 000	-
5.	Zespół klasztorny Franciszkanów Pl. Wszystkich Świętych 5	25 000	-
6.	Zespół klasztorny Franciszkanów Reformatorów – ul. Reformacka 4	-	70 000
7.	Kościół św. Andrzeja, Zespół klasztorny Klarysek, ul. Grodzka 56	-	20 000
8.	ul. Kanonicza 22	-	60 000
9.	Collegium Novum UJ Ul. Gołębia 24	50 000	-
10.	I Klinika Chirurgii ul. Kopernika 40	86 000	-
11.	Szeroka 35 Komenda Miejska Policji	-	15 000
12.	Pałac Tarnowskich ul. Sławkowska 13/15	-	150 000
13.	d. Willa „Biały Domek” ul. Lubicz 21	-	14 000
14.	V LO im. A. Witkowskiego ul. Studencka 12	30 000	-
15.	d. Pałac Wielopolskich Pl. Wszystkich Świętych 3/4	-	200 000
16.	Zespół klasztorny Karmelitanek Bosych – ul. Łobzowska 40	15 000	-
	Razem:	386 000	559 000

Przewidywane dochody	30 666 076
Zwiększenia limitów	+ 386 000
Zmniejszenie limitów	- 559 000
Zwiększenia limitów w ramach 5%	+ 173 000

Kraków, 13.10.2003 r.

DYREKTOR
mgr inż. Tadeusz Murzyn

Uchwała Nr 7/2003

**Prezydium Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa
z dnia 14 października 2003 r. w sprawie odwołania właścicieli
d. Pałacu Wodzickich ul. św. Jana 11, od decyzji Prezydium SKOZK
z dnia 18 marca 2003 r.**

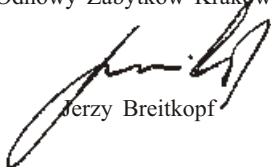
§1

Prezydium Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa po rozpatrzeniu w dniu 14 października 2003 r. odwołania p. Jana Palucha od decyzji Prezydium SKOZK z dnia 18.03.2003 r. odmawiającej umorzenia dofinansowania zwrotnego w wys. 200.000 zł, udzielonego dla d. Pałacu Wodzickich przy ul. św. Jana 11 w Krakowie, oraz po wysłuchaniu opinii komisji problemowych SKOZK i opinii Wojewódzkiego Małopolskiego Konserwatora Zabytków, postanowiło swoją decyzję utrzymać w mocy.

§2

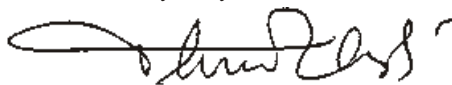
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Sekretarz Generalny
Społecznego Komitetu
Odnowy Zabytków Krakowa

Jerzy Breitkopf

Przewodniczący
Społecznego Komitetu
Odnowy Zabytków Krakowa

prof. Tadeusz Chrzanowski

Kronika wydarzeń SKOZK

od kwietnia do października 2003 r.

16.04.03 nastąpiła zmiana numeru konta Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa w Kredyt Banku S.A.. Aktualny numer to: KB S.A. II O/Kraków 96 1500 1487 1214 8001 1332 0000.

* * *

22.04.03 odbył się pogrzeb zmarłego 16.04.03 prof. Janusza Bogdanowskiego, wybitnego architekta, miłośnika zabytków, wieloletniego członka SKOZK. W pogrzebie uczestniczyło liczne grono członków SKOZK, na czele z prof. Tadeuszem Chrzanowskim, przewodniczącym SKOZK.

* * *

28 kwietnia 2003 r. w sali konferencyjnej przy ul. Brackiej 13 odbyło się zorganizowane przez Biuro SKOZK spotkanie z ok. 20 krakowskimi przewodnikami miejskimi, należącymi do pięciu różnych stowarzyszeń przewodnickich. Doc. Andrzej Kurz, przewodniczący Komisji Informacji i Inicjatyw Społecznych zapoznał gości z historią ratowania krakowskich zabytków, a dyr. Biura SKOZK, Tadeusz Prokopiuk z działalnością Komitetu w tym względzie. Zarówno wykłady jak i propozycja SKOZK zorganizowania w okresie między czerwcem a grudniem 2003 cyklu spotkań z konserwatorami na miejscu – w wybranych obiektach zabytkowych – spotkała się z dużym zainteresowaniem i aprobatą przewodników. W dyskusji podjęli oni wiele problemów konserwatorskich, jakości remontów, zanieczyszczenia środowiska, pytali o konkretne obiekty. Goście otrzymali publikację „Odnowa zabytków Krakowa – Materiały i dokumenty z działalności Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa i pro-

cesu odnowy zabytkowej architektury miasta” oraz „Sprawozdanie z realizacji planu odnowy zabytków Krakowa w 2002 roku ze środków NRZZK”.

* * *

W kwietniu odbyły się następujące komisje konserwatorskie, typowania, oceny i odbioru prac:

- bud. przy ul. Karmelickiej 41 (Akademia Pedagogiczna) – odbiór końcowy prac remontowo-konserwatorskich z wyłączeniem piwnic i zagospodarowania podwórca
- Brama Floriańska – ustalenie zakresu prac konserwatorskich w 2003 r.
- Zespół Budynków Zabytkowych PAU, dziedziniec B – drugi etap typowania
- bud. V Liceum Ogólnokształcącego, ul. Studencka 12 – odbiór usterek po remoncie
- kościół oo. Bernardynów – doprecyzowanie zakresu prac w kaplicy błog. Szymona
- kościół p.w. św. Norberta (cerkiew grecko-katolicka) – dot. rekonstrukcji ikonostasu
- kościół św. Krzyża – dot. decyzji w zakresie wykonania rynien i rur spustowych nad nawą główną oraz kaplicami przy wieży kościoła
- Kościół Bożego Ciała – dot. konserwacji stali z prezbiterium
- Rydlówka – typowanie prac
- obraz Matki Boskiej Piekarskiej z kościoła św. św. Piotra i Pawła – komisja dot. konserwacji obrazu w pracowni wykonawcy
- Cmentarz Rakowicki – typowanie nagrobków do konserwacji
- kościół św. św. Piotra i Pawła – dot. prac w prezbiterium
- kościół oo. Pijarów – typowanie prac
- kościół Niepokalanego Poczęcia, ul. Kopernika 19 – typowanie prac
- Politechnika Krakowska, Pałac Łobzów, ul. Podchorążych 1 – typowanie prac.

* * *

6.05.2003 odbyło się posiedzenie Komisji Programowania i Oceny Realizacji.

Dyrektor ZRZZK Tadeusz Murzyn przedstawił program prac konserwatorskich w obiektach będących własnością kościoła na lata 2004–2010 ze środków NFRZK na kwotę 102 349 000,-zł. Oprócz obiektów kultu własnością kościelną są też obiekty o znaczeniu społecznym i kulturalnym (szpitale, filharmonia).

Dyr. T. Murzyn przedstawił również informację o realizacji planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków Krakowa za pierwszy kwartał 2003 r.

* * *

7.05.2003 r. odbyło się posiedzenie Komisji Finansowej, któremu przewodniczył prof. Jerzy Zdrada.

Dyr. ZRZZK, Tadeusz Murzyn przedstawił projekt programu prac konserwatorskich w 89 obiektach sakralnych Krakowa. Bogaty program prac konserwatorskich przewidziano, podobnie jak w latach ubiegłych, dla archikatedry na Wawelu, bazyliki Mariackiej, kościoła św. św. Piotra i Pawła i in. ważnych obiektów sakralnych.

Komisja stwierdziła konieczność uzupełnienia propozycji o obiekty będące własnością innych wyznań: grecko-katolickie, prawosławne, protestanckie oraz judaika.

Dyr. T. Murzyn przedstawił też informację o realizacji planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków Krakowa za pierwszy kwartał 2003 r.

* * *

12.05.03 w Sali Fontany Muzeum Historycznego m. Krakowa odbył się z udziałem przedstawicieli Biura SKOZK finał konkursu dla młodzieży liceów z Krakowa i powiatu ziemskiego krakowskiego „Czy znasz Kraków?” pod hasłem „Nie od razu Kraków odnowiono”, organizowanego przez Muzeum Historyczne m. Krakowa.

Bardzo przydatna w przygotowaniu się uczestników do konkursu była publikacja SKOZK „Odnowa zabytków Krakowa – Materiały i dokumenty z działalności Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa i procesu odnowy zabytkowej architektury miasta”, przygotowana przez Biuro SKOZK w 25-lecie działalności SKOZK oraz w 25. rocznicę wpisania przez UNESCO zabytkowego centrum Krakowa i Kazimierza na Listę Światowego Dziedzictwa.

* * *

14.05.03 w Pałacu Biskupim, siedzibie Kurii Metropolitalnej odbyło się posiedzenie Prezydium SKOZK, poświęcone głównie projektowi programu prac konserwatorskich w obiektach sakralnych Krakowa oraz informacji nt. realizacji planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków w I kwartale 2003 r.

Obrady prowadził z-ca przew. SKOZK, prof. Jan Ostrowski.

Dyr. ZRZZK, Tadeusz Murzyn przedstawił (metodą audiowizualną) propozycje zadań remontowo-konserwatorskich w obiektach kościoła rzymskokatolickiego w latach 2004–2010 z udziałem środków NFRZK.

Z-ca przew. Komisji Programowania i Oceny Realizacji, dr Andrzej Fischinger przypomniał znaczące efekty odnowy zabytków sakralnych ostatnich trzynastu lat i pozytywnie ocenił projekt programu prac do 2010 r.

Z-ca przew. Komisji Finansowej, Zbigniew Patoczka pozytywnie zaopinio-

wał projekt programu, informując, iż największa koncentracja prac nastąpi w latach najbliższych, w najcenniejszych obiektach w centrum historycznym Krakowa.

Ks. dr Józef Nowobilski stwierdził, że najlepsze dotychczas efekty osiągnięto tam, gdzie nastąpiła ścisła współpraca między kościołem a SKOZK.

Wojewódzki małopolski konserwator zabytków, Jan Janczykowski wyraził ogólnie pozytywną opinię nt. projektu programu, podkreślił konieczność uwzględnienia konserwacji założeń ogrodowych wokół zabytkowych klasztorów.

Min. Edward Szymański przypomniał o zagrożeniach, jakie dla NFRZK stwarzają prace nad reformą finansów publicznych oraz nad ustawą o ochronie dziedzictwa narodowego i podkreślił rolę, jaką do spełnienia mają krakowscy posłowie. Na tym tle za ważne uznał opracowanie szeroko uzasadnionego programu prac konserwatorskich do r. 2010, zaakcentowania potrzeb SKOZK podczas sesji 24.05.03 z udziałem prezydenta RP oraz w planowanym wydawnictwie na 25-lecie SKOZK.

Miejski konserwator zabytków, Genowefa Zań-Ograbek wyraziła wolę pełnej współpracy z SKOZK i obiecała przygotowanie do końca czerwca programu prac remontowo-konserwatorskich do r. 2010 w obiektach gminy Kraków.

Przew. Komisji Informacji i Inicjatyw Społecznych, doc. Andrzej Kurz, podkreślając rangę obiektów sakralnych, zwrócił się do władz kościelnych z apelem o szersze udostępnienie ich zwiedzającym.

Dr Zbigniew Beiersdorf poparł stanowisko Małopolskiego Konserwatora Zabytków w sprawie rewaloryzacji zabytkowych ogrodów i wyraził potrzebę usytuowania w zabytkowym skansenie przy ul. Cisowej drewnianego kościoła.

Następnie członkowie SKOZK przyjęli uchwałę nr 3/2003 w sprawie potrzeb remontowo-konserwatorskich w obiektach sakralnych Krakowa w latach 2004–2010 z udziałem środków NFRZK.

Na koniec dyr. ZRZZK, Tadeusz Murzyn przedstawił informację o realizacji planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków Krakowa za pierwszy kwartał 2003 r., która została przez Prezydium przyjęta.

* * *

23.05.2003 o godz. 20.00 w ramach uświetnienia obchodów 25. rocznicy wpisania przez UNESCO zabytkowego centrum Krakowa i Wieliczki na Światową Listę Dziedzictwa, z inicjatywy SKOZK Filharmonia Krakowska im. K. Szymanowskiego przy pomocy Parafii NMP zorganizowała dla członków SKOZK (jednocześnie uczestników sesji w dniu 24.05.03) i zaproszonych gości w bazylice Mariackiej koncert Oratorium „Stworzenie świata” Josepha Haydna.

* * *

24.05.2003 w kamienicy „Pod Kruki”, w Międzynarodowym Centrum Kultury odbyła się pod patronatem i z udziałem prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego, konferencja zorganizowana przez SKOZK, Międzynarodowe Centrum Kultury i Urząd Miasta Krakowa, poświęcona 25. rocznicy wpisania historycznego centrum Krakowa, Kazimierza i kopalni soli w Wieliczce na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Sesja, z symbolicznym udziałem ministra gospodarki i opieki społecznej – prof. Jerzego Hausnera oraz ministra kultury – Waldemara Dąbrowskiego, a także gości konferencji – przedstawiciele UNESCO – Jean Pierre Boyer i prof. dr Marie Theres Albert, zwołana została tuż przed ogólnonarodowym referendum w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Po powitaniu gości przez przewodniczącego SKOZK, prof. Tadeusza Chrzanowskiego i dyr. MCK, prof. Jacka Purchlę referat „Z dziedzictwem Krakowa we wspólnej Europie” wygłosił prezydent RP, Aleksander Kwaśniewski, który podkreślił m.in., że Kraków – z jego dziedzictwem i widocznymi w tym mieście rezultatami wieloletniej, systematycznej o nie troski – jest szczególnym dowodem silnej wiekowej więzi Polski z Europą, kształtowania się proeuropejskich postaw, otwartości na inność, przewycięzania lęku przed tym, co odmienne i obce. Na koniec prezydent RP zadeklarował, że do końca swojej kadencji nie ustanie jego patronat nad działalnością Społecznego Komitetu i troska finansowa o odnowę zabytków Krakowa, co zostało przyjęte z entuzjazmem.

Referat programowy, bogato ilustrowany przezroczami wygłosił prof. Jacek Purchla. Ukazał on problematykę odnowy Krakowa zarówno w aspekcie historycznym, jak i współczesnym. Podkreślił, że jak najlepsza jakościowo odnowa musi się harmonijnie łączyć z rozwojem współczesnej metropolii i jej rolą społeczną.

Następnie przemówienia wygłosili prezydent m. Krakowa, prof. Jacek Majchrowski oraz dr Tomasz Orłowski, sekretarz generalny Polskiego Narodowego Komitetu UNESCO.

* * *

31.05.2003 r. w Pałacu Radziwiłłów w Balicach odbyła się uroczystość wręczenia Nagrody Marszałka Województwa Małopolskiego im. M. Korneckiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie ochrony zabytków architektury drewnianej Małopolski oraz ich promocji. W uroczystości wziął udział przew. SKOZK, prof. Tadeusz Chrzanowski i z-ca przew. dr Bogusław Krasnowolski.

* * *

W maju odbyły się następujące komisje konserwatorskie typowania, oceny realizacji i odbioru prac:

- Sukiennice – wytyczne do założeń konserwatorskich remontu zach. elewacji
- budynek PAN, ul. Radzikowskiego 176 – odbiór prac dot. remontu elewacji
- kościół oo. Franciszkanów-Reformatów, krypta w klasztorze przy ul. Reformackiej 4 – komisja konserwatorska dot. oceny dotychczasowych badań i programu dalszych prac
- bud. Kliniki Nefrologii i Kliniki Chorób Metabolicznych (ul. Kopernika 15) – odbiór prac dot. remontu klatki schod. i elewacji
- bud. I Kliniki Kardiologii (ul. Kopernika 17) – wprowadzenie wykonawcy na remont I piętra bud.
- opactwo Benedyktynów w Tyńcu – komisja konserwatorska dot. prac zabezpieczających i konserwatorskich przy murze zewn. od strony Wisły
- klasztor oo. Karmelitów „Na Piasku” – komisja konserwacyjna dot. prac w przęśle płd.-zach. nawy bocznej bazyliki
- Muzeum Archidiecezjalne, ul. Kanonicza 21 – ustalenia dot. prac konserwatorskich przy odświeżeniu i konserwacji polichromii w „Sali Kominkowej”
- Bastion V – Fort Kościuszko – odbiór końcowy
- Brama Floriańska – komisja konserwatorska dot. elewacji.

* *
* *

3.06.03 Biuro SKOZK wystąpiło do Kancelarii Prezydenta RP na ręce szefa Kancelarii p. Jolanty Szymanek-Deresz z prośbą o przyznanie w 2004 r. dotacji celowej z budżetu centralnego na NFRZK. W roku tym rozpocznie się realizacja nowego programu prac konserwatorskich w zabytkach Krakowa w latach 2004–2010, z naciskiem na prace na Wzgórzu Wawelskim, w cennych zabytkach w obrębie historycznego centrum Krakowa, Kazimierza, zabudowy dziewiętnastowiecznej oraz na dzisiejszych obrzeżach Krakowa. Kopię tego wystąpienia przew. SKOZK przesłał władzom regionalnym, parlamentarzystom Małopolski i członkom kierownictwa Komitetu z prośbą o wspieranie u władz naczelnych potrzeb rewaloryzacyjnych Krakowa.

* *
* *

10.06.03 w Pałacu Krzysztofory, siedzibie Muzeum Historycznego m. Krakowa odbyło się w obecności przedstawicieli SKOZK otwarcie ciekawej wystawy zorganizowanej wspólnie przez Muzeum Historyczne i SKOZK „Kraków w odnowie – konserwacja i restauracja dziedzictwa architektoniczno-urbanistycznego w latach 1815–2003”. Otwarcie wystawy zostało poprzedzone koncertem muzyki gitarowej w wykonaniu Jana Oberbeka.

* * *

17.06.2003 w Opactwie Benedyktynów w Tyńcu odbyło się posiedzenie Komisji Informacji i Inicjatyw Społecznych pod przewodnictwem przew. Komisji, doc. Andrzeja Kurza.

Na wstępie o. Korneliusz M. Pękała na miejscu przedstawił zebrany efekty procesu odnowy i konserwacji zespołu kościelno-klasztornego (odnowiony ołtarz, ambona, polichromia, kaplice, część muru, krużganki, odbudowanie tzw. „starej ruiny” do stanu surowego) oraz wskazał na dalsze potrzeby w tym względzie (dokończenie konserwacji muru klasztornego, odnowa fasady kościoła, dokończenie konserwacji i montaż studni, architektoniczne uporządkowanie dziedzińca zewnętrznego, otynkowanie „starej ruiny”, dokończenie prac przy polichromii krużganków, prace w podziemiach, konserwacja drewnianych rzeźb, wyeksponowanie lapidarium).

Następnie p. Joanna Kamieniarczyk z ZRZZK przypomniała dotychczasową historię konserwacji i wymieniła cenne obiekty, które jeszcze jej wymagają. Podkreśliła także potrzebę znalezienia odpowiedniej funkcji dla odbudowanej „wielkiej ruiny”.

Zebrani mieli możliwość oglądnięcia w krużgankach opactwa wystawy „Tyńiec, osada i klasztor, ludzie i wydarzenia w dokumentach i starej fotografii”.

* * *

W czerwcu odbyły się następujące komisje konserwatorskie, typowania, oceny realizacji i odbioru prac:

- Akademia Pedagogiczna, bud. przy ul. Karmelickiej 41 – odbiór prac remontowo-konserwatorskich
- podziemia kościoła w zespole klasztorным oo. Franciszkanów-Reformatów przy ul. Reformackiej – komisja konserwatorska
- Muzeum Narodowe, Pałac Czapskich, ul. Piłsudskiego 10/12 – odbiór prac dot. izolacji pionowej
- kościół Bożego Ciała – komisja konserwatorska dot. elewacji pld. oraz stalli z prezbiterium
- Szpital Uniwersytecki, Klinika Okulistyki, ul. Kopernika 38 – wprowadzenie wykonawcy na remont konserwatorski elewacji wraz z renowacją okien klatki schodowej i bram wejściowych
- Zespół Szkół Ekonomicznych nr 1, ul. Kapucyńska 2 – wprowadzenie wykonawcy na renowację bram bocznych oraz stolarki okiennej
- klasztor oo. Paulinów „Na Skałce” – typowanie prac w Starej Bibliotece Klasztornej
- Fort Kościuszko – Bastion V – odbiór końcowy (taras i 1. piętro)
- Brama Floriańska – komisja konserwatorska dot. elewacji

- kościół p.w. św. Norberta, ul. Wiślna 11 (cerkiew grecko-katolicka) – komisja przeglądu i zaawansowania prac przy rekonstrukcji ikonostasu
- klasztor ss. Karmelitanek Bosych, ul. Kopernika 44 – komisja konserwatorska dot. prac w zakrystii kościoła
- Filharmonia Krakowska – wprowadzenie wykonawcy na remont dachu
- Muzeum UJ, Collegium Maius, ul. Jagiellońska 15 – komisja konserwatorska dot. prac przy fragmentach ceglano-kamiennych w piwnicach
- klasztor oo. Karmelitów „Na Piasku” – komisja konserwatorska dot. prac w przęśle płd.-zach. nawy bocznej bazyliki
- Opactwo oo. Benedyktynów w Tyńcu – komisja zaawansowania prac przy murze obwodowym od strony Wisły i studni na dziedzińcu zewn.
- Bazylika Mariacka – odbiór prac w kaplicy Kauffmanów.

* * *

1 lipca 2003 r. odbyło się posiedzenie Komisji Programowania i Oceny Realizacji SKOZK poświęcone projektowi programu prac konserwatorskich w obiektach Gminy Kraków oraz Skarbu Państwa z udziałem środków NFRZK na lata 2004–2010, przedstawionemu przez Miejskiego Konserwatora Zabytków, p. Genowefę Zań-Ograbek oraz informacji o realizacji planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków Krakowa ze środków NFRZK w I półroczu 2003 r. z propozycją korekty, którą przekazał dyr. ZRZZK, Tadeusz Murzyn.

W dyskusji krytycznie oceniono niektóre propozycje dofinansowań (np. bruki ulic, parki miejskie, szkoły), natomiast przewidziano potrzeby dot. porządkowania ulic Podzamecze i Kanoniczej (przy okazji poprawy stoków wawelskich) oraz badań archeologicznych przy okazji wymiany płyty Rynku.

Postanowiono, iż w najbliższym czasie powołany zostanie zespół do opracowania całościowego programu prac rewaloryzacyjnych na lata 2004–2010.

Członkowie Komisji stopień zaawansowania prac uznali za dobry, natomiast wpływy na NFRZK ze źródeł pozabudżetowych za niższe niż planowano.

* * *

3 lipca 2003 r. odbyło się posiedzenie Komisji Finansowej SKOZK poświęcone informacji o realizacji planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków Krakowa ze środków NFRZK w pierwszym półroczu 2003 r. z propozycją korekty planu, którą przekazał dyr. ZRZZK Tadeusz Murzyn, oraz projektowi programu prac konserwatorskich w obiektach Gminy Kraków oraz Skarbu Państwa, z udziałem środków NFRZK na lata 2004–2010, który zreferowali Miejski Konserwator Zabytków, p. Genowefa Zań-Ograbek i dyr. Tadeusz Murzyn.

Stopień zaawansowania prac (80% umów, 37,4% prac) Komisja oceniła pozytywnie, natomiast wpływy na NFRZK ze źródeł pozabudżetowych i spłat zadłużeń hipotecznych za niepokojąco niskie.

Komisja postanowiła wprowadzić hierarchizację zadań, koncentrowanie środków, dążąc do finalizacji zadań i osiągnięcia efektów końcowych oraz nie dofinansowywać tych potrzeb Gminy, które nie mają tytułu korzystania ze środków NFRZK (np. bruki ulic, parki miejskie, szkoły, itp.).

* *
* *

8 lipca w Pałacu Krzysztofory, siedzibie Muzeum Historycznego m. Krakowa obradowało Prezydium SKOZK poświęcone projektowi programu prac konserwatorskich w obiektach Gminy Kraków oraz Skarbu Państwa, z udziałem środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa na lata 2004–2010 oraz informacji o realizacji planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków Krakowa ze środków NFRZK w pierwszym półroczu 2003 r.

Zebrani mieli możliwość zwiedzenia wystawy „Kraków w odnowie, konserwacja i restauracja dziedzictwa architektoniczno-urbanistycznego w latach 1815–2003”, zorganizowanej wspólnie przez Muzeum Historyczne i SKOZK z okazji 25 rocznicy wpisania Krakowa na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz 25 rocznicy powołania SKOZK.

Obrady prowadził przewodniczący SKOZK, prof. Tadeusz Chrzanowski.

Min. Edward Szymański przedstawił stan prac nad przyszłorocznym budżetem i przypomniał o harmonogramie działań związanych z 25-leciem odnowy zabytków Krakowa pod patronatem SKOZK.

Miejski Konserwator Zabytków, Genowefa Zań-Ograbek przedstawiła „Propozycje zadań remontowo-konserwatorskich w obiektach stanowiących własność miasta w latach 2004–2010 z udziałem środków NFRZK” oraz poinformowała o deklaracji prezydenta miasta, prof. Jacka Majchrowskiego o przeznaczaniu rocznie na odnowę zabytków ok. 30 mln zł, co łącznie do 2010 roku wyniesie ok. 210 mln zł, natomiast zapotrzebowanie w przedstawionym materiale oszacowano na ok. 110 mln zł.

Dyr. ZRZZK, Tadeusz Murzyn omówił „Propozycje zadań remontowo-konserwatorskich w obiektach Skarbu Państwa, wyższych uczelni oraz samorządu wojewódzkiego w latach 2004–2010 ze środków NFRZK”. Potrzeby Muzeum Historycznego m. Krakowa jako jednego z obiektów stanowiących własność Miasta przybliżył z-ca dyr. Muzeum, Wacław Passowicz, który zwrócił uwagę na konieczność zachowania wartości historycznych przy jednoczesnym wprowadzeniu niezbędnych elementów nowoczesności (dostęp dla osób niepełnosprawnych, klimatyzacja). Na temat szczegółów technicznych wypowiedział się inż. arch. Marek Cempla, autor projektu architektonicznego Krzysztoforów.

Przewodniczący Komisji Informacji i Inicjatyw Społecznych, doc. Andrzej Kurz oraz z-ca przew. Społecznego Komitetu, dr Bogusław Krasnowolski zwrócili uwagę na zbyt mały udział kamienic mieszczańskich w programie odnowy zabytków na lata 2004–2010 oraz na pilną konieczność rozwikłania problemów własnościowych przed podjęciem prac remontowo-konserwatorskich w Bożni-

cy Wysokiej i uruchomieniem w niej np. ekspozycji judaistycznej Muzeum Historycznego.

Prof. Jerzy Zdrada w imieniu Komisji Finansowej pozytywnie zaopiniował zaprezentowane programy na lata 2004–2010.

Dr Bogusław Krasnowolski odczytał projekt Uchwały Nr 4/2003 Prezydium SKOZK w sprawie projektu programu prac remontowo-konserwatorskich w obiektach Gminy Kraków i Skarbu Państwa w latach 2004–2010 z udziałem środków NFRZK oraz powołania zespołu do opracowania całościowego programu odnowy zabytków Krakowa na lata 2004–2010. Po uwzględnieniu poprawek dotyczących rozszerzenia pola zainteresowania powoływanego zespołu o kamienice mieszczańskie i obiekty innych niż rzymskokatolickie wyznań oraz powiększenia składu zespołu o pana Jerzego Breitkopfa i przedstawicieli dotąd nie uwzględnionych komisji problemowych, członkowie Prezydium SKOZK uchwałę przyjęli.

Następnie dyr. ZRZZK, Tadeusz Murzyn zreferował „Informację o realizacji planu odnowy zabytków Krakowa za sześć miesięcy 2003 r. ze środków NFRZK” oraz poinformował o trudnościach w pozyskiwaniu dodatkowych, pozabudżetowych środków na NFRZK, wniósł o uwzględnienie w przyszłości w składanych wnioskach wymogu podpisów wszystkich współwłaścicieli obiektu oraz zgłosił propozycje korekty planu odnowy zabytków Krakowa na rok 2003 ze środków NFRZK.

Prof. Jerzy Zdrada, przewodniczący Komisji Finansowej pozytywnie zaopiniował informację o zaawansowaniu wykonania planu odnowy zabytków na rok bieżący, sugerując jednocześnie konieczność zbilansowania prac we wrześniu br.

Po uzupełnieniu o zapewnienie dyr. Tadeusza Murzyna o przyspieszeniu zaawansowania prac tam, gdzie jest ono najniższe, przyjęto uchwałę nr 5/2003 w sprawie realizacji planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków Krakowa za pierwsze półrocze 2003 r. i niezbędnych korekt planu.

* * *

26 lipca w Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego odbyła się uroczystość oddania do użytku po 3-letnim remoncie konserwatorsko-budowlanym i kompleksowej modernizacji dwóch, oprócz auli największych pomieszczeń w neogotyckim gmachu. Jedna z sal służyć ma wszystkim wydziałom do pracy dydaktycznej oraz na konferencje, druga natomiast jako reprezentacyjne miejsce konferencji i zebrań rad wydziałów. Dotacja z NFRZK wyniosła 1.250.000 zł, a środki własne Uniwersytetu 890.000 zł. W uroczystości ze strony SKOZK wziął udział dyr. Biura SKOZK, Tadeusz Prokopiuk.

* * *

W dniu 29 lipca br. odbyło się posiedzenie zespołu do opracowania projektu całościowego planu odnowy zabytków Krakowa na lata 2004–2010. Zespół ten został powołany Uchwałą Prezydium SKOZK nr 4/2003 z dnia 8 lipca w składzie: Bogusław Krasnowolski (przewodniczący), Jerzy Bretkopf, Jan Janczykowski, Genowefa Zań-Ograbek, ks. Józef Nowobilski, Andrzej Kurz, Jerzy Zdrada, Piotr Dobosz, Andrzej Fischinger, Zbigniew Beiersdorf, Tadeusz Murzyn. Punktem wyjściowym dla rozważań zespołu był opracowany przez dr. Bogusława Krasnowolskiego „Program prac konserwatorskich w Krakowie na lata 2004–2010”, stanowiący jeden z rozdziałów wydawnictwa przygotowywanego na 25-lecie SKOZK. Członkowie zespołu zobowiązali się do zgłoszenia ewentualnych uwag i komentarzy do przedłożonego tekstu i przedstawienia ich na następnym posiedzeniu zespołu, który wstępnie zaplanowano na 25 września br.

Ostateczną wersję „Programu...” winno przyjąć Prezydium na swym październikowym posiedzeniu, a następnie zebranie plenarne Komitetu w grudniu br.

* * *

30 lipca 2003 r. Przewodniczący SKOZK prof. Tadeusz Chrzanowski wystosował list do członków Prezydium SKOZK, przewodniczącego Komisji Rewizyjnej SKOZK, Kancelarii Prezydenta RP, Wojewody Małopolskiego, Prezydenta m. Krakowa, Marszałka Województwa Małopolskiego, Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Konserwatora Zabytków m. Krakowa i Dyrektora ZRZZK o harmonogramie prac Komitetu do końca 2003 roku i wynikających z niego zadaniach.

Przewidywane dwa posiedzenia Prezydium SKOZK (w październiku i listopadzie) poświęcone zostaną projektowi i ostatecznej wersji programu prac konserwatorskich na lata 2004–2010, informacji o realizacji planu odnowy zabytków Krakowa za trzy kwartały 2003 r., pierwszej wersji planu rzeczowo-finansowego odnowy zabytków Krakowa na rok 2004 ze środków NFRZK.

9 grudnia w Sali Senatorskiej na Wawelu przewiduje się zorganizowanie obrad plenarnych Komitetu z udziałem Prezydenta RP, Aleksandra Kwaśniewskiego i wręczenie odznaczeń państwowych oraz przygotowywanego albumu o odnowie zabytków Krakowa w 25-lecie.

W związku z pogorszeniem się stanu zdrowia profesor Tadeusz Chrzanowski poprosił członków Prezydium, a zwłaszcza zastępców przewodniczącego, sekretarzy i przewodniczących komisji problemowych o wzmożoną aktywność i odciążenie go z części obowiązków, związanych z funkcjonowaniem Komitetu i nakreślonymi do końca 2003 roku zadaniami.

W lipcu odbyły się następujące komisje konserwatorskie, typowania, oceny i odbioru prac:

- bud. Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, ul. Basztowa 22 – odbiór prac dot. remontu parteru
- kościół św. Norberta (cerkiew greckokatolicka), ul. Wiślna 11 – dot. przeglądu i zaawansowania prac i zaakceptowania próby kolorystyki rekonstruowanego ikonostasu w pracowni artysty
- Brama Floriańska – przegląd prac związanych z odtworzeniem warstwy malarskiej i pozłotniczej na płaskorzeźbie ze św. Florianem
- Collegium Novum UJ – odbiór prac
- bud. Zespołu Szkół Ekonomicznych nr 1, ul. Kapucyńska 2 – komisja konserwatorska dot. kolorystyki okien
- klasztor oo. Karmelitów „Na Piasku” – odbiór końcowy prac konserw. w trzech kaplicach płn. nawy bocznej i w części zach. bazyliki oo. Karmelitów
- kościół Bożego Ciała – komisja konserw. dot. prac przy 2 przęsłach prezbiterium elewacji pld. kościoła
- Brama Floriańska – komisja konserwatorska dot. kolorystyki płaskorzeźby ze św. Florianem po wyk. zaleconych wcześniej prób
- Kopiec Kościuszki, mur oporowy – wprowadzenie wykonawcy w związku z wyk. drenażu Kopca Kościuszki za murem oporowym
- Muzeum Archidiecezjalne, ul. Kanonicza 21 – komisja konserw. dot. prac przy polichromii w Sali Kominkowej
- I Liceum Ogólnokształcące, Pl. Na Groblach 9 – odbiór prac w zakresie wymiany stolarki okiennej
- Międzynarodowe Centrum Kultury, Rynek Główny 25 – wprowadzenie wykonawcy na remont w galerii na I p. bud.
- bud. „Biały Domek”, ul. Lubicz 21 – typowanie prac dot. remontu tarasu
- Pałac bpa Erazma Ciołka, dziedziniec wewn. – wprowadzenie wykonawcy na roboty w zakresie rekonstrukcji muru ogrodzeniowego pomiędzy posesjami ul. Kanonicza 17 – Pałac bpa E. Ciołka / ul. Podzamcze 8 – gmach Seminarium Duchownego
- bud. Szpitala Uniwersyteckiego – Klinika Ginekologii i Położnictwa, ul. Kopernika 23 – odbiór prac związanych z wyk. remontu
- bud. Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, ul. Basztowa 22 – typowanie prac dot. remontu II piętra bud.
- bud. Szpitala Uniwersyteckiego – Klinika Ginekologii i Położnictwa, ul. Kopernika 23 – odbiór prac dot. remontu elewacji bud.

* * *

4 sierpnia odbyło się spotkanie wiceprzewodniczącego SKOZK, dr. Bogusława Krasnowolskiego i przewodniczącego Komisji Prawno-Organizacyjnej SKOZK, dr. Piotra Dobosza z prezesem Zrzeszenia Właścicieli Nieruchomości, Janem Dereszowskim. Spotkanie to było konsekwencją ustaleń zespołu do opracowania projektu całościowego planu odnowy zabytków Krakowa na lata 2004–2010, gdzie stwierdzono zbyt mały udział dotacji NFRZK do remontów kamienic prywatnych i zwrócono się do Zrzeszenia Właścicieli Nieruchomości z prośbą o oszacowanie potrzeb w tym względzie na lata 2004–2010.

* * *

W sierpniu odbyły się następujące komisje konserwatorskie, typowania, oceny i odbioru prac:

- kościół oo. Bernardynów – komisja dot. prac konserwatorskich w Kaplicy bł. Szymona
- kościół św. Katarzyny, kaplica św. Doroty – przegląd konserwatorski prac prowadzonych w kaplicy
- Filharmonia Krakowska, ul. Zwierzyniecka – odbiór prac w zakresie wymiany pokrycia dachowego od strony ul. Zwierzynieckiej
- Zespół Pałacowy Willa Decjusza, ul. 28 Lipca – wprowadzenie wykonawcy na roboty zabezpieczające taras płn.
- Muzeum Archidiecezjalne, ul. Kanonicza 21 – odbiór końc. prac dot. polichromii ściennej w Sali Kominkowej
- bud. Szpitala Uniwersyteckiego (Klinika Chirurgii), ul. Kopernika 21 – wprowadzenie wykonawcy na konserwację i odtworzenie stolarki okiennej
- bud. gł. Akademii Ekonomicznej, ul. Rakowicka 27 – wprowadzenie wykonawcy na wyk. remontu elewacji budynku
- Zespół Klasztorny Sióstr Albertynek Posługujących Ubogim, ul. Woronicza 10 – odbiór prac dot. remontu dachu
- Bazylika Mariacka – komisja konserwatorska dot. wymiany pokrycia dachu nad nawą główną
- Wyższe Seminarium Duchowne Archidiecezji Krakowskiej, ul. Podzamcze 8 – wprowadzenie wykonawcy na roboty dot. rekonstrukcji muru ogrodzeniowego pomiędzy Pałacem bpa Ciołka i gmachem Seminarium Duchownego
- Kościół Bożego Ciała – komisja konserwatorska dot. prac przy dwóch przęsłach prezbiterium elewacji pld. kościoła
- bud. Szpitala Uniwersyteckiego (Klinika Psychiatrii), ul. Kopernika 21a – odbiór prac dot. remontu elewacji bud.

* * *

3 września 2003 roku w Komorze Warszawa Kopalni Soli w Wieliczce odbyły się uroczystości związane z 25. rocznicą wpisania zabytkowego centrum Krakowa oraz Kopalni Soli w Wieliczce na pierwszą Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO. Organizatorami byli: Urząd Miasta Krakowa, Kopalnia Soli „Wieliczka” i Muzeum Żup Krakowskich.

W ramach obchodów w krągankach gotyckiego zespołu klasztornego oo. Augustianów na Kazimierzu odbyła się prezentacja prac konserwatorskich oraz wernisaż wystawy poświęconej historii konserwacji obiektu, finansowanej w większości z NFRZK. Społeczny Komitet reprezentował Bogusław Krasnowolski.

* * *

18 września br. w Urzędzie Miasta odbyło się spotkanie przewodniczącego SKOZK, prof. Tadeusza Chrzanowskiego i dyr. Biura SKOZK, Tadeusza Prokopiuka z prezydentem m. Krakowa, prof. Jackiem Majchrowskim. Rozmowa dotyczyła następujących spraw:

- priorytetów Gminy w zakresie dofinansowania z NFRZK (z uwzględnieniem remontu płyty Rynku)
- konieczności podjęcia decyzji administracyjnych pozwalających dokończyć remont Pałacu Górków oraz rozpocząć remont Synagogi Wysokiej
- rekomendacji przez SKOZK Wacława Passowicza na stanowisko dyrektora Muzeum Historycznego m. Krakowa
- uzgodnienia wniosku przewodniczącego SKOZK, prof. Tadeusza Chrzanowskiego o nadanie odznaczeń państwowych z okazji 25-lecia SKOZK dwojgu urzędnikom podległym prezydentowi Miasta
- informacji o najbliższym posiedzeniu Prezydium SKOZK w dniu 14.10.br., na którym prezydent m. Krakowa prof. Jacek Majchrowski otrzyma nominację Prezydenta RP na zastępcę przewodniczącego SKOZK
- omówienia wspólnych zadań dotyczących planowanych na 9.12 br. obrad plenarnych Komitetu w 25-lecie jego powołania.

* * *

24 września 2003 r. prof. Tadeusz Chrzanowski, przewodniczący SKOZK w towarzystwie dr. Bogusława Krasnowolskiego, z-cy przewodniczącego i Tadeusza Prokopiuka, sekretarza SKOZK złożył wizytę Januszowi Sepiowski, marszałkowi województwa małopolskiego. Przedstawiciele Komitetu poinformowali marszałka o bieżących pracach SKOZK, zwłaszcza o realizacji programu 25-lecia wpisania Krakowa na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz 25-lecia powołania Komitetu. W szczególności marszałka interesował program prac konserwatorskich w Krakowie na lata 2004–2010 i w tym kontekście

marszałek zgłosił potrzebę rozwinięcia współpracy z Urzędem Marszałkowskim w przygotowywaniu projektów do wykorzystania w przyszłości środków z Unii Europejskiej.

Omówiono też priorytety Urzędu Marszałkowskiego w zakresie dofinansowania z NFRZK w 2004 r. prac remontowo-konserwatorskich w zabytkowych obiektach Krakowa, użytkowanych przez instytucje podległe Urzędowi Marszałkowskiemu.

* * *

25 września odbyło się drugie posiedzenie zespołu do opracowania projektu całościowego planu odnowy zabytków Krakowa na lata 2004–2010. Członkowie zespołu zgłosili przew. Bogusławowi Krasnowolskiemu wiele uwag do projektu programu. W podsumowaniu zebrania przewodniczący poprosił przedstawiciela miejskiego konserwatora zabytków o uzupełnienie wykazu potrzeb prac konserwatorskich w obiektach będących własnością gminy Kraków, a Tadeusza Murzyna, dyr. ZRZZK o uzupełnienie programu potrzeb, jako materiału źródłowego o zgłoszone uwagi i przygotowanie poprawionej wersji, która wraz z materiałem opisowym doredagowanym przez przewodniczącego będą zaprezentowane na posiedzeniu prezydium SKOZK w dniu 14.10.03.

* * *

We wrześniu odbyły się następujące komisje konserwatorskie, typowania, oceny i odbioru prac:

- Zamek Królewski na Wawelu – odbiór końcowy prac przy murach kleszczowych
- bud. willi „Biały Domek” – wprowadzenie wykonawcy na wyk. remontu tarasu
- bud. Zespołu Szkół Ekonomicznych nr 1, ul. Kapucyńska 2 – odbiór prac dot. konserwacji stolarki okiennej
- bud. Podchorążówki, ul. Podchorążych 1 – komisja konserwatorska dot. kolorystyki stropów
- I Liceum Ogólnokształcące, Pl. Na Groblach 9 – odbiór wymienionych okien
- Opactwo oo. Benedyktynów w Tyńcu – komisja przeglądu i zaawansowania prac przy murze obwodowym od strony Wisły, omówienie problemu aranżacji i ekspozycji malowidła z postacią Matki Polskiej, przedstawienie wyników prac archeologicznych związanych z odkrytym paleniskiem, przegląd prac konserwatorskich przy rzeźbach z łuku tęczowego kościoła
- Szpital Uniwersytecki (Klinika Chirurgii) – odbiór prac dot. wymiany pokrycia dachowego nad salą wykładową
- aula im. ks. Tischnera Collegium Witkowskiego UJ w Krakowie, ul. Gołębia 13 – odbiór prac dot. remontu auli
- bud. Szpitala Uniwersyteckiego (Klinika Chirurgii), ul. Kopernika 40 – od-

- biór prac dot. wymiany pokrycia dachowego nad salą wykładową oraz wprowadzenie wykonawcy na wymianę okien w auli
- Theatrum Anatomicum, Collegium Medicum UJ, ul. Kopernika 12 – typowanie robót remontowych murowanej partii bramy wjazdowej
 - XX Liceum Ogólnokształcące, ul. Szlak 5 – odbiór robót budowlanych dot. renowacji elewacji frontowej
 - bud. ss. Albertynek Posługujących Ubogim, ul. Krakowska 47 – odbiór pierwszego etapu wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz płotków śniegowych na dachu
 - Pałac Larischa, ul. Bracka 12 – odbiór robót budowlanych dot. renowacji elewacji wewnętrznych
 - Theatrum Anatomicum, ul. Kopernika 12 – typowanie robót remontowych murowanej partii bramy wjazdowej
 - klasztor oo. Karmelitów „Na Piasku” – komisja konserw. dot. ekspertyzy konserw. stanu zachowania malowidła Matki Bożej Piaskowej w bazylice oo. Karmelitów
 - Szpital Uniwersytecki (Klinika Nefrologii) – odbiór prac dot. izolacji pion. i malowania auli
 - kościół św. Krzyża – komisja konserw. dot. prac przy elewacjach
 - klasztor oo. Franciszkanów – odbiór końcowy stolarki okiennej
 - kościół oo. Bernardynów, kaplica bł. Szymona – komisja dot. konserwacji obrazów w pracowni wykonawcy
 - Szpital Uniwersytecki (Klinika Okulistyki) – odbiór pierwszego etapu prac związ. z remontem elewacji
 - kościół św. Norberta (cerkiew greckokatolicka) – odbiór prac przy dachu kościoła i zabud. klasztornych
 - kościół oo. Bernardynów, kaplica bł. Szymona – komisja dot. konserwacji polichromii
 - bud. „Domek Ogrodnika” w zespole Akademii Ekonomicznej – wprowadzenie wykonawcy na remont kompleksowy
 - Szpital Uniwersytecki (I Klinika Kardiologii), ul. Kopernika 17 – odbiór prac związanych z remontem kompleksowym I piętra
 - Klasztor oo. Paulinów „Na Skałce” – przegląd prac konserwatorskich przy kamieniarce schodów do kościoła.
 - bud. Międzynarodowego Centrum Kultury, Rynek Gł. 25 – odbiór prac związanych z remontem I piętra

* * *

Od początku roku do dnia 30.09.03 na konto NFRZK wpłynęła łącznie kwota 22.746.467,16 zł., w tym dotacja z budżetu centralnego poprzez Kancelarię Prezydenta RP w wys. 22.400.000,-zł.

Biuro SKOZK

Władze, instytucje i osoby odpowiedzialne za ochronę i odnowę zabytków Krakowa

Państwowa władza konserwatorska

Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków
Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków – mgr inż. arch. Jan Janczykowski
Kraków, ul. Podchorążych 1
tel. 638-40-80, 638-46-00

Samorządowa władza konserwatorska

Miejski Konserwator Zabytków – mgr Genowefa Zań-Ograbek
Kraków, ul. Wielopole 17 a
tel. 422-28-53, 422-47-55

Dysponent Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa

Przewodniczący SKOZK – prof. Tadeusz Chrzanowski
Zastępcy Przewodniczącego SKOZK:

Jerzy Adamik

dr Bogusław Krasnowolski

doc. Andrzej Kurz

prof. Jacek Majchrowski

prof. Jan Ostrowski

min. Edward Stanisław Szymański

prof. Jerzy Zdrada

Sekretarz Generalny SKOZK – Jerzy Breitkopf

Sekretarz SKOZK – Tadeusz Prokopiuk

Biuro SKOZK, Kraków ul. Bracka 13

tel. 422-69-99, 422-51-66, fax 422-06-77

biuro@skozk.krakow.pl

Dyrektor Biura SKOZK, sekretarz SKOZK – mgr Tadeusz Prokopiuk

Sekretarz Komisji Programowania i Oceny Realizacji,

Sekretarz Komisji Finansowej – mgr Krystyna Łaciak

Sekretarz Komisji Informacji i Inicjatyw Społecznych – mgr Maria Głaz

Sekretarz Komisji Prawno-Organizacyjnej, sekretarz redakcji Biuletynu SKOZK,

Sekretarz Komisji Rewizyjnej – mgr Anna Klasa-Kwiatkowska

Główna księgową – Ewa Ryszkowska

Aspirant prowadząca sekretariat – Teresa Gawłowska

Zarząd Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa

Jednostka Wojewody Krakowskiego prowadząca obsługę Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa (inwestor zastępczy dla prac remontowo-konserwatorskich prowadzonych zarówno ze środków NFRZK, jak i zadań zleconych)

Kraków, ul. Bracka 13

Dyrektor ZRZZK — mgr inż. Tadeusz Murzyn, tel.422-30-75

Zast. Dyrektora ZRZZK — mgr inż. Zdzisław Trawiński, tel.422-49-63

Zast. Dyrektora ZRZZK — mgr Barbara Syrzistie, tel. 422-65-85

**I ty możesz wesprzeć
odnowę zabytków Krakowa
wplacając na konto
Narodowego Funduszu
Rewaloryzacji Zabytków Krakowa**

**Kredyt Bank S.A.
II Oddział Kraków**

96 1500 1487 1214 8001 1332 0000

*Osoby świadczące na rzecz NFRZK
mogą dokonane darowizny
odliczyć od swojego dochodu*

Osoby prawne świadczące na rzecz Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa mogą dokonane darowizny odliczyć od swojego dochodu przed jego opodatkowaniem, bowiem stosownie do postanowień art. 18 ust. 1 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 1993 r. nr 106 poz. 482 z późn. zm.) odliczeniu podlegają darowizny dokonane m.in. na cele kulturalne do wysokości 15% dochodu.

Także osoby fizyczne świadczące na rzecz Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa mogą darowizny dokonane na ten cel, odliczyć od swojego dochodu przed jego opodatkowaniem do wysokości łącznie 15% dochodu zgodnie z przepisami art. 26 ust. 1 pkt 9 lit. a) ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 1993 r. nr 90 poz. 416 z późn. zm. — ostatnia zmiana 1997 r., Dz. U. nr 141 poz. 943).

Prezydium sesji „Dziedzictwo: Kraków – Polska – Europa” w dniu 24 maja 2003 r. Od lewej siedzą: prof. Tadeusz Chrzanowski, prezydent Aleksander Kwaśniewski, prof. Jacek Purchla, dr Tomasz Orłowski (Michał Grychowski)

Uczestnicy sesji „Dziedzictwo: Kraków – Polska – Europa” w dniu 24 maja 2003 r. (Michał Grychowski)

Uroczystość nadania doktoratu honoris causa prof. T. Chrzanowskiemu. Akademia Pedagogiczna,
14 X 2003 r. (Marian Pasternak)

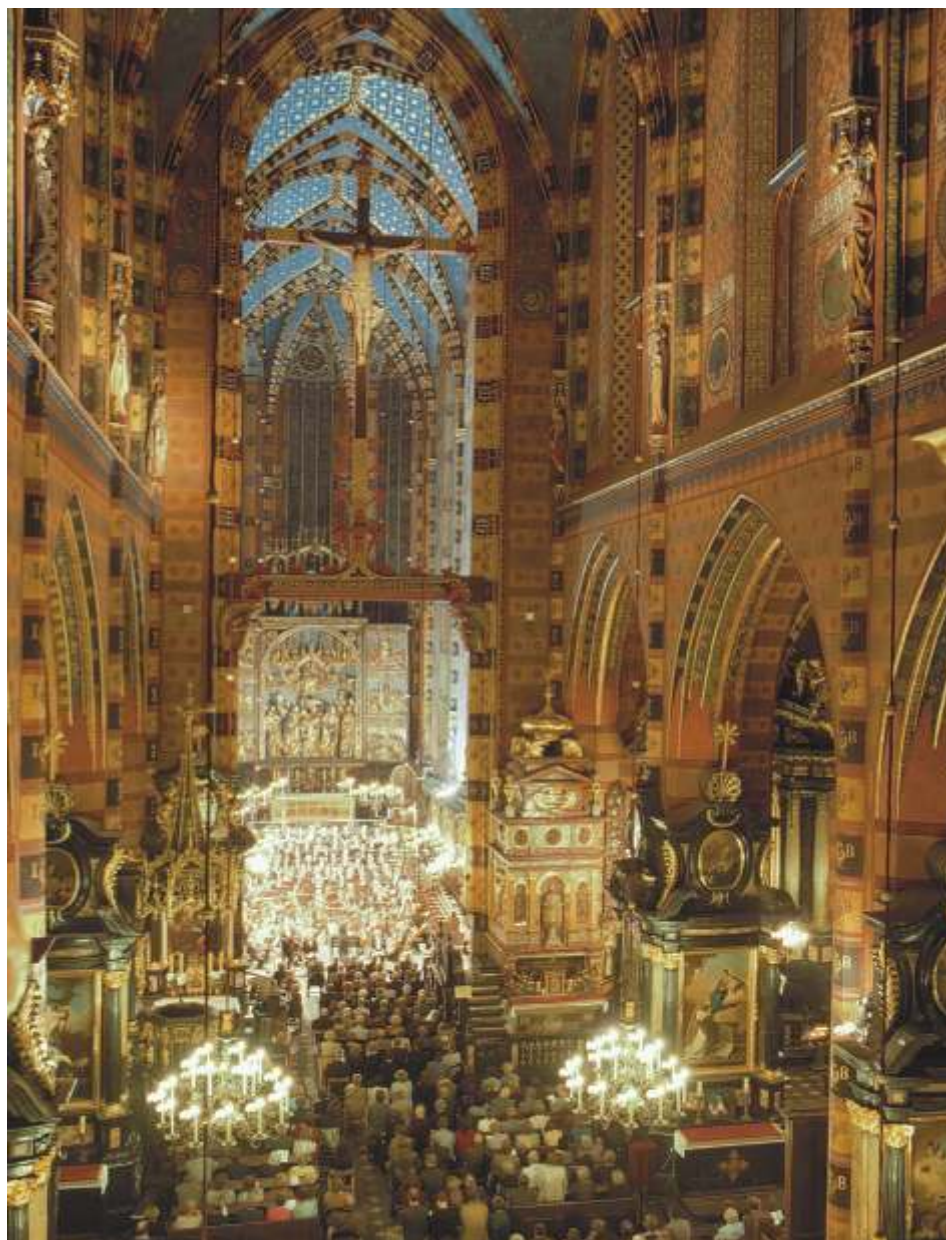
Rektor A.P. – prof. Michał Śliwa wręcza prof. Tadeuszowi Chrzanowskiemu dyplom doktora h.c.
(Marian Pasternak)

Prof. Tadeusz Chrzanowski przyjmuje gratulacje od podsekretarza stanu w kancelarii Prezydenta, Edwarda Szymańskiego (Marian Pasternak)

Minister Edward Szymański wręcza wysokie odznaczenia państwowe nadane przez Prezydenta RP. Akademia Pedagogiczna, 14 X 2003 r. (Marian Pasternak)

Uroczysty koncert w Bazylice Mariackiej z okazji 25 rocznicy wpisania Krakowa na listę UNESCO w wykonaniu artystów Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie w dniu 23 maja 2003 r. (Michał Grychowski)

Tablica informująca o badaniach MBP (Archiwum MBP)

Zespół mieszkaniowy przy ul. Józefa – Pl. Bawół (Archiwum MBP)

Widok na odrestaurowane kramy dominikańskie przy ul. Stolarskiej (Michał Grychowski)

Fragment zespołu hotelowego w adaptowanym zespole fortów pod kopcem Kościuszki (Michał Grychowski)

Jedno z wnętrz Pałacu Kmity przy ul. Floriańskiej 13 po kompleksowej rewaloryzacji (Michał Grychowski)

Ul. Kanonicza 18. Pałac Jana Andrzeja de Valentinis z Ferrary, stan w trakcie prac konserwatorskich (Tomasz Kalarus)

Stan po konserwacji. Obecnie siedziba Instytutu Jana Pawła II (Tomasz Kalarus)

Wnętrze Sukiennic po konserwacji (Jerzy Doraczek)

Hełm wieży hejnałowej kościoła Mariackiego w trakcie konserwacji (Tomasz Kalarus)

Kierownictwo PRZ

Pałac Kmitów przy ul. Floriańskiej 13 (archiwum PRZ)

Hotel Francuski (archiwum PRZ)

Rynek Główny.
Wieża ratuszowa
(archiwum PRZ)

Szyb Daniłowicza w Kopalni Soli w Wieliczce (archiwum PRZ)

Kaplica w Krakowskim Szpitalu Neuropsychiatrycznym w Kobierzynie (archiwum PRZ)

Wawel. Nowe pokrycia dachów budynku nr 7 powstałego z połączenia trzech średniowiecznych budynków (archiwum PRZ)

Sala im. ks. Józefa Tischnera w Collegium Witkowskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego (archiwum PRZ)

Spotkanie pracowników Biura SKOZK z okazji 50-lecia urodzin Antoniego Ruska, 1985 r.
Od lewej stoją: R. Kotyrba, K. Łaciak, S. Markiewicz, A. Rusek, T. Gawłowska, J. Malenda, Z. Szczur, T. Prokopiuk, A. Batko, B. Rybiałek
(Archiwum Biura SKOZK)

Lipiec 1987. Uroczystość odsłonięcia pamiątkowych tabliczek SKOZK w murze okalającym Muzeum Archeologiczne. Przemawia przewodniczący SKOZK – prof. Henryk Jabłoński
(Archiwum Biura SKOZK)

Pani Jolanta Kwaśniewska i prof. T. Chrzanowski z pracownikami Biura SKOZK na dziedzińcu wawelskim, 1 X 2000 r. (Michał Grychowski)

Pracownicy Biura SKOZK w przerwie sesji „Dziedzictwo: Kraków–Polska–Europa” w Międzynarodowym Centrum Kultury, 24 V 2003 r. (Michał Grychowski)

